

A NOSA TERRA

PERIÓDICO GALEGO SEMANAL

22 DE FEBREIRO • 1996

Nº 714 • 200 PTA

ELEIÇÕES XERAIS O 3 DE MARZO

Só o BNG coloca aos sectores produtivos básicos como eixo da campaña

Galiza, na hora da verdade

Na campaña eleitoral fálanse idiomas diferentes. PP e PSOE, cos seus centros de campaña situados en Madrid, refírense ao rorismo e á carreira pola presidencia. Só os nacionalistas do BNG recoñecen que a política estatal terá repercusións decisivas en Galiza e esta dependerá da presenza dunha voz galega na capital do Estado.

ANXO IGLESIAS

- ✓ A quince anos do 23-F: un golpe contra as autonomías (Páx. 12 e 13)
- ✓ Artigo de Gerry Adams, líder do Sinn Fein (Páx. 15)
- ✓ No pasamento do arquitecto De la Sota (Páx. 21)

- ✓ Entrevista con Manuel Ferreiro, autor da *Gramática Histórica da Língua Galega* (Páx. 25)
- ✓ O posible traslado de Iberolacto leva a crise a Celanova (Páx. 10)
- ✓ Debate con seis poetas novos (Páx. 28 e 29)

O CICLO DA VIDA

Unha colección para os más pequenos. A vida dos animais contada a través das estacións do ano. Primeiros títulos: o gato, o rato, o raposo, o pingüín.

A Xunta, única institución europea que subvenciona a plantación de eucaliptos ao 90%

O Decreto 378/93 de *Reforestación de Terra Agrícola Abandonada* permitiu á consellería de Agricultura plantar con subvención da UE máis de catro mil hectáreas de eucalipto durante 1995. A Xunta considera que esta masiva plantación dunha especie de uso industrial, a conta dos planos de reforestación de Bruxelas, débese á forte demanda dos particulares. A Xunta de Galiza é a única institución pública da U.E. que subvenciona a planta de eucaliptos ao 90%.

Alcaldes e concelleiros do PP fanse con casas rurais a costa do plano europeo Leader

O alcalde de Santiso, Ramón Villar Edreira, coa Casa de Vilal, o tenente alcalde de Arzúa, Eduardo Brandariz, coa Casa de Brandariz, o alcalde de Melide e director do centro da terceira idade, Miguel Pampín Rúa, coa Casa de Somoza e o alcalde de Toques, Xesús Ares, cunha vivenda de turismo rural que pronto estará en funcionamento están a ser os principais beneficiarios do plan de desenvolvemento da comarca de Portodemouros.

(Páx. 7)

Galiza, a comunidade con menos prazas de residéncia para vellos pesie ao seu maior envellecemento

Galicia ten un dos índices do estado máis baixos de prazas en residencias para anciáns. Este feito non foi corregido nos últimos anos de xestión propia dos recursos en servicios sociais. As carencias refírense á prevención no entorno dos maiores para evitar que cheguen á situación de non valérense por si mesmos, ao establecemento de medidas capaces de evitar o internamento en residencias e tamén á falla de prazas asistidas.

(Páx. 9)

(Páx. 11)

Dos armadores do fletán a Alfonso Guerra, finalizando coa FPG

Crónica parcial de campaña

M. VEIGA—C. VIDAL. A. ESTÉVEZ

A campaña fai na televisión a golpes de video. Pero a atención tamén se centra noutros puntos. Cacharro Pardo, presidente da Deputación de Lugo que aspira a obter catro deputados sobre catro, carga contra o BNG. Tamén Fraga e Geluco Guerreiro. Os nacionalistas teñen na pesca a máquina que tira dos vagóns de todos os sectores produtivos. Nas seguintes páxinas oferécese análise dalguns dos eixos da campaña e tres crónicas parciais da mesma.

O dia que aos armadores do fletán lle naceu a conciencia

Os armadores da flota conxeladora de Terranova adquiriron de súpito conciencia nacionalista o ano pasado en Madrid. Os seus colegas bascos ian xantar cos deputados do PNV que lle recomendaban bos restaurantes de

O lema socialista España en positivo foi substituído en Cataluña polo de Vota en positivo.

ANXO IGLESIAS

cocochas en salsa verde, en tanto falabán da tramitación dun puño de iniciativas en defensa da pesca.

Os galegos, en cambio, donos de catrocentas fábricas flotantes, que darian fachenda a países ben más grandes que o noso, houberon de xantar en solitario, dándose conversa os

uns aos outros e ollando aos madrileños que non saben nada de peixe con cara de incomprendidos. Foron logo e pedíronlle aos bascos que lle botassen unha man, como o orfo que procura refuxio na casa dun tío. Aos 26 caladiños do PP e do PSOE importábanlle tanto os armadores como a un can unha berza. Que se diría

se fosen mariñeiros, tropa sen dereitos que non coñece aos fillos porque anda no mar sen vacacións.

Dese fracaso accordouselle aos armadores que esta terra volcada en tres oceanos cando menos de cinco que hai no mundo non se podía entender en secano. Desta volta recibiron a unha

delegación do BNG formada por seis persoas e eles en pleno. Olláronse e falaron. Case nunca antes o fixeran. Pasadas só vintecatro horas, sen tempo prudencial para o disimulo, o PP pediu audiencia. A boas horas mangas verdes, cavilou algun armador que ainda ten corazón popular, mália que a cada máis reseco.

CARTA ABERTA A MOITOS DOS MEUS PAISANOS

(OU ALGUNS CONSELLOS DE INTERESE PARA PODER VOTAR O QUE SE QUEIRA)

XOSÉ M^a DE CASTRO

Xa sei que vostede é sabedor de que o vindeiro 3 de Marzo hai eleccións. Sabe tamén que o cacique da súa comarca (para evitar denuncias poñámolle nome e apelidos imaxinarios mais correntes no noso país: Xosé Fraga, Manuel Cuiña, Victorino Cacharro, José Núñez, Mariáno Pensado, etc., etc...) anda a artellar o acarrexe dos votos para ese dia. Ben, pois eu voulle propor algúns pequenos trucos para que poida vostede votar o que queira sen que se entere o cacique e de paso rírse del.

1.— Vanlle chegar por correo os votos dos máis dos partidos, colla a papeleta do que máis lle goste e metaa no sobre do partido do cacique (aínda que se asemella é un chisco distinto na súa cor, forma ou tamaño). Sempre hai un deles no colexio electoral que os vai contando se-

gundo van entrando na furna. Cando chegue a hora do reconto o mosqueo que se vai agarrar vaille escacharrar os esquemas mentais.

2.— Se o van buscar, no coche ou autobús pediránlle as papeletas que leve. Poña cara de parvo e respostelle que as deixou na casa pois coma sempre illas dabán de camiño... Entregaránllas, dobrées (desta volta serán dúas) un par de veces (non sei por qué mais a eles gústalles que se faga así) e gardeas no peto da esquerda do abrigo ou chaqueta, para non se trabucar. As do partido que vostede quere votar, dobradas do mesmo xeito, van no peto da dereita xunto co carne de identidade. Preguntaránlle tamén se o leva.

3.— Xa no colexio electoral sabe que hai

que por cariña de humildade e despiste e deixe que lle indiquen o que ten que facer coma se fora lelo de todo, faga o que lle din. Canto más seguros estean eles, menos desconfiarán de vostede.

4.— A saída do colexio convidarano a un refresco ou daranlle mil pesetas: hai variante locais. Aproveite para lle preguntar por como vai o da súa sobriña, xa sabe, a que foi á Universidade e estase a presentar para conserxe da Xunta. Diralle que está nilo (é unha mala sinal pero qué se lle vai facer, nos últimos tempos somentes colocan ós seus parentes más directos e ainda así...). Con este xesto de dependencia rematará con toda sospeita que podan ter de vostede.

5.— Antes de voltar ó transporte vai ó servizo e deixe as papeletas do

partido do cacique ben estiradas no sitio do papel hixiénico. Hai que reciclar. Non teña medo a que se ipa quemado, nestas eleccións vaino facer moita gente.

6.— O chegaren a casa sírvase un grolo de viño e brinde pola súa autoestima, por Galicia e pola democracia. Meréceo!

7.— Ai pola tardíña, pásese pola taberna. Olle as caras dos seus veciños e poderá descubrir que houbo máis xente que fixo o que vostede e áinda pode que haxa algúns que, un fisco alegre de máis, diga: "¡Eu hoxe amoleinos!". Xúntese a el e pídale ó sobriño que os achegue á vila a celebrar a sorpresa do dia.

Nota: Este manual pódese reproducir con entera liberdade.♦

O primeiro discurso da oposición, por Alfonso Guerra

"Non me queren —di Alfonso Guerra en extase mitineiro e con acento andaluz que lle sabora—, non me aceitan porque non son un *desclasao*, eu sain de abaxo e podendo ficar arriba, non o fixen, sigo xunto aos da miña clase".

Estoupan os aplausos, alguns de cadencia irregular, como os do que escoita *goool* na rádio, pero non sabe se marcó a sua equipa ou a contraria. De todos modos o Pavillón vígués das Travesas está cheo. Catro mil persoas e nengunha menor de trinta anos. Guerra sauda aos chegados de Ponteareas, Vilagarcia —que tran ao seu alcalde que tamén fala— Redondela, A Estrada, vinte autobuses en total, perto de mil persoas. Tropa semirural e descamisada, galego-falante no noventa por cento, tirando a madura. Os que organizan non lle collen o punto a ese público. Mariló Cabaleiro —"venido do mellor do partido, da base"— defende o cuarto suposto do aborto e a grada de aboaos contén as mans. Progresistas si, pero o aborto renxe, cando unha se educou baixo o dedo furabolo de Pilar Franco. Todos falan en castelán, quitado o ex-alcalde Carlos Príncipe, e cada un recibe un berro de "en galego". Abel Caballero recibe tres. A disconformidade é abondo para un acto ante a propia parroquia.

Estase escoitando o mitin máis bolchevique da campaña. Os fondos da tribuna, os carteis e as casacas de plástico dos de organización son vermellos. Guerra fala de ricos e pobres, de clase, clase e más clase. Alude á rebelión obreira do 72, sen citala. Non lembra o mitin do 86 no mesmo lugar, cando o proletariado de Ascón lle foi reventar o acto.

Fala da xente "que pasa fame, que agarda pola pequena axuda do Estado para poder comer, que ten frío e necesita un pouco de... cisco para o braseiro". Estivo a piques de dicer leña, pero correxiuse a tempo. Se chega a facelo tería caído na descripción dunha escena demonómica de Dickens e con ela probablemente nunha das mellorres marcas de demagogía da campaña eleitoral. Ainda que por esa banda ten moita competencia. Príncipe, que foi o primeiro en intervir, perguntase: "Onde estaba Rajoy cando había que defender Alvarez e o

Aos 26 caladiños do PP e do PSOE importábanlle tanto os armadores como a un can unha berza.

sector naval", coma se non fosen empresas do Estado gobernado polo seu partido. Abel Caballero congratúlase de ter feito unhas autovías que non existen. E queda tan tranquilo. Pero Guerra, quizás, foi o que más insistiu: "España ten o record do mundo de doantes de órganos e un millón de xóvenes solidarios", porque "trece millóns de nenos morren cada ano no mundo de fame". Parece que vai chamar a todos os votantes a que se afilién ao grupo *Viva la gente* ou a alguma misión en Tanzanía, se non fose que está quente o asesinato de Francisco Tomás y Valiente. Pide silencio, promete que vai dizer algo grande sobre o tema, sobre os perigos que afecciónan ao Estado, pero despois dos enfases non hai nada concreto ou non nos entiramos. Só unha dúzia de alusiones más aos ricos, aos bancos, á dereita económica, aos financeiros. O primeiro discurso desde a oposición.

FPG: independencia e socialismo, sen fisuras

"Unha sociedade socialista, nunha Galicia independente. Vota Frente Popular Galega". O independentismo sen fisuras, nen adornos, nen moi menos eufemismos, faí campaña cos méios que ten, que non son tantos. Saca o programa contra o sistema capitalista, contra o Rexime, contra os abusos de poder, contra o GAL, o Cesid, a Policia, a Garda Civil que xa se viu como actua "en Santa Bárbara, cos mariñeiros do Morrazo, en Cadiz e Sevilla".

A situación é esta: hai más paro e menos emprego, menos derechos laborais, privatizan os servicios públicos, ameanzan con desaparecer as pensións. A Xunta é inútil. O parlamento é inútil. Madrid e Bruxelas tamén son inúteis. A pesca, o agro e a industria van deixar de existir.

Cómpren dez puntos irrenunciábeis: Independencia e socialismo (que contan só un punto); pola defensa do méio ambiente e contra o colonialismo; pola retirada da OTAN e da UE; polas liberdades democráticas, contra a represión e a corrupción; pola insubmisión; contra o narcotráfico; pola auténtica consolidación da lingua e cultura galegas; pola defensa dos sectores básicos da economía e a nacionalización da banca; polo traslado dos presos a Galicia e a amnistía; pola defensa dos intereses das clases traballadoras.♦

Non me queren —di Alfonso Guerra— porque non son un *desclasao*, eu sain de abaxo e podendo ficar arriba, non o fixen.

desdemocráticas, contra a represión e a corrupción; pola insubmisión; contra o narcotráfico; pola auténtica consolidación da lingua e cultura galegas; pola defensa dos sectores básicos da economía e a nacionalización da banca; polo traslado dos presos a Galicia e a amnistía; pola defensa dos intereses das clases traballadoras.♦

Francisco Rodríguez,**candidato do BNG pola Coruña****"Rompeuse o bipartidismo do 93"****De que serve contar só con un ou dous deputados en Madrid?**

Se fose inútil non estarían tan preocupadas algunas forzas. A utilidade non depende tampoco do número, como demostra o silencio que mantiveron durante estes catro anos os deputados do PP e PSOE a respeito de Galiza. Ainda formando parte do grupo mixto teríamos más protagonismo que os deputados eleitos dentro do magma do PP e do PSOE. Nós, ademais, representaremos a Galiza e eles non. Por último, penso que a eficacia depende tamén do traballo que se realice.

A política estatal ten que ver co BNG?

Ten tanto que ver como que Galiza está determinada pola política do Estado. Desde o tecido industrial (Endesa, Bazán, Astano, Santa Bárbara...), até a pesca (plataforma continental, tratados con terceiros países e augas comunitárias), pasando polas infraestruturas (estradas e camiños de ferro) ou portos tan importantes como os de Vigo, Marín, Ferrol, Coruña ou Vilagarcía.

En segundo lugar, hai que ter en conta que o Estado non é un ente abstracto, senón un conxunto de intereses e xerarquias. Se Galiza está ausente, pagará a factura, sen que ninguén esteña ali para falar no seu nome. Por outra parte, hai discursos que quedan vacíos, por non haber representación galega en Madrid. O parlamento galego pode votar unanimemente a favor de que Astano constrúa barcos e iso queda en nada, porque non ten resonancia en Madrid. PP e PSOE non tramitan a

petición. Por iso están preocupados agora. Coa presencia do BNG en Madrid pode cerrarse un círculo de actuacións.

O papel do BNG será distinto se hai maioria absoluta?

Si, claro. Con ela, o noso labor centraríase, sobre todo, na crítica, na denuncia. Daria lugar a certas coincidencias na oposición que non nos serían tan favorables. Quero dicir que se poderían producir oposiciones formais, acobillando intereses distintos e iso podería opacar o papel de Galiza. Sen maioria absoluta resultarian más factibles algunas conquistas parciais, habería máis liberdade e máis posibilidades de actuación.

Pódese dar o caso de que o voto do BNG sea decisivo.

O BNG sempre trataria de cerrar o paso ás posiciones más represivas, pero desde os intereses de Galiza e como acto pontoal.

Durante esta campaña o BNG está a ser acosado con preguntas sobre o terrorismo.

Se non houbese terrorismo, algúns partidos terían que inventalo. Non sei como fan facer política. Dá a impresión, ademais, de que os crímenes non preocupan humanamente, porque, de preocurar, poñerianse os méios políticos para reducilos. Certas forzas están dedicadas unicamente a sacar réditos eleitorais da morte. Quen non se beneficia desde logo en nada co terrorismo é o nacionalismo galego.

Como valora a marcha da campaña?

Se non fose polo BNG non se falaria de Galiza.

O nacionalismo sempre foi menos votado nas eleccións xerais.

Creo que se está a perder o complexo e que hai un certa transformación mental no eleitorado.

O incremento da participación a quen beneficia?

A participación xa foi alta no 93, cando votou o 71%. O mito do abstencionismo galego xa está roto. Nas últimas autonómicas votou o 69%, mentres en Cataluña non pasou do 59%. O abstencionismo non nos beneficia, porque a nós pode votarnos xente que antes non votaba.

Que diferencias encontra cos anteriores comicios xerais?

Observo máis apatía aparente e un cabreo silencioso. Por outra parte coido que non se está a ver o bipartidismo do 93. A dualidade PP-PSOE só existe nos méios de comunicación e mesmo aí é menor que noutras ocasións.♦

Presidencialismo falso

Cando en 1978 o Estado español se deu unha constitución, escolleu o sistema de governo parlamentario e a modalidade de eleccións a propósito. Foi correcta esta decisión, frente a outras opcións posíbeis. O presidencialismo tende a criar gobiernos elefantíscos, onde o executivo é a cabeza sobredimensionada que tende a separarse do corpo parlamentario que representa á soberanía popular.

Pero desde aquela é patente que se está a furtar a lei máxima. Desde hai anos, facendo uso dos méios de comunicación e coa complicidade dos políticos estatais e das proprias institucións, a escolha eleitoral tende a centrarse nos candidatos presidenciables e non nos deputados electos que conformarán o parlamento, do cal emanará o goberno. O procedemento presentase fraudulentamente ao revés. Semella que estamos a eleixir un presidente. É un bon modo, e non casual, de pasar por alto a evidencia dun Estado plurinacional e de partidos nacionalistas, grosos nalgún caso (CiU contou na última legislatura con 17 deputados), levando o xogo ao terreo do

bipartidismo.

Sen embargo, xa pasou o momento álxido deste cambalache. Foi nas eleccións lexislativas de 1993 cando o enfrentamento Aznar-Felipe se desenvolveu ao modo dun combate de boxeo nun cuadrilátero audiovisual. Esta vez, cando menos en certa medida, a campaña debe contemplar a existencia de tres ou máis forzas.

Nesta altura da contenda, o BNG coa sua pertinaz defensa dos sectores produtivos propios, conseguiu revirar, en parte, unha campaña que insistía en pousarse sobre a reiteración tautolóxica da condena do terrorismo e a pintoresca diatriba sobre un debate televisado a duas ou tres tabelas.

Velaí a Xunta desembarcando apresuradamente, a meados de campaña, nas portadas dos (seus) xornais para mostrar preocupación pola pesca e condear, madieva, a Inglaterra!♦

Nos do PP e PSOE están ausentes as referéncias a Galiza

Unha campaña eleitoral á marxe dos programas

Os programas eleitorais das tres forzas políticas con maior probabilidade de obter representación nas Cortes Xerais deixan á vista as substancials diferencias tanto das propostas concretas de actuación para Galiza como da propia configuración do país dentro do marco estatal e comunitario. Pero a pesar de que a campaña eleitoral xa case vai mediada, PP, PSOE e BNG están a utilizar de distinta maneira o que estaba chamado a ser o seu maior reclamo á hora de pedir o voto.

Mentras o PSOE apresenta unhas liñas de acción para Galiza que non se concretizan no programa, o PP apenas fai referencia ao que serían os seus eixos de actuación en Madrid e, entre eles, a disputa eleitoral salvo temas que nada teñen que ver co-

ANZO IGLESIAS

As autovías son un argumento principal na campaña. Mientras PP e PSOE disputan o dubioso mérito de facelas con 8 anos de retraso sobre o plan previsto, o BNG, aponta que hai que abrir novas vias con Portugal.

as expectativas dos ciudadáns. A falta de concreción dos seus pro-

gramas e a ausencia de aparta-

dos concretos na defensa dos intereses galegos poden ser as razões que levan aos dous partidos

de ámbito estatal a prescindir na medida do posíbel do seu próprio programa. Frente a eles, o

BNG desenhou un programa centrado na Galiza con actuacións concretas e decididas que van desde a defensa dos sectores produtivos até a revisión do Tratado de Maastricht e a reformulación da estrutura política do Estado Español.

Só os nacionalistas defenden a reforma do financiamento autonómico encamiñada a que a distribución dos fondos públicos se adapte a uns novos báremos nos que se reconeza o déficit de equipamentos e servizos, a renda per habitante e a dispersión do hábitat ao tempo que reclaman tamén como mínimo a cesión da fase minorista do IVE. Nengun destes parámetros aparece na reforma propugnada por PSOE e PP que falan de corresponsabilidade fiscal e solidariedade financeira sen definir polo miúdo as bases dunha posible modificación.

Os sectores básicos da economía galega non reciben dos programas do PP e do PSOE un trato singular e tanto un como outro partido optan por, no tocante ao agro, solicitar unha ampliación da cota láctea, rexeitada de plano polo BNG ao se opón ao mesmo sistema de cotas e requirir pola contra a aplicación da clausula de sal-

CONFIANZA PARA UN TEMPO CRUCIAL

CAMILO NOGUEIRA

As eleccións xerais celebranse nun tempo crucial no que Galicia non pode permanecer fora das Cortes do Estado. Na próxima legislatura, con independencia do partido que governe e da mayoría que o apoie, os grupos parlamentarios das nacións sen Estado van esixir a profundización do autogoberno, superando os actuais Estatutos de Autonomía, que aínda tendo cumplido no seu momento unha función histórica necesaria xa non responden nas súas competencias e nas súas institucións políticas ás esixencias deste tempo. Os próximos catro anos serán decisivos, por outra banda, no proceso da unión europea. Desvancencese as fronteiras dos Estados, trataráse a unión monetaria e a incorporación de países do Leste, poñerase en marcha o comité das rexións. Galicia que non é unha rexión, nem ten ainda competencias de Estado, non ve os seus problemas e a súa personalidade recollidos e expresados nas institucións europeas. Nesta situación, a defensa dos seus dereitos e aspiracións, e a súa presenza en Europa e no mundo necesita dunha representación como nación que só pode ser assumida polos nacionalistas galegos, nun tempo crucial no que poden agravarse os problemas sociais. Mentres o desemprego fire os dereitos da persoas e o propio equilibrio da sociedade, conquistas sociais son postas gravemente en cuestión polos grupos financeiros dominantes, en procura desmesurada de campos de negocio na sanidade, na educación, nas pensións...

É este un momento oportuno para facer un esforzo final de maneira que a sociedade galega comprenda activamente a necesidade de contar nas Cortes do Estado con parlamentarios que asuman as aspiracións e que defendan os dereitos de Galicia de xeito radical desde o nacionalismo que o BNG representa. Os que estamos comprometidos nesta batalla, debemos pór os medios para facerlle chegar á xente a realida-

do BNG como alternativa tanto nacionalista galega como progresista, preparada tanto para asumir o goberno de Galicia como para representar os intereses galegos nas Cortes do Estado. Facer chegar ao maior número de persoas a idea de que así como os nacionalistas soubemos resistir fronte ás agresións e a dependencia, tamén somos capaces de protagonizar os avances que se producen na sociedade galega, necesitados do autogoberno para consolidarense e extenderense a todos. Na súa apertura a toda a sociedade o BNG dá un paso adiante confiado e ofrecendo confianza. Na mesma medida en que a sociedade galega sinte de forma crecente que necesita dunha alternativa política nacionalista, o BNG debe identificarse desde a súa propia personalidade e programa, con esa mesma sociedade. O BNG representou nestes anos de xeito destacado, e así foi recoñecido e valorado polos sectores sociais afectados, a Galicia sometida a agresión dunha política económica estatal e europea contraria aos nosos intereses vitais. O nacionalismo galego identifícase coa Galicia resistente, como o fisco fronte ao desprecio da súa personalidade nacional durante séculos de dependencia, ou cando a nosa terra se viu sometida á emigración forzosa e ao desmantelamento industrial. Os nacionalistas galegos sempre tiveron nos seus programas un

proyecto de nación que os capacitaba para resistir e para presentar alternativas de progreso, adiantandose aos problemas e ofrecendo soluciones, sen deixarse arrastrar pola sumisión e o provincialismo propios dos partidos estatais en Galicia.

Desde os logros na resistencia, o BNG ten que pór hoxe o acento na criación das condicións de autogoberno necesarias para ofrecerlle á sociedade galega un programa e unha perspectiva de desenvolvemento. Ten que acompañar, ofrecendolle apoio político, a iniciativas económicas e sociais que existen e a través das cais a sociedade galega demostra unha vitalidade non perdida nem siquera nos momentos de maior dificultade. Darlle o apoio ás empresas industriais que están logrando unha dimensión internacional sen perder as súas raíces galegas, mantendo o corazón director das súas actividades en Galicia, e que transmiten a

súa iniciativa ao concierto da nosa economía, especialmente ás pequenas empresas; aos labregos que souberon superar a agresión e a carencia de axudas, demostrando a forza da nosa sociedade tradicional; aos mariñeiros e armadores que loitan sen descanso para conservar e desenvolver ese sector vital en todos os mares do mundo. Darlle o apoio á Galicia de hoxe, representada polos traballadores e tra-

lladoras, a xuventude, os movementos sociais. Ofrecerelle confianza a todo o que representa na sociedade a capacidade de innovación e de liberdade que no mundo político e institucional representa o nacionalismo galego.

O BNG debe facer evidente este apoio, para constituirse en alternativa fronte aos outros partidos, de maneira singular fronte ao PP. É especialmente necesario pór de manifesto o que significará o PP de Aznar para Galicia. O xa innegable fracaso do PP en Galicia verase agravado no futuro pola sucesión ao que simboliza ese dirigente. "Enganchar a Galicia no progreso de España". Esta frase de José María Aznar na súa recente visita a Santiago resume todo o seu pensamento e os seus propósitos, que non poden ser entendidos máis que como desprecio e ignorancia da nosa nación. Para o PP, España é fin, o importante, o destino manifesto, o lugar do progreso. Queren converter a Galicia nun país sen personalidade propia, subordinado e en silencio, que agradeza pertecer á España conservadora e castiza, esperando recibir a esmola debida pola súa lealdade. É esta xustamente a posición contraria a do nacionalismo galego, que sabe que Galicia necesita o autogoberno e a liberdade para potenciar todas as súas capacidades e recursos. Que sabe que Galicia, nación universal, non se define en función dos intereses da España más conservadora.

Neste momento crítico, no Estado e en Europa contarán as nacións que manifesten a vontade política de selo. En Galicia isto pasa hoxe por elevar un grupo de parlamentarios do BNG. A partir de aí, os problemas seguirán sendo graves, mais a sociedade galega terá a garantía de que non van ser agochados, senón presentados ante a sociedade e nas institucións e, iso queremos, resoltos. ♦

S 03 DE MARZO

vagarda para protexer os produtos galegos fronte ás importacións comunitárias. A presencia do sector pesqueiro galego nos foros comunitários nos que se decide a política do sector, debatida durante a crise sofrida na Galiza, cae en saco roto nos programas esta-

Os sectores básicos da economía galega non reciben dos programas do PP e do PSOE un trato singular.

tais que nin mentan a situación pola que atravesa a pesca galega. A intervención na política estatal do BNG primará, segundo o seu programa, a defensa dos sectores productivos básicos "ausentes até agora da política estatal a pesares de estar condicionados tanto polo Estado como pola UE".

O reinvestimento na Galiza de benefícios de empresas públicas demandado polos nacionalistas tampouco ten eco nos outros programas, o PP opta maiormente por defender a "política de privatizaciones nun lugar destacado".

Se nos anteriores temas o confronto de programas só se palpa solapadamente, en canto ás infraestruturas o debate vótase más forte, sobretodo no intento dos partidos que rexen o goberno autónomo e central de requerir para si os logros na matéria. No entanto, os seus programas non recollen sequer grandes promesas ao respecto de transportes e comunicación para Galiza. O PSOE esquece a sua promesa do tren de alta velocidade -que tampouco aparece no programa dos populares- e resolve a situación na mellora da liña Coruña-Santiago-Vigo e nun aumento da velocidade a 200 quilómetros/hora entre Venta de Baños e Monforte. No tocante a infraestruturas viarias son as autovías Benavente-Lugo- A Coruña e Benavente-Ourense-Vigo os dous proxectos do Plano Xeral de Estradas que aparecen no programa socialista.

O PP propón un novo Plano de Estradas no que Galiza entraría con dous accesos á Meseta -a autovía Rias Baixas e a do Noroeste-, a conexión da autovía do Cantábrico até a Coruña e duas vias de grande capacidade no interior -Santiago-Ourense e Verin-fronteira portuguesa-, de todas estas obras de infraestructura non se condicinan prazos nem tempos de execución. Non se sabe polo programa como reverterá na Galiza a mellora que propugnan para o ferrocarril. Fóra xa dos tramos de alta velocidade, ningun dos tramos galegos aparece benefici-

ciado nin se recolle o plano ferroviario para Galiza que o Parlamento galego aprobara a fins do ano pasado cos votos a favor do mesmo PP e que agora só o programa do BNG ten presente.

O abaratamento das tarifas enerxéticas é un lugar común das tres organizacións políticas pero é o BNG quen pide recoñecer a compensación para o país pola sua productividade. A planta de gas de Ferrol, grande promesa noutrora, desapareceu do programa do PP do mesmo xeito que o tren de alta velocidad o fixo do PSOE.

Constitución e autonomías

O PP non ve a necesidade de reformar a Constitución xa que con ela se garante a "unidad e o pluralismo" nun estado de coisas ás que se responde de forma "idónea" co Estado das autonomías que tamén para os socialistas ven sendo á solución ao "problema secular das liberdades e a vertebración dos povos de España". A que os populares chaman racionalización do modelo administrativo responde ao epígrafe da administración comun concebida para "articular adecuadamente os distintos niveis territoriais -estatal, autonómico e local- do exercicio do poder e de prestación dos servizos". Con anterioridade, no tocante á transferéncia de competencias avogaban por completar o proceso pero deixaban sen definir cales non eran susceptibles de pasar á man dos gobiernos autonómicos. O BNG atópase na antítese destas formulacións políticas ao reclamar a reforma da Constitución para conseguir un Estado plurinacional e o recoñecemento do direito de autodeterminación das nacións, dando por superado o marco autonómico, e, fronte á administración única de Fraga, reclama o traspaso de competencias a cada nación. Do mesmo xeito son os nacionalistas os únicos que se comprometen decididamente á hora de recoñecer a necesidade de renegociar o Tratado de Maastricht para defender os intereses económicos de Galiza.

O programa do BNG difire tamén á hora de defender unha política de esquerdas na defensa dos servizos públicos. A eliminación do sistema de contratación temporal, a garantía do subsidio do desemprego, a utilización do sector público para a creación de emprego e as garantías e melloras no campo sanitario e educativo sitúan á força nacionalista a distancia das propostas estatais en contra do desmantelamento dos servizos públicos.

No tocante aos direitos civicos, as tres formacións políticas apresentan tamén posturas diferentes que se ven con claridade ao respecto do servizo militar. O PP fala de reducción a seis meses, o PSOE busca consolidar a prestación social substitutiva igualando o tempo ao do servizo militar e o BNG é o único que contempla a despenalización da insubmisión e a eliminación do servizo social obligatorio.♦

ERC, cunha deputada, Pilar Rahola, foi un dos partidos con maior número de propostas

Bascos e cataláns din que mentres Madrid decida, hai que estar alí

Os partidos nacionalistas lembran que más da metade dos eletores do Estado non se axustan ao modelo bipartidista.

se chega ao poder o PP non poderá dar as costas aos diferentes grupos nacionais. "Os que crean os termos de nacionalismo separatista son os grupos españolistas. Ainda que non sexamos maioria, temos peso para determinar a dirección do goberno do Estado. Se non chega a ser polas organizacións nacionalistas, non se tería aprobado o Título VIII da Constitución. O que os partidos estatais califican de minoria foi o que acadou a autonomía no Estado", comenta Jordi Jané.

Un só deputado activo pode traballar máis que unha ducia, pensan destas eleccións a ter dous representantes en Madrid. "Que lle preguntan a Pilar Rahola se a sua presencia no Congreso foi infructuosa. O seu caso é paradigmático e amosa que as propostas

non dependen do número de deputados. Ocupa o segundo lugar na intensidade da súa actividade parlamentaria en canto a políticos elexidos por Cataluña. Apresentou más iniciativas que os deputados do PSOE e CIU", comenta Albert Roig. Reseña que ter unha deputada como Pilar Rahola no Congreso significou desmitificar o independentismo catalán. "Por un lado, fai pedagogía dando unha visión democrática e pacífica do nacionalismo e, por outro, participa na política do Estado para mellorar o seu povo, non coma se fose un mercader ao xeito de Pujol. Estar en Madrid non dilue a base política da organización. Gracias a unha soa deputada puideron desbloquear moitos temas referentes a Cataluña como vários contenciosos que tinan os concellos co Estado e que Pilar Rahola presentou como propostas non de lei", comenta o número dous de ERC.

Mentres Madrid teña poder de decisión, para as organizacións nacionalistas é preciso ter unha voz forte no Congreso. "Desde logo ten más forza un só representante nacionalista que dez cataláns, bascos ou galegos divididos en partidos estatais", asegura Albert Roig.

A número un de EA por Gipuzkoa, Begoña Lasagabaster, cre que, malia a presencia nacionalista no Congreso, a campaña electoral non reflecte esa realidade. "Semella que só hai dous partidos cuando más da metade da población do Estado non se axusta a ese modelo. A bipolarización nesta campaña tenta negarle á xente a existencia de organizacións achegadas e próximas", comenta.♦

■ O BNG de Arxentina protesta polo sistema de recollida de votos

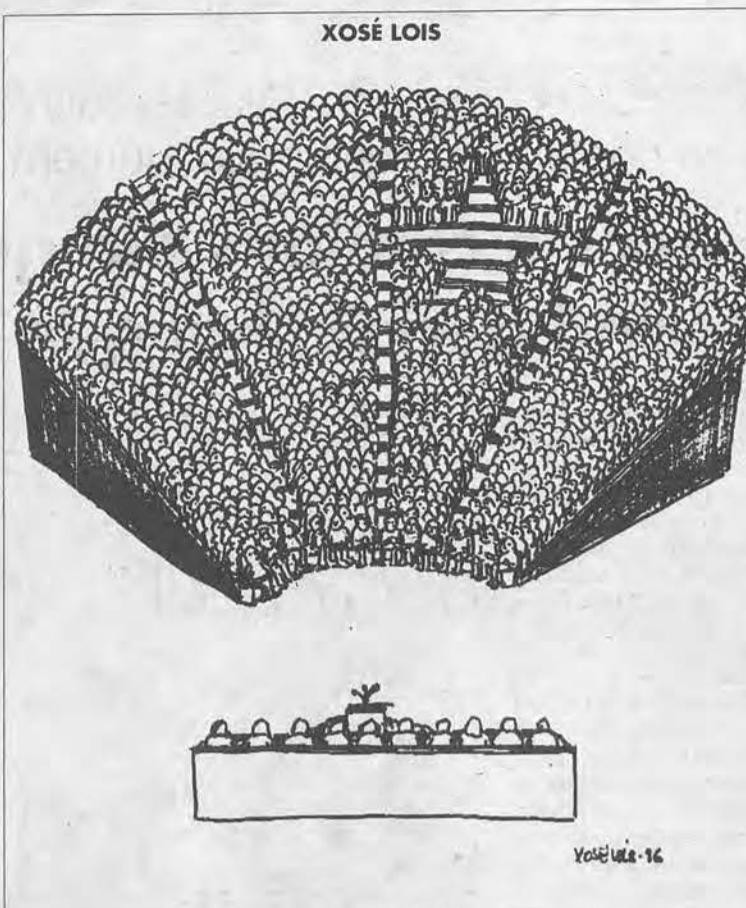
O representante do BNG en Buenos Aires, Francisco Lores, apresentou unha petición no consulado español da cidade para que sexa este organismo o único encargado de recoller os votos dos residentes no exterior. Ademais do consulado, os partidos políticos tamén poden recoller as papeletas dos votantes e despois envialas. O BNG non cre que este sistema sexa conveniente para estas eleccións e solicita que as organizacións políticas non estexan implicadas na recolla de papeletas. Ao ser denegada a petición ao consulado, Lores convocou unha concentración en Buenos Aires para o Sábado 24. Aparte de reivindicar un maior control para a legalidade das eleccións, tamén servirá de protesta pola redución das pensións non contributivas. Segundo dados da organización nacionalista, perto de cinco mil persoas quedaron, este ano, fora da recepción desta axuda.♦

■ Detencións de estudantes arxentinos e nais de Maio

A reforma do sistema universitario fixo que os estudiantes saíran as ruas de Buenos Aires e concentrarse ante o edificio no que as autoridades universitarias debatían o novo sistema educativo. Producuse unha carga policial na que se detiveron a doucentos mozos. Cando representantes do movemento *Nais de Maio* acudiron á comisaría a solicitar a liberación dos estudiantes e interesarse polo seu estado, tamén foron agredidas. A presidenta da asociación, Hede de Bonafini, foi ingresada no hospital onde tiveron que darlle vários puntos de sutura na cabeza.♦

■ Recorren a sentenza dos detidos en Guixar

Hai un ano, o conflito da empacadora de Guixar, no bairro de Teis, en Vigo, estaba nun punto álxido e foran detidas seis persoas acusadas de desordes públicos, entre elas un menor. Tres delas foron condeadas a seis meses de

prisión menor, duas a un mes e un absolto. A Comisión de Afectados de Teis considerainxusta a resolución e decidiu recorrer na Audiencia Provincial. Os viciños cren que só se confiou no testimonio dos axentes de policía, non se tiveron en conta os testimonios dos viciños e non se aclararon as circunstancias da detención.♦

■ Vintecinco anos de Feiraco

Cun acto de presentación de dous libros conmemorativos o

Venres 23 en Negreira, a Cooperativa Feiraco comeza a celebración dos seus vintecinco anos de funcionamento. As publicacións apresentadas recollen a historia da cooperativa e a sua influencia no desenvolvemento agrario na Galiza. Neste acto conmemorativo, estarán presentes o conselleiro de Agricultura, Tomás Pérez Vidal, o presidente de Sodiga, Xosé Luis Fernández, o responsable das publicacións, X. Amancio Liñares, o que fora rector da universidade de Santiago e historiador, Ramón Villares e Xesús García Calvo, presidente da cooperativa, entre outros.♦

■ O alcalde de Oleiros pensa ir ao Constitucional

A Anxo García Seoane foille comunicada esta semana a decisión do Tribunal Supremo de ratificar a súa inabilitación para exercer cargo público. O alcalde de Oleiros está estudiando a posibilidade de acudir ao Tribunal Constitucional polo que a Audiencia Provincial da Coruña non executaría a sentenza. A García Seoane acusárono de prevaricación por ter ordeado o derribo dun muro considerado ilegal e non ter competencias para facelo.♦

■ Obiang xa é presidente sen eleccións

Os opositores ao ditador guineano Teodoro Obiang retiraronse da carreira electoral e o Domingo 25 de Febrero este voltará a ser presidente. Os catro opositores que concurrian aos comicios creeron que habería un grande fraude electoral que daria como ganador a Obiang e decidiron retirarse. Denunciaron a manipulación do censo e o monopólio dos medios de comunicación por parte do Partido Democrático de Guinea Ecuatorial, no governo. Teodoro Obiang, que leva dezaseis anos gobernando tras derrocar ao seu tío, afirma que coas eleccións rematase coa transición e non ten senso a actividade política, polo que será perseguida. Por outra parte, non admite o voto secreto e os eleitores terán que revelar a súa opción se se lle pregunta. Non se dará o caso ao retirarse os opositores.♦

■ Lendoiro aproveita o pago de débedas para facer eleitoralismo

O pagamento das débedas da Deputación da Coruña cos gadeiros afectados polo saneamento de 1990 vai ter lugar proximamente mediante entregas de talóns en reunións públicas do seu presidente, César Augusto Lendoiro, cos beneficiarios da medida, en vez de facer uso dos datos bancarios que dispón para fazer as oportunas transferencias, segundo denunciou o Sindicato Labrego Galego. "Alegrámonos de que os procesos eleitorais servan para arranxar camiños, pór farolas, (...) e que, como neste caso, aceleren procesos sen solucionar desde hai catro anos", ironizaba unha nota de prensa difundida polo SLG.

■ Seguen os cortes de luz da Fenosa

Nestes días, foron os concellos de Fene, Cabanas e Ares os que se queixaron polos cortes no suministro de enerxía nos días 14 e 15 deste mes. No concello de Ares tiveronse que facer reparacións nas liñas eléctricas polo que están estudiando a posibilidade de demandar a Fenosa por danos e prexuízos. En Fene, solicitaron unha reunión cos responsables da compañía eléctrica.♦

■ Recomendan pagar multas para manter o sector lácteo

Na última reunión da Mesa do Leite, onde participan sindicatos e consellaría de Agricultura, apresentouse un estudio encargado pola mesma sobre a supertaxa. O punto principal deste traballo é a afirmación de que a producción leiteira seguirá medrando de até fin de século cun grave problema de excedente na Galiza. As actuacións propostas para dar solución á situación de pagamento da supertaxa pasan por duas conductas; mercando cota ou pagando multas. Tamén se propón a creación dun órgano privado para dar apoio financeiro aos produtores. O Sindicato Labrego rexeitou estas medidas por consideralas "unha privatización da política" e reivindica o direito a producir e a que non sexan os gadeiros os que paguen a supertaxa.♦

■ Manifestación contra a autovía polo val do Neira

A inauguración, o sete de Febreiro, do treito da autovía do Noroeste que vai entre Neda e Outeiro de Rei serviu para que os viciños do Val do Neira e os defensores do Miño se manifestaran en contra do trazado dese vial polo Val do Neira, no tramo de Vilartelín a Cereixa. Desde que se coñece por onde vai discorrer a via que une ao Norte da Galiza coa Meseta, a Asociación de Amigos do Val do Neira e outras organizacións de defensa da natureza, veñen amosando a súa oposición a que o vial pasa polo val e que estrague o seu estreito cañón. Os ecologistas aseguran que o estudo de impacto ambiental fixose por encargo, "para xustificar un trazado previamente decidido que para discriminaren unha ou outra alternativa desde trazado". Da documentación referida á postura dos defensores do medio ambiente teñen coñecimento tanto no Ministerio como no Tribunal do Contencioso Administrativo, diante do que apresentaron recurso.

Outra inauguración dunha estrada serviu como cenário de protesta. Manuel Fraga acudiu o Martes 20 a inaugurar tres tramos de estrada entre Ferrol e Ortegal e foi increpado polos pais dos alumnos do colégio público de Cedeira *Nicolás del Río*. Levan meses solicitando a construcción dun pátio de recreo para os seus fillos xa que se fixo un paseo marítimo nas inmediacións pero non un área destinada aos escolares.♦

■ Cacharro e as contratacóns a dedo

A adxudicación directa de obras na Deputación de Lugo é algo que os grupos da oposición, PSOE e BNG, non se cansan de denunciar. Un recente caso é o da estrada de Ombreiro, cuxa contratación custou cara ás arcas provinciais. O presidente, Francisco Cacharro, dixo que esa obra supuña un aforro de varios millóns de pesetas, pero omitiu que algunas ofertas que reducían o custo en cinco millóns, segundo denunciou o Bloque Nacionalista Galego. Por outra banda, esta mesma organización denunciou que a deputación mudou a ubicación do Club Náutico de Rairós, en Ribas de Sil, e que fora aprobado en Setembro de 1991, para situalo en Quiroga. Esta modificación supuxo a revalorización duns terreos adquiridos con anterioridade por un destacado membro do PP de Quiroga.♦

GALIZA E MUNDO

POLÍTICA FORESTAL

A Xunta di que a extensión do eucalipto débese á demanda dos particulares

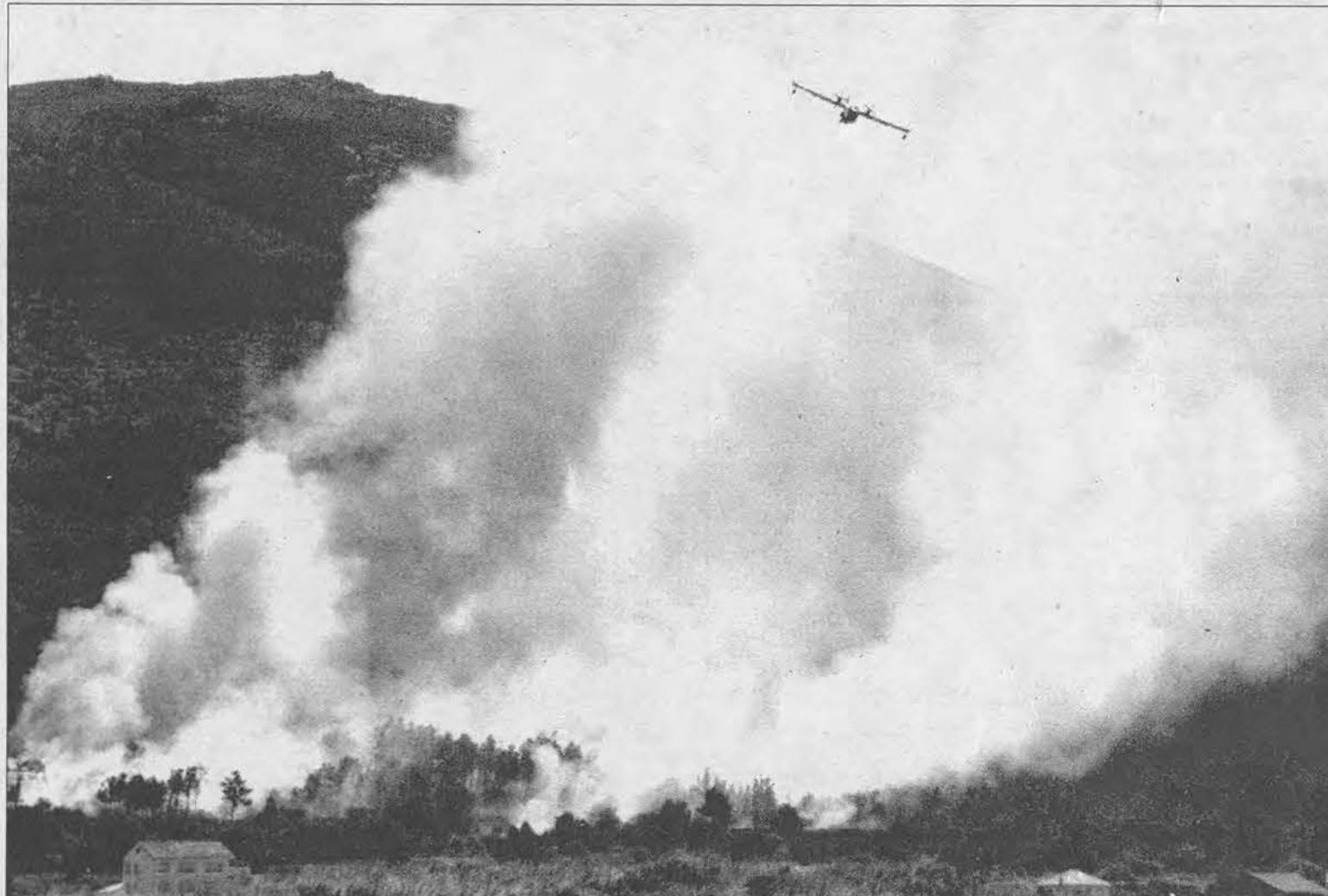
A consellaria de Agricultura promove o eucalipto con fondos da UE para reforestación

■ G.L.T.

O Decreto 378/93 de *Reforestación de Terra Agrícola Abandonada* permiteu á consellaria de Agricultura plantar con subvención da UE máis de catro mil hectáreas de eucalipto durante 1995. A Xunta considera que esta masiva plantación dunha especie de uso industrial, a conta dos planos de reforestación de Bruxelas, débese á forte demanda dos particulares.

Con todo, dentro do seitor madeireiro e entre os que dirixen a estrutura de protección contra o lume, recóñecen que a expansión do eucalipto a costa de reducir a superficie destinada a cultivo, non só aumenta o risco de incendio no monte, o que obriga a desviar case cinco mil millóns de pesetas para o servizo contra o lume, senón que favorece os intereses da producción de pasta a costa dos da industria do aserio que suporzan máis de dez mil empregos direitos.

Ao mesmo tempo, a extensión do *Eucalyptus Glóbulus*, coñecido na Austrália como *Arbore do Demo (Devil's Tree)* empobrece a terra e o paisaxe e está a sustituir a superficie de bosque autóctono. A Consellaria de Agricultura sae en defensa do eucalipto do que di que "segundo reiterados informes, estudos e investigacións realizados entre outros por especialistas da Universidade de Santiago e do Centro de Investigacións Forestais de Lourizán, o eucalipto non produce nengun tipo de alteracións negativas de carácter edafoloxico, bioloxico ou ecolóxico distintas ás de calquera outra especie forestal ou agrícola". Con todo, desde o ano 1989, a Comisión de Meio Ambiente, Seguridade Nuclear e Protección Civil das Comunidades Europeas advierte á Xunta que o eucalipto medra desordenadamente e que por ser un cultivo que interesa á industria do papel non debe beneficiarse de

A extensión do eucalipto aumenta o risco de lume.

ANXO IGLESIAS

Demanda de eucalipto

A Xunta protesta que non está a favorecer a esta especie de crecimiento rápido, e carga sobre as forzas do mercado a responsabilidade da proliferación do eucalipto. A consellaria de Agricultura asegura que os 4.000.000 de plantas de eucalipto "representan a demanda prevista por parte de proprietarios forestais particulares que teñen intención de plantar, en virtude da sua liberdade de elección como proprietarios, dos regulamentos europeus, da legislación vixente e do previsto no Plano Forestal".

Esta situación podria agravarse en 1996, segundo advierte Greenpeace, xa que especies de crecimiento rápido poden entrar no Anexo 1, dentro do Programa

ma de Reforestación de Terras Agrícolas Abandonadas, despois das modificacións ao Real decreto 378/93 introducidas polas Consello de Ministros o pasado 2 de Febreiro. A plantación de eucaliptos podería receber entre 180.000 e 100.000 pesetas. A cantidade destinada pola Xunta para extender o eucalipto podería aumentar de 500 a 700 millóns de pesetas.

A Xunta de Galiza é a única institución pública da Unión Europea que subvenciona a plantación de especies de crecimiento rápido ao 90 por cento. A maior alíta subvención do goberno de Vitoria, por exemplo, é para as frondosas cun 70 por cento, a pesar da fortísima presión que a prol do *Pinus Radiata* fai o seitor da primeira transformación da madeira daquel país. Os aspectos de recriación, conservación e respeito polas especies autóctonas,

aparecen comparativamente postergados pola Xunta cando se comparan as suas medidas de apoio coas de outras administracións.

Dacordo co *II Inventario Forestal*, o país ten 47.000 hectáreas de eucalipto puro máis 184.000 de eucalipto e pino mesturado. O *Plano Forestal* asigna 250.000 hectáreas ás masas de eucalipto e 2.000.000 de hectáreas a outras especies. Pero tanto a política de amortización de terra de cultivo da UE como a aposta da Consellaria de Agricultura a prol da industria da pasta, favorecen só ao eucalipto.

O profesor Vieitez Cortizo, que durante anos dirixeu o *Plano de Mellora e Rexeneración do Castiñeiro*, patrocinado pola Comisión Internacional do Castiñeiro da FAO, reclamou de a pouco información pública sobre a co-

lección de plantas de castiñeiro resistentes que deixara no Centro Forestal de Lourizán. Vieitez sinala que o centro de Lourizán deixou de fornecer castiñeiro resistentes desde a sua incorporación á Xunta, e lembra que o conxunto de viveiros dependentes do centro acadaran unha produción anual de 100.000 plantas resistentes.

No entanto a Deputación de Pontevedra e a empresa Norte Forestal (*Norfor*), asinaron un convénio para protexer ao eucalipto da praga do *Gonípterus Scutellatus*. O presidente da Deputación de Pontevedra sinalou a sua preocupación pola extensión deste parásito do eucalipto.

Norfor é propiedade da Empresa Nacional de Celulosa, titular das fábricas de pasta de papel e cloro de Lourizán, nas que o INI ten maioría.♦

Empresa Xornalística Editora: Promocións Culturais Galegas S.A.

Consello de Administración.

Presidente: Cesáreo Sánchez Iglesias. Vicepresidente: Xaqín Acosta. Conselleiro Delegado: Xosé Fernández Puga. Vogais: Francisco Carballo, Francisco Torrente, Alberto Ansede, Xosé M. Dobaro, Manuel Díos e Manuel Veiga. Secretario: Xan Piñeiro.

Director: Alfonso Eiré López.

Redacción: Gustavo Luca de Tena, Manuel Veiga, Xan Carballa, Horacio Vixande, Arantxa Estévez, Carme Vidal, Anxo Iglesias (fot.).

Correspondentes: Ricardo Sandoval e Merche Vázquez (A Coruña), Xavier López (Compostela), Carmo Carballo (Ourense), H. Sanz (Ferrol), F. Arizmendi (Lugo), X. Castro Rato (Vilagarcía), Antón Malde (As Mariñas), Anxo Rosende (Ortegal), X.M. Suárez Estévez (O Condado Baixo), H. Naval (A Mariña), X. López Témez (O Bierzo), G. Docampo (Valdeorras), Paulo Naserio (Terra Chá), X.M. Santiago Cagigas (Barbanza), Manolo Bello (A Montaña), Manuel Díaz (Melide), Xosé R. Castro (O Carballiño), X. Gabriel Pacín (A Fonsagrada), A. Díaz Amor (Ribadeo), M.A. Torres (Venn), Manuel Pan (Bergantinos), Daniel Lazaré, Pepe Rei (Euskadi), Paco Solo (Barcelona), Marbel

Lugilde (Asturias), Begona Moa (Alemania), Gonçalo Nuno (Porto).

Agenda: Iago Luca. Pesca: Severino Xestoso.

Colaboradores:

Paula Castro, Manuel Vilar, Xosé Cid Cabido, Pilar Piñeiro, María Alonso, Viki Costas, Avelina Barreiro, Lino Braxe, Primitivo Carballo, X.C. Garrido Couceiro, Nanina S. Castroviyo, Anxos Salgado, Amanda Alvarez, Manuel Rivas, Xosé A. García, Xurxo Estévez, Margarita Ledo, Víctor F. Freixanes, Carlos Mella, César Varela, X. Fernández Mateo, Antonio Mascato, X.L. Iglesias, Rodolfo Dacuña. Internacional: Xulio Ríos, Patricia Grinberg, Juan C. M. Betelu. Literatura: Xesús González, Carlos Silvar, Gonzalo, Xulio Galoso, Tokio, Hermida, P. Núñez, Manel.

A NOSA TERRA

PERIÓDICO GALEGO SEMANAL

Corrección Lingüística: Fernando Carballo.

Diseño Gráfico e Maquetación: Xosé Taboada.

Administración: Blanca Costas.

Publicidade: Carlos Martínez Muñoz.

Subscriptóns: Lola Fernández Puga.

Redacción e Administración: Rua do Príncipe, 22, planta baixa (36202 Vigo). Apartado postal 1371.

Teléfonos:
Administración, Subscriptóns e Publicidade (986) 43 38 30.
Redacción (986) 43 38 86 - 22 24 05. Fax (986) 22 31 01.

Imprenta: E.C. C-3 1958.

Depósito Legal: C-963-1977. ISSN 02-13-3105

Non se mantén correspondencia sobre orixinais non solicitados.
Está permitida a reproducción sempre que se citar procedencia.

MAR CÉLTICO

Británicos e irlandeses esquilmaron o caladoiro

A comercialización do peixe está detrás do conflito do acceso ao box irlandés

■ SEVERINO XESTOSO

A autorización para a presenza simultánea no box irlandés de 40 barcos galegos, logo de 15 anos de ausencia, non gustou nesa illa. A previsión de abrir ese caladoiro criou certas expectativas habida conta das posibilidades que no seu dia había para o arrastro a partir de Marzo e para o palangre en Maio e Xuño.

En meios pesqueiros hai preocupación arredor do estado real do caladoiro desde o punto de vista biológico. A propia prensa británica asegura que o box non está na sua mellor época pesqueira. Contudo, non os armadores perguntesen da fiabilidade desas informacions e en todo caso cren que Galiza non debe entrar na polémica arredor da comienencia da presenza galega, por tanto, despois de quince anos, a responsabilidade polo mal estado do caladoiro é dos pescadores que operaron nesa área.

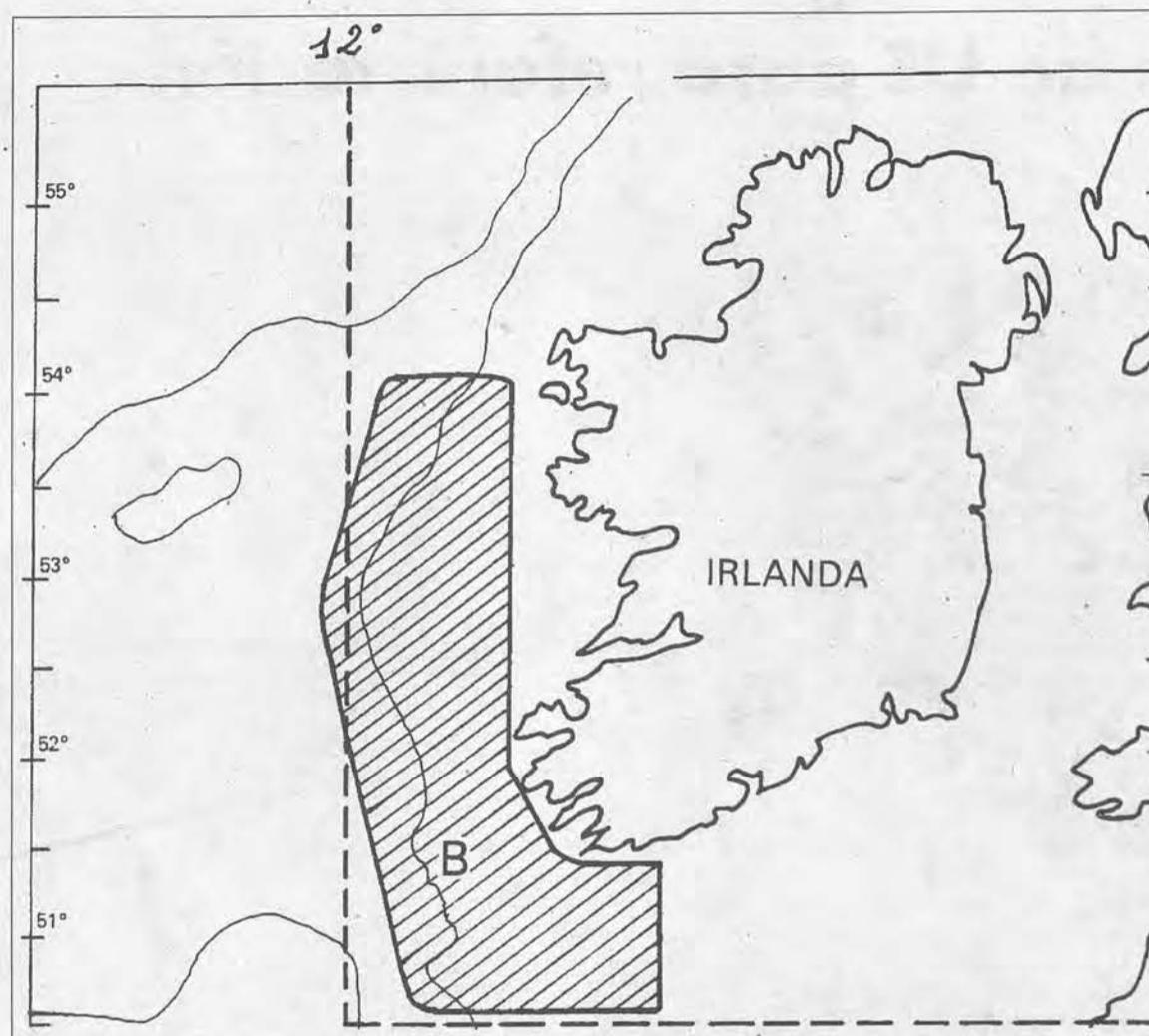
Segundo Hugo González, secretario técnico de ARPOSOL, o sector traballa con varias perspectivas e grao de incertidume é relativo. "Os barcos están a acceder aos poucos -dixo-, non hai unha decisión moi clara para facelo; estamos a recibir os primeiros informes sobre as capturas e en un mes ou dous podemos falar do estado real deste caladoiro". De momento, hai unha conxunción de factores entre os que está o medo ás inspecções, o traballo satisfactorio noutros caladoiros e o feito de estar agardando a unha estación más propicia para mellorar as capturas.

Os empresarios pesqueiros lembran unha reunión celebrada en Outubro de 1994 en Londres na que participaron representantes irlandeses e británicos e onde, antes de desvalarse o número de barcos aos que permitirían a entrada, quedou patente que non desexaban a presenza da frota galega, mesmo coa proposición galega da aplicación de vedas espazo-temporais, caso de confirmarse o mal estado do caladoiro.

Á marxe do conflito político, a patronal armadora cre que a principal causa do enfrentamento ten unha relación co mercado e coa loita que se está a librar por chegar aos grandes centros de consumo cunha posición de avantage.

Inspeccións meticulosas

Os problemas do Grande Sol non se limitan ao box, hai tem-

Destes caladoiros foron expulsados os pescadores galegos hai case que vinte anos.

Frota que traballa no Grande Sol					
Asociación	Embarcacións	Direito	Coef. Importancia	Acceso Principal	
Pasaia	63	149,81	32,05	VIII	
Arposol	60	84,99	19,10	VII	
Arpesco	55	82,80	18,03	VII	
Ondarroa	40	81,70	17,80	VIII	
Goldaketa	16	32,80	7,14	VIII	
Pescagalicia	7	13,83	3,01	VII	
Santander	6	14,07	2,90	VIII	

Elaboración a partir da Resolución de 24 de Marzo de 1995 da Secretaría Xeral de Pesca Marítima

Nota.- Como se pode observar, a lista dos 300 xa está en 247 barcos e agárdase que, cando se publique o censo correspondente a 1996, a relación non chegue ás 220 embarcacións

po que outros atrancos afectan seriamente a esa frota. Un exemplo son as meticulosas inspeccións das que é obxecto toda a frota con base nos portos galegos, con independencia do pavillón da sua bandeira. A propia Secretaría de Pesca manexa un informe segundo o caí a política inspectora con Galiza é discriminatoria, xa que as porcentaxes e número de contros son moi desfavorábeis para os barcos daqui. Os pesqueiros galegos están a cumplir rigorosamente unha serie de normas e medidas técnicas que non son tan ben atendidas polos seus competidores. A maiores, a presión inspectora aumenta, hoxe non abonda coa confiscación da marea e das artes, agora tratan de confiscar tamén o barco. Xa hai casos concretos, como o do pesqueiro Mañufe, sorprendido con peixe

pequeno a bordo e confiscado polas autoridades, algo que o sector considera exagerado. Por fortuna, o caso está a resolverse favorablemente. En todo caso téñese que poda marcarse unha liña semellante no sucesivo. A actuación dos patróns é fundamental, pero tamén é moi determinante a aplicación da lóxica para determinar as mallas a usar con certas especies e tamaños.

Por outra banda, mália os atrancos, os armadores

continuan co desexo de renovar a frota, ainda que esta iniciativa cala máis en Vigo, que na Coruña. "Os armadores continuam co desexo de renovar a frota, ainda que esta iniciativa cala máis en Vigo, que na Coruña. Non queda máis remédio, son barcos de 20 ou 25 anos, obsoletos para a pesca e con máis habilitación", explicaba o secretario técnico de Arposol. No Sul estanse a renovar 15 barcos e está prevista unha segunda tanda doutros 19. Os barcos son de 150 Toneladas de Rexistro Bruto e o seu custo é de trecentos millóns de pesetas por unidad.

a frota, ainda que esta iniciativa cala máis en Vigo que na Coruña. Non queda máis remédio, son barcos de 20 ou 25 anos, obsoletos para a pesca e con máis habilitación", explicaba o secretario técnico de Arposol. No Sul estanse a renovar 15 barcos e está prevista unha segunda tanda doutros 19. Os barcos son de 150 Toneladas de Rexistro Bruto e o seu custo é de trecentos millóns de pesetas por unidad.

Pero o problema de fondo da

frota do Grande Sol -e aquí a coincidencia é total- son as dificultades de comercialización. Tradicionalmente os pescadores depositaban a carga no peirao e os comercializadores encargábanse de levala aos mercados centrais, pero agora hai un grande descontrol derivado das importacións tanto europeas (por estrada) como de países como Namibia ou Chile (por vía aérea) através de empresas mixtas.

Os armadores entenden que a Unión Europea é deficitaria en produtos pesqueiros, mália que non defende a frota, e que no próprio Estado tamén se rexistran algúns déficits, pero en xeral hai autosuficiencia e as importacións o único que fan é destruir o mercado. As peticionais empresariais pasan polo estudo do mercado interior para determinar as necesidades de cada especie e marcar as importacións que son precisas. Esa sería unha actividade que correspondería ao FROM. Os pescadores franceses están más ao tanto do peixe dese nacionalidade que entra no Estado español que os pescadores e as organizacións institucionais peninsulares. Para os armadores ese é un síntoma de que as autoridades francesas si están a mirar polo seu mercado.

Acumulación de direitos

Outro problema está relacionado co desmantelamento da frota en anos pasados e a acumulación de direitos de pesca. De 460 unidades pasouse a 300 barcos, pero co permiso de acumular direitos ás embarcaciones supervivientes, algo que provocou que algúns buques teñan máis direitos dous que poden utilizar. Para Hugo González, o secretario técnico de Arposol, o problema ven dado por "un sistema irracional que permitiu reducir a frota pero con criterios que hoxe son difíciles de correr". Algunos dos desfases entre direitos e capacidade vense no cadro adxunto, onde é posible apreciar como os bascos conqueriron desenvolver unha ofensiva para se facer con direitos. A sua administración foi decisiva para acadar eses obxectivos. Precisamente esa situación pode ser motivo de conflito no futuro. O peso dalgun porto como Pasaia pode criar receo, xa que a frota ao final vai quedar en 200 embarcacións e os estados ribeiriños do Mar Céltico están a pór moitas dificultades á pesca nesa área.

Por último, con respecto ás diferentes frotas que conviven no caladoiro, arrastreiros e palangreiros, mália ser artes diferentes, só teñen a saída de buscar un entendimento. A estas alturas hai unha opinión favorábel a que se aprofundice nun regulamento de equivalencias pesqueiras dentro da UE que defina o esforzo pesqueiro dunha rede de arrastre en relación co palangre. ♦

POLÍTICA INSTITUCIONAL

A campaña eleitoral fai que se convoque unha manifestación unitaria contra ETA

Jon Idigoras ingresa en prisión e negase a declarar en Madrid

■ B. LAXE

A campaña eleitoral está a influir decisivamente na orientación frente ao movemento abertzale basco. Os partidos estatais rivalizan nas suas condenas contra HB, KAS e más ETA, apoiados nunha opinión pública cada vez máis sensibilizada polos atentados, como se puido comprobar na grande manifestación celebrada en Madrid o 19 de Febreiro, á que acudiron perto de medio millón de persoas. A primeira convocada de xeito unitario massivamente despois do 23-F.

O clima de crispación contra o *nacionalismo radical basco*, alentado nos últimos meses desde a case totalidade dos medios de comunicación e partidos políticos españoles, leva agora a que se emprendan accións legais contra HB, a primeira das cales é a orde de encadeamento do dirixente *abertzale*, Jon Idigoras. O xuez Garzón, co apoio dos fiscais, incluído o Fiscal Xeral do Estado, mandou deter o Martes 21 de

Febreiro a un dos voceiros da Mesa Nacional de Herri Batasuna. As 8,30 da mañán, Idigoras era interceptado ao sair da sua casa en Amorabieta por membros da policía autonómica basca. Pola tarde foi trasladado a Madrid para que prestara declaración na Audiencia Nacional.

O dirixente de HB negouse a contestar ás perguntas de Baltasar Garzón, relativas á realización dun video de ETA que HB emprega na súa campaña eleitoral. A Mesa Nacional de HB xa decidira asumir "colectivamente" o non comparecer ante os xuices do Estado español, considerando a detención de Idigoras como "un acto de vinganza sen nengunha lexitimidade". Segundo esa liña Idigoras negouse a declarar e Garzón decretou o seu ingreso en prisión, eludible depositando unha fianza de 300 millóns de pesetas.

HB decidiu contestar esta medida na rua, levando a resposta as principais vilas de Euskadi. Tamén acordou non acatar a

prohibición e seguir emitindo o vídeo de ETA nos seus actos, no que varios membros desta organización expoñen a súa proposta de negociación, base do programa eleitoral de HB.

En círculos políticos madrileños sorprende que a orde de prisión fose decretada contra Jon Idigoras e non contra o outro portavoz de HB, Floren Aoiz, pois o veterano político é, sen dúbida, o máis popular dos integrantes da dirección *abertzale*. Esta medida pode levar a un reforzamiento da cohesión interna dentro das fileiras de HB, e ao apoio de sectores que, doutro xeito, podían permanecer a marxe.

ETA logra, cos diferentes atentados, facer xirar a maior parte da campaña eleitoral a carón sua, mentres segue coa súa estratexia de confrontamento directo co Estado, tentando que a opinión pública basca se polarice na percura dunha negociación á que os poderes do estado se negan cada volta con más contundencia.♦

FONDOS COMUNITÁRIOS

Son edís en Santiso, Melide, Portodemouros, Arzua e Toques

Cargos do PP teñen casas rurais a conta do Plan Leader

■ C.V.

Tres alcaldes e un concelleiro do PP están a beneficiarse do plan Leader de Portodemouros coa explotación de casas rurais da súa propiedade. O alcalde de Santiso, Ramón Villar Edreira, coa Casa de Vilar, o tenente alcalde de Arzua, Eduardo Brandariz, coa Casa de Brandariz, o alcalde de Melide e director do centro da terceira idade, Miguel Pampín Rua, coa Casa de Somoza e o alcalde de Toques, Xesús Ares, cunha vivenda de turismo rural que pronto estará en funcionamento están a ser os principais beneficiarios do plan de desenvolvemento da comarca de Portodemouros.

As fortes inversiones do programa, que na súa primeira fase alcanzaban os mil millóns de pesetas, cun presupuesto ainda maior na segunda fase están indicadas para o desenvolvemento económico na zona e tiñan que ser solicitadas por grupos de acción local con solvencia re-

coñecida. A Xunta é a encargada da selección dos proxectos para ser avalados polo governo central e acceder ás axudas comunitárias. Os beneficios non só para os concellos rexidos polo PP senón tamén para os mesmos cargos locais que están a ter ventaxas particulares á hora de acceder aos planos de desenvolvemento da UE contrastan con outras zonas onde se lle denegou a solicitude do proxecto.

Os cinco cargos públicos do PP da comarca de Portodemouros fixeron a sua solicitude por medio do Instituto de Desenvolvemento Comunitario, organismo creado con este fin, e utilizaron os fondos concedidos para a rehabilitación das súas propias casas para logo serem explotadas para turismo rural. Na comarca coincide que as casas acollidas ao plan Leader con grandes subvenciones económicas pertencen todas a destacadas persoas do PP que ostentan cargos políticos nos concellos da zona.♦

MANIFESTARSE CONTRA A PENA DE MORTE

M. VEIGA

Cando varias decenas de miles de cidadáns percorrian Madrid, o pasado Luns dia 18, para se manifestar contra o terrorismo, un fato de persoas tratou de introducirse na marcha termando dunha pancarta na que figuraba escrito un texto no que se demandaba a pena de morte. A decisión da maioria de rexeitar a este grupo resulta exemplar. Demuestra que a povoación, salvando emocións coxunturais, condena a execución de persoas por motivos políticos.

Manuel Fraga Iribarne afirmaba o pasado Martes, e así o recolleu algun diario a cinco columnas, que quizás, durante a transición, houbo demasiado apresuramento á hora de abolir a pena de morte.

Mais, como se viu en Madrid, a maior parte dos cidadáns non está a favor da luctuosa ideoloxía da que Fraga, como el mesmo se vanagloria, sempre foi primeiro espada. Lembremos a súa máxima: *O mellor terrorista é o terrorista morto*.

No serán do 23-F, do que se cumplen agora quince anos, algúns golpistas redactaron con aprélio listas negras (*Interviu* deunhas a coñecer varios meses despois). Nunha delas figuraban integras as candidaturas do BN-PG ás eleccións xerais de 1979.

Cando Alfonso Armada se dirixiu a Tejero,

“**A povoación, salvando emocións coxunturais, condena a execución de persoas por motivos políticos”**

no interior do Congreso dos Deputados, o dia do golpe, un gárdia civil perguntoulle a Tejero se lle pegaban un tiro a Armada e Tejero respondió simplesmente: “ainda non”. Isto cóntao agora o próprio Armada nunha entrevista. A brutalidade da resposta queda realizada por ser o caso de que a presunta vítima ia ofrecerse para presidir o novo goberno, fruto da sublevación. A

ese punto chega ás veces o desprécio á vida entre a casta militar. E por iso está tan gravada na memoria das persoas maiores deste país o drama dos paseados.

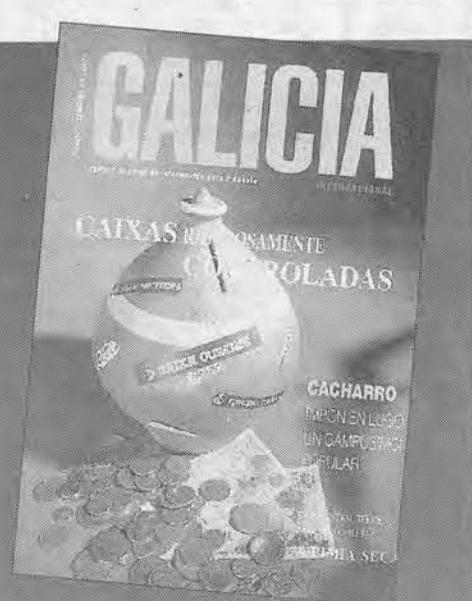
Pero as persoas que percorreron indignados as ruas o pasado Luns manifestábanse contra outros feitos que igual poden ser clasificados dentro do capítulo da máxima pena: a acción levada a cabo por aqueles que seleccionaron e decidiron entrar nun despacho a pegarle tres tiros, a cara de can, a un inimigo político. Porque os atentados de ETA son políticos. Toda pena de morte é política.

Hai, sen embargo, na historia conflitos ben más agudos, nos que as persoas souberon manter o respeto á vida. Nunca o Che Guevara asesinou a un prisioneiro, nem xamais executou a un soldado inimigo, mesmo que tivese sido o seu próprio torturador. Os sandinistas decretaron a abolición da pena sumaria recién entraron en Managua. E, cando menos diso, nunca se arrepentiron.♦

- ✓ CAIXAS RIGUROSAZMENTE CONTROLADAS
- ✓ CACHARRO IMPON EN LUGO UN CAMPUS MOI POPULAR
- ✓ A LIMIA SECA
- ✓ Familias e grupos de poder no negocio do cable
- ✓ A SOEADADE DOS VELLOS

GALICIA
REVISTA MENSUAL DE INFORMACIÓN PARA O DEBATE
INTERNACIONAL

Xa á venda o
número de febreiro.

ECOLOXÍA E INDUSTRIA

Miles de persoas secundaron a folga en Caldas, Cuntis e Moraña e a manifestación en Santiago o Xoves 15

Os veciños rexeitan o encoro do Umia

■ A. ESTÉVEZ

O rexeitamento ao encoro do Umia é total; a folga convocada o Xoves 15 nos concellos de Caldas, Cuntis e Moraña tivo un masivo seguimento. Mentre o conselleiro de Obras Públicas, Xosé Cuiña e o propio presidente da Xunta, Manuel Fraga, teiman por un encoro que din necesario, varios miles de veciños destos tres concellos manifestábanse diante da Xunta. *Cuntis, Caldas, Moraña contra o encoro* foi o lema que encabezou a protesta.

Os alcaldes dos tres concellos, Eduardo Rei, de Cuntis, Xosé María Tobio, de Caldas e Xosé Eiras, de Moraña apoiaron a mobilización e consideran que o feito de seren do PSOE influíu á hora de que a Xunta levara adiante o proxecto. Desde as tres plataformas anti-encoro está claro que o proxecto non servirá para abastecer de auga á comarca do Salnés senón para producir electricidade. Consideran que máis de seis millóns de metros cúbicos de capacidade son excesivos para unha povoación de noventa mil persoas. Ademais, este proxecto de encoro estaba pensado para Andalucía antes de trasladalo á Galiza.

O impacto paisaxístico, o aumento das néboas e o incremento de moscas e roedores foron algunas das posibles consecuencias que alertaron aos veciños contra a construcción do encoro. Despois de varias mobilizaciones e un referendo onde a maioria votou en contra do proxecto, a xornada de folga e manifestación en Santiago servía dun xeito definitivo para amosar o rexeitamento unánime ao encoro.

Os veciños dos tres concellos manifestáronse polas ruas de Santiago para rematar diante da Xunta.

A valoración de todos os colectivos participantes na manifestación valoraron a participación vecinal dun xeito positivo, xa que todos sintieron implicados nunha causa que lles afecta. Critican a negativa de Manuel Fraga e Xosé Cuiña a non comunicarse con eles e amosar publicamente o desprazo polas mobilizaciones e as intencions de que o encoro vai adiante por riba de

todo. Tanto, desde os concellos como desde as organizaciones vecinais xa se está pensando nun novo calendario de mobilizaciones e non se descarta, se fose necesario, recorrer á via xudicial para impedir que se construa este macroencoro. Non quedan moitas esperanzas de que a xunta rectifique xa que ten pensado licitar as obras no marco dos novos orzamentos.♦

Os traballadores aseguran que é viábel

O peche de Iberolacto agudiza o desmantelamento de Celanova

■ A. ESTÉVEZ

Os traballadores da planta de queixos de Celanova estiveron en folga desde o Domingo 18 até o Mércores 21, e teñen previsto, se non se chega a ningunha solución, repetir estes paros, apoiados por CCOO, sindicato con representación na fábrica. Os propietarios de *Iberolacto* queren transladar a pranta a Pontedeume, co que deixarian sen traballo a vintecatro persoas. A ausencia de industrias nesta comarca engádesele a desaparición dunha das máis emblemáticas en canto á elaboración de queixo. A redución de persoal levada a cabo o pasado ano xa deixara sen emprego a dezaseis traballadores e, tras o plano de viabilidade, todos cren que a empresa é rendábel.

Os propietarios de *Iberolacto* son a empresa Lagasa, cun 75% de participación e Andrés Varela, cun 25%. Lagasa é tamén a dona de *Leite Celta*; en Pontedeume, cara onde quere desprazar a actividade de Celanova. Os traballadores, a maio-

ria con máis de vinte anos de antigüedad, non entenden as razons expostas pola empresa nunha carta que lles remitiu para explicarles o peche da fábrica. Din os donos que fábrica e instalacións non están homologadas na Unión Europea e que se precisan novas liñas de actuación como a producción de queixo fresco e postres. Para os traballadores, isto é unha fruxa escusa xa que existen subvencións para a homologación e pódese ampliar a elaboración de produtos.

Pero o que más chama a atención é a contradicción entre dous puntos que formula a dirección da empresa, un que se refire á limitación de matéria prima na zona de Celanova e outro, que fala de que, agora mesmo, a metade do leite estase a enviar a Pontedeume. "Se non hai matéria prima de abondo é imposible que lles sobre a metade do leite. Ademais é sabido que se pechan, van seguir recollendo todo o leite e envialo fóra", din os traballadores que aseguran que, se pecha a fábrica,

só quedarán duas persoas nas instalacións para recoller o leite. Outro dos puntos que a empresa formulou aos traballadores é a existencia dunha denuncia por verquidos ilegais. Estes cren que non ten fundamento esta xustificación porque xa existe unha depuradora que subvencionou a Xunta con máis de trinta millóns.

Os traballadores tiveron un encontro cun dos propietarios da fábrica, Andrés Varela pero semella que na dirección non están dispostos a cambiar a decisión. Outra das medidas para que a dirección negocie, é a retención dos camións do leite no polígono de San Cibrán, onde algúns familiares estiveron apoianto aos traballadores. Para o persoal, é de lamentar que se castigue á comarca cun novo peche dunha fábrica. Aseguran que, desde a aplicación do plano de viabilidade, *Iberolacto* funciona ben e está obtendo beneficios. O peche é, para os traballadores, unha estratexia para levar toda a producción á planta de Pontedeume.♦

O estado da economía mundial

MANUEL CAO

No pasado ano aprofundáronse os lazos entre as diversas economías do planeta e prosegueron as diferencias internacionais en ritmos de crecemento. Celebráronse comemoracións importantes como os 50 anos da Carta das Nacións Unidas e a creación das principais institucións económicas despois do fin da II Guerra Mundial. A 1 de Xaneiro do 95 a Organización Mundial do Comercio (OMC) substituiu ao antigo GATT como resultado dos acordos da Ronda Uruguay. Tamén se celebraron importantes eventos que poñen de manifesto o cambio de prioridades e as novas preocupacións do mundo de hoxe. Así o IV Cumio da Muller en Pekín, o Cumio Social en Copenhague, o panel de expertos sobre o cambio climático en Roma, a Conferencia sobre a fame e a pobreza en Bruselas, a IV Conferencia sobre stocks pesqueiros foron os más significativos.

Globalmente, 1995 foi un ano de expansión (3%) no que destaca o 9% alcanzado por China, o 4,5% dos países en desenvolvemento e o 2,5% dos países da OCDE. Obsérvase unha mellora dos países do Este logo dun duro axuste e unha perda de participación no produto global dos países desenvolvidos mentres aumenta a dos países en desenvolvemento.

A situación económica internacional é moi fluida e está suxeita a cambios bruscos derivados de factores políticos multicausais, consecuencia da falta dun liderazgo sólido e unhas regras de xogo establecidas na escepción internacional.

Velai a reactivación de conflictos internos na área APEC (China-Taiwan, Xapón-Corea), as dificultades na UEM (repunte euroescéptico), os problemas financeiros no TLC e o retorno do nacionalismo panruso. As previsións más fundadas apuntan cara unha vigorización do crecemento na zona APEC (Sobre todo a Área Económica China) e unha mellora continuada nos países en desenvolvemento que irán gañando terreo aos países desenvolvidos en términos de producción global e participación no comercio internacional. No ano 95 o comercio internacional medrou nun 7,9% explicado non só polo intercambio de bens, senón polo de servicios impulsado polos acordos de liberalización da Ronda Uruguay. Os servicios serán, cada vez máis, obxecto de comercio internacional, a medida que a liberalización entre en vigor, nos diversos sectores.

As taxas de medre do comercio sempre foron superiores ás de producción mundiais. Sempre tendo en conta o problema da múltiple contabilización das transaccións confirmase o proceso de integración global do comercio. Entre 1950 e 1994 a producción en termos reais multiplicouse por 5,5 veces, en tanto que o comercio en 14 veces. Nos últimos anos esta tendencia acentúase debido aos intercambios intraindustriais, aos procesos de deslocalización, ás tendencias liberalizadoras e á redefinición de fronteiras.

Tendo en conta o medio e longo prazo considérase, agora, que as ganancias da apertura comercial estaban infravaloradas debido á maior capacidade de especialización e innovación inducidas pola globalización. Á nosa economía interesa a liberalización e o nacionalismo galego ha de arquivar estratexias de desenvolvemento orientadas cara dentro e recelosas co exterior. O sector real da economía xa está a reaccionar nesta liña, só hai que apoialo.♦

ESTADO DO BENESTAR

Galiza é a autonomía con menos prazas máis ter o maior avellecemento da sua povoación

A Sociedade de Xeriatría calcula un déficit de 5.000 prazas en residencias de vellos

■ MARIA ALONSO

Galicia ten un dos índices do estado más baixos de prazas en residencias para anciáns. Este feito, xa histórico, non foi corregido nos últimos anos de xestión propia dos recursos en servicios sociais, contrasta claramente co proceso de avellecemento que está a sofrer a pirámide de povoación e que ten como consecuencia que se estean restando xa, crecementos vexetativos negativos nalgúns bisbarras. As caréncias refírense á prevención no entorno dos nosos maiores para evitar que cheguen á situación de non valérente por si mesmos, ao establecemento de medidas alternativas capaces de evitar o internamento en residencias e tamén á falla de prazas asistidas.

"Como presidente da Sociedade Galega de Xerontoxia e Xeriatría, percibo unha marxinación e olvido dos problemas dos vellos. Só hai interese cara aqueles que poden votar mediante a organización de romerías, festivais e turismo. Estas medidas, xunto coas vías pagadas aos emigrados, entre outras, xeneran votantes seguros, pero mentres atopámonos con que na Galiza non hai un Plan Xerontolóxico e tampouco a necesaria coordinación sociosanitaria" afirma Fernando Jiménez Herrero.

Jiménez Herrero sinala a contradicción da realidade e as declaracions públicas do conselleiro de Sanidade e Servicios Sociais, Romay Beccaria, donde o sector está nas suas mans. Mientras o conselleiro Romay Beccaria reclama con sisgo que os criterios de reparto presupuestario entre as comunidades autónomas teñan en conta non só índices de povoación, senón taxas de avellecemento (además de dispersión, sifilicitudes orográficas, etc.), especialmente relevantes na Galiza, os problemas da terceira idade non parecen preocupar aos responsables da Xunta máis que de xeito marginal e anecdótico.

Exemplo desta situación, herda da pero non mellorada sustancialmente tralo traspaso de competencias, poden ser as taxas de prazas para anciáns aportadas polo responsable da Sociedade Galega de Xeriatría. Segundo esta fonte, na Galiza só están en funcionamiento 1.6 prazas en residencias por cada cien persoas maiores de 65

ANXO IGLESIAS

anos frente ás 2,7 prazas/100 do Estado. Hai que ter en conta a valoración destes datos que as taxas doutras comunidades autónomas oscilan entre as 2,4 e as 3,8 prazas. Na Unión Europea, segundo países, o número de prazas a disposición dos anciáns vai de 4 a 6 por cada cien maiores de 65 anos.

Tomás Ares, director da clínica da Residencia do Meixoeiro, que está especializado en Xeriatría, puntualiza que as maiores necesidades e caréncias refírense á falla de prazas nas residencias asistidas, que deben ser incrementadas de forma ur-

xente porque na actualidade as esperas para ocupar unha poden superar o ano, prazo demasiado longo para persoas desas idades

"Xa non é o mesmo que hai 10 ou 15 anos acudia ás residencias para buscar unha seguridade para o futuro e non ser unha carga para os fillos —afirma Ares. Naquel momento tratábase de vellos relativamente novos, de pouco máis de 60 anos, válidos e sen unha necesidade perentoria de ingresaren". A situación mudou e hoxe os vellos acoden só cando perden autonomía ou teñen un importante

A privatización do xeriatrío de Castrosenín

A política de privatizacions que o conselleiro Romay Beccaria está a aplicar desde a sua chegada á Consellería de Sanidade e as transferencias do Insalud ten a sua correspondencia no eido dos servíos sociais, concretamente na atención á terceira idade.

O conselleiro da Presidencia confirmou hai unhas semanas, en resposta a unha iniciativa do grupo parlamentario do PSdeG-PSOE no Parlamento de Galicia, que o novo xeriatrío de Castrosenín pasará, cando se construa, a mans privadas. Concretamente, está previsto que a Xunta subvencione con 400 millóns de pesetas a sua construcción e que a empresa

privada adxudicatária sexa titular do centro por espazo de 50 anos.

O grupo socialista denunciaba na súa intervención que o novo xeriatrío ten actuado como reclamo eleitoral os últimos cinco anos, dende que no ano 90 foí pechado o centro de menores que ocupaba o inmobel no que se ubicará o centro.

Fronte a estas críticas, Tomás Ares considera que a crise do estado do benestar e a falla de recursos poden facer necesaria no futuro esta política de privatizacions, dado que os centros públicos teñen costes por cama e dia superiores aos privados.♦

grado de deterioro, polo que vivir en soledade representa un risco. "Chegan ás residencias —explica— a idades tardias entre os 80 e os 90 anos, polo tanto moi deteriorados e necesitados".

O avellecemento do avellecemento

Tomás Ares asegura que Galiza está moi por debaixo da media española de prazas, pero insiste en que os esforzos deben concentrarse na creación de residencias asistidas, despois dun período de construcción de novos centros gracias ás transferencias pactadas. Ademais a planificación dos recursos debe ter moi en conta un fenómeno demográfico que consiste no "avellecemento do avellecemento" derivado do aumento da esperanza de vida. "Cada vez os vellos son más vellos —indica o doutor Ares— e dentro dos tramos de povoación das estatísticas o que más crece proporcionalmente é o relativo aos galegos centenarios. De feito nestes momentos o 5% de todos os vellos teñen 90 anos, polo que o grupo maior de 80 chegará a ter unha importancia numérica e social considerable próximamente e hai que buscarlle solucions".

Cando se trata de cuantificar as necesidades, o presidente da Sociedade de Xeriatría calcula que abalan entre as 3.000 e as 5.000 prazas en Galiza, dependendo do artellamento ou non doutro tipo de ofertas para o colectivo, como o incremento da axuda domiciliaria, os pisos tutelados ou asistidos ou os centros de dia especiais para invalídos físicos ou mentais. Estou-

tras posibilidades poderían aliviar as significativas listas de espera, recoñecidas pola Xunta ou o Inserxo e denunciadas xa por institucións como o Valedor do Pobo.

Alternativa ao internamento

A máxima de "mantener ao vello no seu medio" fronte á tendencia desmedida doutras épocas ao ingreso nas residencias contrasta actualmente cunha realidade social na que os vellos de 90 anos teñen fillos en torno aos 70 que difícilmente poden facerse cargo da súa atención, polo que, na opinión de Tomás Ares, cómpte sustituir a idea por outro conceito que consistiría en "mantelo no medio mentres sexa posible e levalo a unha residencia cando sexa necesario".

Como técnico especializado, Tomás Ares avoga hoxe en dia por unha atención más preventiva que curativa mediante políticas que permitan manter ao vello válido, útil e no seu medio. Para iso son fundamentais medidas como o apoio constante á familia, nun caso descarregánda da atención ao vello con ingresos temporais nas residencias; a axuda domiciliaria; os centros xeriatricos de dia, para permitir ás familias compaxinhar os cuidados coa súa xornada laboral; ou a integración na comunidade gracies a servíos como a teleasistencia e os pisos tutelados, que ainda teñen que ser desenvolvidos en Galiza, xunto co fomento do voluntariado social. Hoxe as axudas domiciliarias dependen dos concellos e o seu grao de desenvolvemento depende da importancia dos municipios.♦

Eleccións Xerais '96

Para que GALIZA
poida DECIDIR

Son moitas as cuestíons importantes para Galiza que se deciden nos Cortes do Estado.

É o momento de que Galiza ocupe o lugar que lle corresponde, con peso próprio, para que ninguén decida por ela.

QUINCE ANIVERSARIO DO GOLPE DE ESTADO

Máis o seu fracaso aparente, as consecuencias deixáronse ver durante máis dunha década

O obxectivo principal do 23-F foi reconducir o proceso autonómico

■ M.V./A.E.

Os sucesos do 23 de Febreiro de 1981 fóreronse vendo, co paso dos anos, cada vez más reducidos ao feito pontoal da entrada de António Tejero e dun grupo de gardas civis, arrebolando pistolas, no Congreso dos Deputados. As múltiples interpretacións a que deron lugar aqueles feitos en semanas posteriores, grácias ao proceso aos militares implicados e mesmo á publicación de varios libros de investigación sobre o tema, foron desaparecendo, co risco de que para a historia e as novas xeneracións non quede más que a carnavalada dun oficial de mediana graduación.

Comentaba, hai escasos días, o xeneral Alfonso Armada, condenado pola sua responsabilidade nos feitos, a estranxa de que non se tivese investigado a trama civil do 23-F. Queda, de igual modo, sen esclarecer o papel dos servíos secretos na intentona, sobre todo o da Mariña, criado por Carrero Blanco. Os mesmos servíos que logo participaron na creación do GAL.

A tese oficial que convierte aqueles acontecementos nunha anécdota —cómprase dar gráncias pola existencia de fotografías e vídeos que deixan cando menos unha testemuña do feito— aséntase na idea de que o golpe fracasou. Tendo en conta que, como en case todas as sublevacións militares, acostuman a superpoñerse varios planes diferentes, tantos quizás como xefes aspiran ao mando na nova situación, cabe dicir que efectivamente os que buscaban un golpe tipo Pinochet —quizás Milans del Bosch que sacou os tanques á rua en Valencia— non tiveron éxito. En cambio, non se pode dicir o mesmo dos que só pretendían unha recondución do proceso democrático, sobre todo do Estado das autonomías.

O pacto do capó

A existencia do *pacto do capó*, chamado así porque foi asinado encol do capó dun automóbil frente ao Congreso dos Deputados, nunca recoñecido oficialmente, comeza a ser innegable para os historiadores.

Ese pacto cívico-militar deu carta de natureza á creación dos GAL como estrutura non desvincellada do Estado, ás avesas do que foran os ATE ou o Batallón Basco-Español que actuarán nos últi-

Hai quince anos Antonio Tejero entraba, acompañado de 445 membros da Garda Civil, no Congreso dos Deputados.

de núcleos terroristas insurrectos, pero que acabou por afectar, no 67% dos casos, a cadros sindicais medios e a simples delegados de fábrica (ver entrevista co líder sindical Di Gennaro, no número 708 deste mesmo xornal). Neste sentido, as actuais proclamas antinacionalistas de algunos sectores de IU e CCOO cobran especial gravidade.

O 23-F provocou igualmente una notable recomposición do mapa partidario. Abonda con recordar a baixada en sufráxios e influencia social do PC, ERC, PSUC ou BN-PG. Unha presión institucional e mediática caeu sobre todas estas forzas, o que se traduci en un recorte da súa presencia pública (expulsión dos tres parlamentarios do Bloque-PSG poucos meses despois) e nos abandonos internos, consecuencia natural do medo ou do pragmatismo que promovera o golpe. En Cataluña, por exemplo, onde o PSOE aventaxaba só en tres puntos ao PSUC (21% PSOE, 18% os comunistas) os socialistas consolidáronse nas eleccións seguintes, superando o 30% dos votos, en tanto o PSUC, pésie a tratarse dun partido nada ortodoxo, con grande implantación e prestíxio, descendeu a pouco máis do 10% dos votos. Sobre ERC pode dixerse que é ainda hoxe o dia que non acadou as cotas logradas con anterioridade ao 23-F.

A ETA, engrandecida até 1981, reduciu nun 80% os seus atentados, de modo que o golpe polo que tanto apostara —premeditadamente ou non— asesinando cúcias de xefes militares, non foi benficioso para as suas filas, nin para as do nacionalismo basco que proclamaba defender.

O grande favorecido dessa reconversión partidaria foi o PSOE, como esquerda posibel, e así se poñería de manifesto ao ano seguinte coa súa vitória eleitoral con dez millóns de votos.

Similitudes coa situación actual

As similitudes entre aquela situación e a actual son notórias e poden resumirse nos chamados á liberalización económica e á liberdade de despido (ver número anterior); a táctica policial de *brazos caídos* que ven, encubiertamente, de denunciar Belloch, debida á suposta desmoralización das forzas do orde por mor dos atentados terroristas; o compadreiro dalguns demócratas coas forzas más reaccionarias que lembran as reunions de Múgica co xeneral Armada e outros golpistas en Lleida, antes do 23-F; a petición o pasado Xoves 15 do socialista Ibarra de que se recorten as transferencias ao País Vasco ou as insinuaciones de Martín Villa a prol da "unidade nacional", con medidas específicas e un governo de concertación, se non obtén maioria absoluta o PP, que tanto lembran outras similares, propostas por el mesmo, hai agora quince anos.

Marzo de 1988. Milans del Bosch, golpista do 23 de Febreiro, sae do cárcere ao cumplir 75 anos.

GILBERTO VILLAMIL

Obviamente, a situación dos militares non é a mesma. Tanto por razóns xeneracionais, dado que os xefes africanistas que fixeran a guerra xa non están en servizo; como pola sumisión á estrutura da OTAN que parece facer improcedente unha intentona española contra as nacionalidades, toda vez que Pujol ou Ardanza teñen máis prestíxio ante Kohl ou Chirac que o próprio Aznar. Por todo iso non parece posibel outro 23-F, o que non quita que algúns das suas consecuencias non sexan levadas á práctica baixo outras formas.

Queda implícita, con todo, unha última pergunta. Se o 23-F cerrou o paso ao avance do Estado autonómico e ao incremento das liberdades en xeral e hoxe volta a falarse de tomar medidas similares ás de 1981, que sucede en medio? A resposta parece vir do ocurrido na lexislatura que agora remata. A necesidade do PSOE, en minoría, dun pacto con cataláns e bascos, obrigou ao governo a desfacer algunas das ataduras do *Pacto do capó*. Hoxe, de novo, como tantas outras veces na historia do Estado español, os intereses económicos casteláns-andaluces semellan incapaces de impedir o desenvolvemento das demais nacionalidades se non é por vias extra-legais.♦

O grande favorecido desa reconversión partidaria foi o PSOE, como esquerda posibel, e así se poñería de manifesto ao ano seguinte coa sua vitória eleitoral con dez millóns de votos.

Antes do 23F hai un Golpe na prensa

Antes do 23 F hai un golpe na Prensa que situa o límite da democracia no criterio dos mandos militares franquistas. Na véspera de Febreiro do 81, hai diarios que reinterpretan o poder como unha concesión dos cuartos de bandeiras. Desde esta posición acompañan a conspiración para o 23F.

Nun estilo que aparenta contar só unha pequena parte do que sabe, algúns diarios (en particular *El Alcázar* e *El Imparcial*; pero tamén *ABC* e *YA*) traballaron porque todas as iniciativas do poder civil tivesen o contrapeso dun ruido de sables que eles mesmos producían as más das veces. "As nosas noticias -conta *El Imparcial* na altura do 11 de Decembro do 77- din que os militares non están a preparar unha manobra desestabilizadora. Non. Pero os militares están fartos de que os desestabilicen a eles... Un alto cargo comentaba nun xantar que a democracia é boa pero ten que ser para todos. Falando en cristiano, isto

Sentou moi mal, se non se remédia o rigor con que se aplicaran as leis ao tenente coronel Tejero, implicado presuntamente na Operación Galaxia"

(Xesús Pérez Varela.
El Imparcial, Xullo do 79)

ven significar que os militares están fartos da sua difícil posición". Para o comentarista, os militares queixan de "non poderen opinar", en referencia ao arresto do mariño de guerra Camilo Menéndez, que despois entraría con Tejero no Congreso, o 23F.

O nivel de contraste e fiabilidade importa menos que a alarma

porque os rumores son sempre noticia para esta prensa. "As tensões a nivel militar non remiten e poden aumentar se segue adiante unha extraña operación, que consiste en conceder o ingreso na Orde de San Hermenegildo a un membro da Unión Democrática Militar".

A masa salarial militar

"Non pasou nada, pero vai pasar -ameaza Xesús Pérez Varela en *El Imparcial* en proféticas cursivas- "O custe da vida segundo todos os indicios, atinxirá un 33 por cento. O poder adquisitivo da masa salarial militar diminuirá arredor do 33 por cento, sen contar a devaluación da peseta".

El Imparcial di que hai asuntos que non se deben silenciar "Por exemplo estes: cando se lle vai dar destino ao xeneral da Guardia Civil Manuel Prieto López, cesado do mando da VI Zona da Guardia Civil con sede en León? Como se interpreta que o xeneral Altares Peña, até hoxe xefe da IV Zona (a Zona Basca) fose transladado a Valéncia e non puidese non sequer asistir á toma de posesión do seu sucesor, xeneral Hermosilla? É certo ou non que o problema do terrorismo basco podería paliarse sustancialmente se o Governo deixase actuar ás forzas de orde público como

confidencialmente manifestan

xefes e oficiais daquela zona? Están a levarse con rigor os ascensos a teniente xeneral dentro do exército?"

A tensión en aumento merécelle a Eduardo Aduardo. Aduardo está analise: "España é diferente. A França, Italia, Alemania e Suécia son distintas entre si pero non son diferentes. España, pola contra, é diferente. O que acontece hoxe na España é que estamos a vivir como

se non fósemos diferentes, como se fósemos só distintos. Este é o erro gravísimo no que estamos collidos e del que sairemos, para a nosa desgracia, a golpe de sangue".

A tensión leva o calificativo de militar case a diario. "O que eu sei é que hai tensión -adverte outravolta Pérez Varela en Xullo do 79-. E que sentou moi mal, se non se remédia, o rigor co que se aplicaran as leis ao tenente coronel Tejero, implicado presuntamente na Operación Galaxia e pai dunha noiva que o dia 10 será muller e esposa, sen que o seu pai poida levala do braceiro ao altar. Sentou mal isto e están a sentar mal outras cousas que, en maior ou menor medida, salientaron os xefes do

EL IMPARCIAL
DIARIO LIBRE E INDEPENDIENTE
Director: Xesús Pérez Varela
Nº 488 • Madrid, sábado 7 de Febreiro de 1979 • Teléfono: 204 66 44 • 32 páginas • 20 ptas.

¿QUÉ PASA AQUÍ?

confidencialismo

Pérez-Varela

EL GOBIERNO: Bajada en las calles de que Martín Villa sea superministro

EJERCITO: Continúa la tensión y hay para abajo

IGLESIA: Cambio de rumbo a toda máquina

ECONOMIA: Sube el

Bolsa; sube la inflación, disminuye la producción industrial

TERRORISMO: ETA continuará golpeando

Estados Maior do Exército do Aire e da Armada (...) De cara á situación de hoxe, eu recomendo que miren de coronel para abaixo".

"Quen quer o golpe?", pregunta *El Imparcial* desde a primeira páxina. A resposta é que ningúen procura un pronunciamento militar. "O que si interesa a todos, ainda que sexa por motivos distintos é que se endereite o camiño do país en paz e en orde. Hai ben pouco, nunha longa sombremesa, comentaban líderes de distintas tendencias: *antes do golpe, Manuel Fraga ao poder*. Que curiosidade. Non lle parece unha curiosidade que Felipe González fale diante da prensa extraxeira de pechar filas se os perigos de involución seguen avanzando?".

O asexo dos militares franquistas a Adolfo Suárez pódese seguir nas hemerotecas desde a legalización do PCE en Abril de 1977, pero non se converte en monteira que até os debate sobre os límites das autonomías en 1979. A *Solución Armada* (un golpe apadrinado pola Coroa, coma o de Primo de Rivera en 1923) e o *Golpe de Timón* que reclamaban desde *El Alcázar* e *El Imparcial* chegan a ser unha mesma estratéxia.

O detonante será a toma do Congreso. Jaume Milans del Bosch non se alzaba en armas contra o Governo o 23 de Febreiro de 1981 senón para solucionar unha situación gravísima. A coartada do perigo extremo pareciase aos comunicados golpistas de Emilio Mola, ou ás primeiras proclamas de Franco cando alzou o exército de África contra o goberno de Casares para defender a República. Pero tanto Milans coma os golpistas que o precederan esquecia un dado: eran eles os que producían a situación gravísima que invocaban como causa do golpe.♦

Os tanques nas rúas de Valéncia na tardíña do 23 de Febreiro, baixo as ordens do xeneral Milans del Bosch.

MULLER E SOCIEDADE

A gardería da CIG, a primeira que un sindicato promove en Galiza, faise habitual entre os afiliados

Da gardería ao cambio de modelo social

■ M.V.

O 22 e 23 de Febreiro celébrase en Vigo o II Encontro Sindical da Muller. A CIG, que participa nestas xornadas, xunto con CCOO e UGT, é a única central que conta cunha gardería en funcionamento no seu local de Vigo. O balance, apóis de ano e medio de traxectoria, "é moi positivo", segundo Cristina Foxo, que fala en nome da Secretaría da Muller deste sindicato.

A gardería que funciona de Luns a Venres de 5.30 a 8.30 h., fora polo tanto do horario escolar, está ao servizo de todos os afiliados que acuden á central a realizar alguma consulta. "Ao principio, comenta Teresa Fernández que é a profesional encarregada de atender este servicio, viñan mulleres dunha fábrica deixaban os nenos e logo perguntaban canto debían. Sorprendíanse moito de que fosse gratis".

A escasa presencia de mulleres en sindicatos e forzas políticas xustificase en parte pola necesidade de atender aos fillos. "Con este servizo queremos —

comenta Cristina Foxo— conseguir a incorporación da muller á vida da central, en todos os sentidos". O obxectivo parece logrado, despois da surpresa ini-

cial das propias afiliadas que non estaban afeitas a contar co servizo. "Cada vez temos máis nenos e nenas, comenta Teresa Fernández. Na actualidade pasan por aquí entre 60 e 90 ao mes".

Pero non é un servizo dedicado só ás mulleres traballadoras. Para os homes tamén resulta máis doado agora compartir as responsabilidades familiares, sen ter que renunciar por iso á sua actividade sindical. "De feito son moitos os homes que tran os nenos por aquí", lembra Cristina Foxo.

Que os nenos non aborrezen o sindicato

Para Teresa Fernández, un dos obxectivos da gardería é conseguir "que os nenos e as nenas non relacionen o sindicato cunha trécola aburrida dos pais". "Agora, engade, poden facer amigos e pasar o tempo de for-

ma agradabel". Para iso contan con material abondo: xogos, puzzles, mecanos e todo tipo de pinturas. "O que máis lles presta —sinala— é debuxar. Gastamos centos de folios xa usados por unha cara noutras actividades da central. É un modo de reciclar".

A Secretaria da Muller da CIG encárgase ademais de organizar cursos de cultura básica, Graduado Escolar e de contado de Língua galega. Tamén organiza conferencias sobre a muller e a economía, o sindicato ou o mar, além de participar nas campañas habituais como o 8 de Marzo, dia da muller traballadora.

A labor de manter unha gardería, a única nun sindicato en Galiza, é considerada por esta Secretaría, non como un feito pontual, senón como símbolo de que a CIG "defende un modelo de sociedade diferente". ♦

MEIO AMBIENTE

CREACIÓN E ECOLOXÍA DA "CASA CÓSMICA" DA BIBLIA A UNHA VISIÓN HOLÍSTICA DO MUNDO

VICTORINO PÉREZ PRIETO

"O amor a terra soamente se explica cun vencellamento absoluto á terra. Eu sinto a chegada do verán, a chegada do inverno, a primavera, no meu sangue denantes que os primeiros gramos... podo chorar diante da natureza. Esto sében moi ben os campesiños. Eu sentime sempre campesiño... A terra somos nós; vive con nós, esmorece con nós e nós con ela. A miña nenez na aldea foi definitiva para mim; é o contacto co cosmos, ca terrible noite, os sopores, a chuvia e os cambios de lúa" (Ramón Otero Pedrayo).

"Támán a mesma creación será liberada da escravidão da corrupción e levada a salvación gloriosa dos fillos de Deus. Pois sabemos que toda a creación ven xemendo ata hoxe coma con doros de parto... degorando pola fillación, pola liberación" (Da carta de S. Paulo ós Romanos 8, 22-22).

Estes dous textos, separados por case vinte séculos de historia, manifestan unha sensibilidade que se vai abrindo camiño con forza nos nosos días: a sensibilidade ecolólica, ou o que é o mesmo, a preocupación por toda a realidade da Natureza, por toda a Creación —dizemos os cristianos—, non só pola realidade humana, senón tamén a non humana.

Cando falo do valor da nova sensibilidade ecolólica, son consciente de que hai ecoloxías e ecoloxías, á que eu me refiro non é a unha concepción bucólica (ecologista é "o que gusta de paseos polo bosque"), o que consume so products biolóxicos ou anda en bicicleta), nin sequera unha mera preocupación polas baleas, as plantas en perigo de extinción e o medioambiente, senón unha ecoloxía que ten en conta en primeiro lugar que a cuestión ecolólica é ante todo a expresión da inxustiza dun Primeiro Mundo depredador da Natureza, a conta dos dereitos dun Terceiro Mundo que se vai quedando sen a capacidade de sobrevivir; a inxustiza dos fortes (home, branco e occidental, yanki ou europeo) cos más febles, a gran maioría da humanidade. Falo dunha ecoloxía que é verdadeiramente "preocupación pola casa" e as súas xentes. Unha ecoloxía que propón modelos alternativos de desenrollo, procedementos técnicos e propostas políticas alternativas; toda unha nova cultura que nace da análise crítica da sociedade industrial e liberal, cunha economía e un consumismo voraz que afonda as

desigualdades sociais, ademais de poñer a natureza en perigo de aniquilamento. Unha ecoloxía que quere traballar para que os más pobres sexan realmente suxeitos de dereitos e donos do seu destino, e a mesma natureza sexa descousificada para chegar tamén a ser suxeito de dereitos. Falo dunha ecoloxía total, que quere chegar a unha comprensión holística ou global de todo o cosmos, nunha visión interdependente e evolutiva. En fin, unha ecoloxía que ten moi en conta tódalas mouras bestas do moderno apocalipse antiecológico: a contaminación das augas e os ríos, do solo e os alimentos, para converter o planeta nun vertedero de desperdicios; a contaminación da atmosfera polo CO₂ e a chuvia aceda; a superpoboación; a extenuación dos recursos pola sobre-exploitação e o acaparamento escandaloso do producto nas mans duns poucos; a carreira armamentista e o pesadelo nuclear...

Verbo desta sensibilidade, o cristiano, o crente, tamén ten unha palabra que dicir; el tamén se vai facendo más consciente de que non só os humanos, senón toda a natureza e o cosmos están penetrados polo espírito. Nós pertencemos á realidade do cosmos desde as nosas más elementais células corporais, ata as creacións más elaboradas da nosa mente e o espírito que bule no fondo do nos ser.

Teilhard de Chardin, un gran científico crente —cura xesuíta— escribia hai xa máis de medio século: "Baixei ata as más ocultas profundidades do meu ser... E constatei estarrecido e asombrado, que a miña pobre e insignificante existencia estaba inscrita na imensidá de todo canto existe e de todo canto devén... A miña vida non me pertence só a mim... Pois no meu interior xaz oculta a densa multitud de seres cuxa actividade infinitamente paciente e pronta

gada deu como resultado o phylum do que son" (*Escritos do tempo de guerra*).

E varios séculos atrás, outro cristián excepcional, Francisco de Asís, compoñía o seu belísimo *Cántico das criaturas*, sentíndose irmán de toda a realidade do cosmos:

*"Loado sexas, meu Señor, coas túas criaturas,
especialmente polo irmán Sol,
que é dono da luzada e alumia para nós...
Loado sexas, meu Señor, pola nosa irmá
Nai Terra
que nos sustenta e rexe
e dela deitan froitos e flores de color..."*

Máis ainda, na Biblia —no simbólico e rico relato bíblico do Xénesis— atopamos un Deus Creador que vai vendo como son boas as obras que saen das súas mans, e pon ó home como xardineiro neste seu mundo, como xerente, non como dono para explotalo irracionalmente segundo o seu capricho; tamén os Salmos (Sal 8, 19, 104...) cantan este amor

de Deus por toda a creación, non só polo home. Particularmente, nas palabras de Xesús de Nazaret, atopamos un verdadeiro "Evanxeo verde", como dixo un moderno teólogo (Ian Nazaret, *Dios es verde*). E xa vímos no texto do comezo como tamén Paulo de Tarso manifesta nas súas cartas unha preocupación pola

salvación de toda a natureza, non só dos seres humanos. Pero é tamén ben certo, que a esta corrente bíblica, que tan ben soubo cantar e vivir Francisco de Asís, non foi a que tivo máis peso na tradición cristiá; un pensamento demasiado antropocéntrico ocultou o "Evanxeo verde" dun Xesús coñecedor da natureza e en sintonía con esta, e os cristianos non souberon amala e respectala coma o seu fundador.

Deste xeito, o desafío ecológico é para os crentes un reto e unha chamada a cambiar non só a súa relación cos seus semellantes e coa natureza —foi o Occidente "cristián" o causante do desastre ecológico—, senón tamén a mesma concepción de Deus. A imaxe triunfalista, patriarcal e monárquico-imperialista dun Deus todopoderoso, que domina arbitrariamente o mundo, xerou unha relixión autoritaria e un home —"imaxe de Deus"— que non sabe relacionarse coa natureza más que de un xeito dominador. Esta imaxe idolátrica de Deus, non só é inapropiada, senón hoxe más perigosa que nunca, pois os seres humanos nunca tiveron nas súas mans tal poder para destruír o seu mundo.

Fronte a esta imaxe dun Deus opresor, na corrente histórica da mellor reflexión teolóxica, imos elaborando nos últimos tempos, outras imaxes de Deus más acordes co Deus de Xesús, Mestre para os cristianos, Palabra encarnada de Deus para os crentes. Un Deus bondoso e amante, máis que un Deus poderoso e Señor; o seu poder é só para o ben e nun amor de reciprocidade; un Deus que camiña cos oprimidos, comprometido na súa liberación; e un Deus que é non só pai, senón tamén nai e amigo. É unha teoloxía particularmente debedora de dúas correntes: a Teoloxía da Liberación Latinoamericana, e a moderna Teoloxía Feminista, aínda que afina a súa reflexión na renovación teolóxica feita en Europa nos anos 50-70. Dous libros destacaría nesta liña, un dun home e o outro dunha muller: J. Molitman *Dios en la creación* (tamén o seu máis recente *La justicia crea futuro. Política de la paz y ética de la creación en un mundo amenazado*) e Sallie McFague *Modelos de Dios. Teología para una era ecológica y nuclear*. Ademais do citado mais arriba de Ian Bradley. O teólogo galego A. Torres Queiruga ten tamén para sacar do prelo recentemente un libro sobre o tema. Con el, eu aposto por unha teoloxía cristiá que asuma o cambio de paradigma, na concepción do mundo, do ser humano —home e muller— e de Deus. ♦

A RUPTURA DA TRÉGUA EN IRLANDA

MALA FE E FALSEDADE

GERRY ADAMS

"Se a atención permanece no pasado, o pasado será o futuro e eso é algo que ninguén deseja".

Con esta pequena sentencia o senador George Mitchell, e os dous colegas do informe internacional dado a conocer o mes pasado, soupo captar os aneicos da xente de Irlanda dunha paz permanente. Un proceso de paz, se pretende ter sentido e perdurar, debe agarrar os asuntos que forman o corazón dese conflito. O éxito e unha paz permanente dependen dun acordo negociado e arraigado na democracia e na autodeterminación.

Por case ano e medio as armas de guerra en Irlanda estiveron caladas. Durante varios anos, e como antípicio disto, eu mesmo, o dirixente do SDLP John Hume, o anterior Taoiseach (primeiro ministro irlandés) Albert Reynolds e o interese irlandés-americano, conquerimos conxuntamente sacar adiante un paquete de medidas capaces de persuadir ao IRA para que anunciasse un total cese das operacións militares en base a que iso podería levar a un completo proceso de negociación. Lamentavelmente a intrasixéncia do goberno británico e dos unionistas e a sua negativa a comprometerse imaxinativa ou flexiblemente co proceso de paz, impidiu a urgente e necesaria consolidación dese proceso.

A noite do Venres nove o IRA rematou coa suspensión de 18 largos meses. O anuncio foi universalmente recibido con desilusión e pesar. Neste momento os meus pensamentos están coas familias dos que morreron ou foron feridos na explosión de Londres. Entendo a dor que están a pasar. Fallo desde a experiencia persoal de ter perdido vários parentes, amigos e compañeiros nestes 25 anos de conflitos. Para algúna xente pode resultar difícil asimilar isto despois do que pasou o Venres pola noite, más a realidade é que o IRA estaba invicto cando 18 meses antes tomou a moi valente decisión de criar o que universalmente foi recoñecido como a maior grande oportunidade desde a partición para resolver o conflito e afianzar un acordo de paz duradeira. Pero o goberno británico e os unionistas ergúan un esforzo tras outro para frustrar cada intento de sentarse ao redor dunha mesa de negociación. Negociacións sen precondicións ou vetos son a chave para pasar dun proceso de paz a un acordo de paz. Este foi o compromiso dado polos dous gobiernos publica e repetidamente nos días posteriores a suspensión do IRA. Este foi o contexto no que en Agosto de 1994 o IRA fixo o seu histórico anuncio. Desde aquellas non houbo unha palabra de negociación real, nem a perspectiva do inicio das mesmas.

Durante 18 meses o Sinn Fein e outros estiveron de pé diante da mesa de negociacións agardando a que viñesen sentar o goberno británico e os unionistas e acordar un novo e más pacífico futuro. Todo sinala cara unha estratexia do goberno británico pechada nunha sicoloxía de guerra: a necesidade mental que precisa da vitória sobre os republicanos antes que acordos. Temos testemuñado mala fe e falseza, novas precondicións, estancamientos, negatividade e provocación. Mala fe e falseza británicas que confundiron aos que pensaban que os británicos podían achegarse ao proceso de paz dun xeito positivo; mala fe e falseza con tanto descaro que sorprendeu incluso a eses de nós que andamos cun saudabel cinismo acerca das intencións británicas.

Observamos como foron postos en liberdade soldados e unionistas acusados de crimes, mentras os prisioneiros irlandeses son maltratados nas cadeas inglesas, como se seguen disparando balas de

Gerry Adams dirixese a un congreso do seu partido.

'Isto non é un problema militar, é un problema político militarizado polos británicos que necesita unha saída política por medio dun diálogo'.

plástico contra pacíficos manifestantes, como os ataques da RUC destrozan as casas dos nacionalistas. Temos sinalado con desesperación que sen conversas para a paz non pode haber proceso de paz.

Pero áinda así o Sinn Fein mantivo o seu positivo acercamento ao proceso de paz. No último Novembro os dous gobiernos estableceron achegamentos por camíños parellos. Pero cando o senador George Mitchell emitiu o seu informe o goberno británico renegou outra vez do seu compromiso para comenzar as conversas entre todos os partidos.

Cando o IRA anunciou o completo cese das operacións militares presentouse para todos, pero particularmente para os dous gobiernos, unha única e inaudita oportunidade. A esperanza e a expectación foi acertadamente resumida por Seamus Heaney cando el describiu a nova situación como *un lugar no que a paz pode medrar*.

A nosa meta era profundizar esa esperanza, sustentala e erguer un novo comenza para todos os irlandeses abrindo un novo capítulo nas relacións entre os povos irlandés e británico. Lamentavelmente esa esperanza foi esnaquizada contra a pedra do alto interese de John Major e a necesidade dos votos dos unionistas no parlamento de Westminster. Mentras o IRA debe levar a responsabilidade polas suas accións en Londres, o goberno británico debe levar a total responsabilidade polo colapso do proceso de paz. É culpabel de negligencia criminal.

Unha cousa é clara: non será posibel a paz en Irlanda a menos que o goberno

británico non se comprometa con ese obxectivo.

É que vai pasar agora. En calquera conflito hai duas maneiras de levalo a un final: ou ben unha parte derrota a outra buscando a sua capitulación, ou dalgún xeito nós atopamos unha vía para reconstruir o proceso de paz e trabalemos e aseguremos un acordo negociado.

O Sinn Fein ten sinalado repetidamente que o proceso de paz non podía estar inmóvil. Se non se movía cara diante estivo sempre en grave perigo de moverse cara atrás. Foi o que pasou agora.

Mais, a pesares do tráxico rachamento da tregua do IRA, a estratexia de paz do Sinn Fein permanece como a función principal do noso partido. Os nosos esforzos para construir un proceso efectivo de paz deben ser redoblados. O que se necesita é claramente un acordo negociado de paz. Necesitábamo antes dos sucesos do Venres a noite; necesitámolo máis agora que nunca. Como facer para conseguir ese propósito? Teremos que nos sentar ao redor dunha mesa e tratarnos uns aos outros como seres humanos.

A paz en Irlanda só se logrará por medio dun dialogo honesto e negociacións democráticas baseadas na igualdade. Isto non é un problema militar, é un problema político militarizado polos británicos que necesita unha saída política por medio dun diálogo.

Non é tempo de lamentarse ou darlle un portazo ao dialogo. Iso só agravaría a situación. A xente en Irlanda e en Gran Bretaña queren, sobre todo, ver aos seus gobiernos e políticos representativos decisivamente envoltos nun diálogo para resolver as nosas dificultades.

Por parte do Sinn Fein estamos firmemente entregados a resolver os asuntos políticos por medios democráticos e pacíficos co obxectivo de conquistar un acordo final equitativo que mereza o consentimento e a lealtade de toda a xente da illa de Irlanda.

O Sinn Fein tamén permanece decidido a un desarme total de todos os grupos armados e extirpar, para sempre, todas as armas republicanas, lealistas ou británicas da ecuación política irlandesa. A entrega do Sinn Fein a nosa estratexia de paz e a unha paz final baseada nunha negociación democrática permanece incondicional.♦

A BRE A MURALLA

VIRREIS QUE SON SANTOS

LOIS DIEGUEZ

Cacharro volveteu-se alporzir no último Pleno da Deputación, e volveteu cebar as cobras apocalípticas sobre o nacionalismo que é, ao parecer, feudal por poñer comarcas naturais no canto de imperiais provincias. Isto, segundo el, leva a potenciar o centralismo. Logo dirán os voceiros seus que é cacique, si, pero humano, intelixente, frio e cunha memoria de elefante. *El Mundo*, ese xornal que aquí se chufa de ser crítico ao sistema —sistema Fraga—, acaba de nos mostrar a sua verdadeira cara pro-PP nunha plana anticacique que converte en santo ao "Último cacique". Son as máximas operacións do novo estilo xornalístico importado da Corte. A Cacharro xa non o louva só Juan Soto; agora unese-se lle *El Mundo* manipulando, segundo me din testemuñas directas, as mesmas críticas que pon en boca de Fernando Blanco, deputado do BNG, e facendo unha sopa reciclada coas declaracions dos opositores a esa xa, parece, eterna sombra górica.

Para iso non teñen que mandar xornalistas da Corte a esta Terra de meigas, caciqües e queimadas, pois xa nos sobran aquí; como sobran, mesmo, os xornais submetidos ao xugo do erario público repartido polo Señor, que fan censura dura nos que se atreven a atacar de palabra ao tal Virrei, Calígula ou Sátrapa como xa popularmente se lle chama. Neste cobarde e interesado deserto do silencio, a palabra fere como a espada. Xa cho creo.

Mais eu ia ao outro conto. Retorno, logo, á sesión plenaria da Deputación luguesa. Entre outras cousas, Cacharro levaba nos Presupostos para este ano, un apartado no que

a si mesmo se concedía a potestade de entregar subvencións de até un millón de pesetas a quien considerase. Protesta de Fernando Blanco con petición de rebaixar a cantidade a cen mil. Automático alporzamento do Virrei. Cobras venenosas. E a clásica chulería de que manda sobre a mesma xente do seu Partido que nen tan se quer ten opción a opinar: o millón

dobra-se. Desde ese momento poderá lle repartir aos amigos até dous millóns de pesetas. El soñío. Toma ti!. Ale!. Non querías caldo...? Sen límite, sen tope, até que o contante presuposto dea.

Asi que, se a lei lle permite repartir os nosos cartos como a el lle dea a gana, quen, realmente, é causante da corrupción? E levando este esquema ao campo electoral parece óbvio que, en tempo de crise sobre todo, os virreinatos se podan manter "por decisión popular". Franco durou case corenta anos. Cacharro, se a lei non se dita para atallar o abuso, poderá manter-se na poltrona outros tantos. E ao final até teremos que canonizá-lo.♦

Angel Augier e Mary Cruz, escritores cubanos

“Haberá moitos cambios pero sen que afecten á educación, nen á sanidade nem á seguridade social”

■ CARME VIDAL

O bloqueo económico estase a notar tamén na produción cultural cubana. As edicións reduciron a sua tirada e publicáse menos pero Angel Augier e Mary Cruz, escritores cubanos, falan de que urxe máis a defensa dos logros da revolución, a educación, a saude e a seguridade social. Na sua viaxe por Galiza, convidados pola CIG, denunciaron os efectos do bloqueo sobre Cuba que abrangue non só a economía senón tamén á sua cultura, nomeadamente á literatura, descoñecida máis alá da illa.

Angel Augier é escritor e xornalista, dirixe a Revista Literatura Cubana e preside a Fundación Nicolás Guillén. Ademais dos ensaios sobre Nicolás Guillén, Rubén Darío e José Martí, entre a súa obra poética destaca *Canciones para tu historia* (1941), *Isla en el tacto* (1965) e *Todo el mar en la ola* (1989). Mary Cruz é narradora e ensaista e ten investigado a Bartolomé José Crespo, un galego que viviu en Cuba e escribia como falaban os negros e dous estudios sobre Rosalía de Castro. Na actualidade está a escribir unha trilogía sobre a escritora Gertrudis Gómez de Avellaneda da que varios capítulos tamén transcorren na Galiza.

Que repercusións está a ter o bloqueo económico na cultura cubana?

Durante o proceso revolucionario houbo unha grande atención á cultura e un forte interese en atender a todas as preocupacións e inquietudes culturais do país como unha base do seu espírito. Neste momento de período especial a cultura tamén sofría un recorte en canto a súa producción material pero seguía o seu desenvolvemento, nomeadamente no sentido de descentralizar o feito cultural que até a revolución se cinxia unicamente a a Habana. A eclosión de valores culturais deixou de ser patrimonio da capital, hoxe hai unha distribución pro-

ANDRÉS PANARO

porcional deses beneficios e esas manifestacións.

O libro en Cuba é máis barato que aquí pero o encarecimiento do papel fixo que os prezos das nosas edicións subiran ainda que non se equiparasen ainda ao mercado mundial. O que si aconteceu foi unha redución das tiradas por causa da falta de papel, antes dun libro de poesía se facían 10.000 exemplares, agora hai máis cautela e as edicións son menores e menor a producción.

O governo cubano propiciou unha valoración dos seus fitos culturais como resposta aos ataques exteriores?

Os valores patrióticos destacáronse, caso do grande escritor e revolucionario José Martí, pero tamén se rescataron as raíces tradicionais da cultura local de cada lugar, porque ainda que é un país pequeno, cada rexión ten as suas características. Temos unha fonda raíz española, aos indios extermináronos, pero tamén temos unha componente negra africana moi forte e a nosa cultura

afrocubana que agora está a sair ao mundo, nomeadamente por meio da música e a pintura. Coa literatura polo de agora non podemos.

Que impedimentos atopa entón a literatura cubana para traspassar as suas fronteiras?

O problema é de difusión. Temos editoriais, publicamos obras, os libros circulan por Cuba pero non temos a promoción que teñen outros escritores que publican no estranxeiro. Non hai que esquecer que Cuba non é unha illa só xeográficamente senón que por razones políticas tamén se convertiu nunha illa cultural xa que as mesmas circunstancias económicas impidieron un intercambio normal con outros países. A nosa moeda, por causa do bloqueo, non participou dun intercambio comercial equitativo de maneira que moitos dos nosos valores culturais non son suficientemente coñecidos.

Os intelectuais que marcharon de Cuba teñan en falar do

control do goberno de toda manifestación cultural.

O que ocorre é que hai unha propaganda interesada en contra que deformá a realidade. Cómprase difundir a verdade sobre o que acontece na illa para desmentir a versión que responde aos intereses dos que queren perjudicar ao goberno cubano, porque os Estados Unidos teñen o monopólio da información e están utilizando só contra Cuba todos os recursos que antes empregaban contra os países socialistas. A prensa dá unha imaxe policial e de control que non é certa, o que si houbo foi un paternalismo e unha protección que ás veces foi excesiva.

Ameaza de invasión

Non se promocionaron entón os intelectuais próximos ao goberno?

Nun momento dado os artistas tiñeron temor de facer calquera cosa que poidera considerarse negativa para a revolución e neste sentido si que había unha autocensura pero sempre a nivel individual. Hai que ter en conta que Cuba está ameazada polo poder da potencia maior do mundo. Non só estamos a noventa millas dos Estados Unidos senón que tamén temos no noso próprio territorio a base naval de Guantánamo. Somos un país en guerra e por iso é natural que se dera a

idea xeralizada de que non lle podíamos dar armas ao enemigo, non darlle pretextos para que atacara. En Estados Unidos tiveron sempre moita insistencia en dizer que na illa non se respeitaban os dereitos humanos porque esperan unha intervención amparada nas Nacións Unidas e nós sabemos iso e consideramos que a ameaza da invasión non desaparece nunca. Utilizan calquier argumento contra nós e por iso non queremos que calquer debata interno que teñamos saia para afora. Esa é a autocensura que hai, a intención de non darlle argumentos ao enemigo.

O rerudecemento do bloqueo e a apertura económica poden facer flaquear ao goberno de Fidel Castro?

Estamos en pé e seguiremos estando en pé a pesar de ter unha bota americana enriba dun pedazo de terra cubana. Desde comezos do século pasado os americanos estaban esperando que a illa se caise nas suas mans. O presidente Harrison enunciou a teoría da mazá madura, Cuba era unha mazá que algun dia tería que cair e por iso sempre estiveron obstruindo os intentos de independencia, preferían que se guise en mans de España e que logo pasase directamente ás suas. Van xa cen anos desde a guerra do 98 e daquela se lle permitiu a Cuba que fose república

ca cando querian a anexión, foi unha ocupación militar e eles presentaron no congreso norteamericano a Emenda Platt que declarava que Cuba non podía ser libre senón que tiña que seguir atada aos Estados Unidos no militar e no económico. Esixiron que esa emenda se puxera como anexo á constitución de Cuba, os cubanos negáronse pero a ocupación militar seguiu, foi unha chantaxe e até o ano 35 se mantivo esa lei. O domínio que queren exercer sobre Cuba responde tamén á política eleitoral de todos os cubanos que viven en Florida que teñen uns votos moi influentes para o governo norteamericano.

Despois da desaparición do socialismo nos países do Leste non se torna difícil que Cuba siga mantendo un rexime socialista?

Seguir o proceso socialista é difícil, pero todos sabemos, e o goberno sobretodo, que é necesario salvaguardar as conquistas da revolución que son a educación, a saude pública e a seguridade social. Haberá moitos cambios pero controlados para que non afecten a estes tres pilares básicos que son servizos gratuitos para todo o mundo.

Defensa das conquistas sociais

O povo cubano valora, mália as necesidades, eses logros da revolución?

De forma xeral. Como exemplo cómpre falar da reforma urbana que facilitou a propriedade da vivenda mediante o pago de alugueres. Na actualidade o 80% da povoación ten a sua vivenda propia. Pagaban o 10% do salarial con ese fin, é dicir, se unha persoa gañaba 400 pesos daba 40

pero si gañaba 200 pagaba 20, sempre proporcionalmente.

Os proprietarios que viven en Miami esperan poñer uns alugueres proibitivos pero non o van poder facer, levan moitos anos ali pero o goberno cubano estivo poñendo no banco os réditos que tiñan que cobrar polos bens que deixáran. Interviñeronse esas propiedades que agora son do povo cubano e o goberno pagoules o seu importe. O que pasou é que eles non quixeron cobrar, sobretodo as compañías grandes, co fin de logo poder demandar os seus direitos de propiedad. Pero xa non é deles porque se lle comprou a un prezo xusto, non especulativo. Temos claro que non lle debemos nada a ninguén.

Temos editoriais, publicamos obras, os libros circulan por Cuba pero non temos a promoción que teñen outros escritores que publican no estranxeiro"

Non nos paramos nunha tribuna, non podemos limitarnos a iso. Con todos os que conversamos nas nossas relacións no estranxeiro estamos divulgando o que nos parece que é xusto sobre o noso país, sen por iso ser políticos. Tentamos, coas nosas limitadas forzas, romper o bloqueo informativo que sofre a illa. Pola contra, aos que son inimigos do rexime cubano dáselle moita maior promoción no estranxeiro, as suas opinións teñen moito más eco, cando é absurdo pensar que poda existir un

país no que o cen por cen das persoas teñan as mesmas ideas. É normal que haxa disidentes, nós tamén podemos criticar o que nos guste do goberno actual.

É certo que non é habitual ver a escritores cubanos promocionando fóra a sua cultura.

Durante moitos anos vivimos apartados por completo, ao se nos pechar tantas portas despois da revolución, tendimos a defendernos como nunha fortaleza, sentímonos agredidos por moitos países e a nosa era a defensa pola defensa, vivimos demasiado involucrados na nosa realidade para lograr sair dese situación, e en lugar de mirar a fora só mirábamos adentro. Agora estamos saíndo diso e mesmo están voltando moitos cubanos que se foron de nenos e querían vivir na sua terra. Foi un episodio moi dramático cando miles de nenos foron enviados a través da igrexa católica aos Estados Unidos baixo a mentira de que a revolución lle ia

tirar a pátria potestade aos pais e mandalos a Rusia, algo que agora parece paranoico. Nos documentais americanos de Estela Bravo revélase a dor de todos os que foron abandonados polos seus pais. Nun deles falan oito mulleres e pergúntanse como é posibel que fosen enviadas a un país distinto e separadas dos seus irmáns. Esa é a parte realmente tráxica.♦

Fraga añora a pena de morte

"Teño que dizer que nos demos presa demais na España en suprimir a pena de morte", di Fraga nunha entrevista publicada polo *DIARIO 16 DE GALICIA* do dia 20. O entrevistador pregúnta ao presidente da Xunta sobre a súa frase *El mejor terrorista es el terrorista muerto*. "Non. Non, exactamente -retruca Fraga-. Lamentablemente, noutros tempos había xente que distinguía entre terroristas bons e ruins. Lembro, para non falarmos de España, cando secuestraban un avión e dicían: son cubanos que querían safarse da Ditadura. Eu dixen: non hai terrorista bon. Daquela lembrei unha frase que decian os norteamericanos do século pasado referíndose aos indios: o único indio bon é o que está morto, fora de combate ou preso. Iso é o que eu digo e mantere sempre". O presidente da Xunta non quer comentar se o proceso do GAL favorecerá á ETA. "Non vou entrar niso, pero é un feito que o xeito trapalleiro de actuar non os perjudicou, certamente". Sobre a existencia noutros países da guerra suxa, o ex-ministro de Franco di "Non teño nada que dizer neste asunto, que xa está nos tribunais. Pero si lle digo que nos países que vostede mencionou (a França, Alemaña e Gran Bretaña), as cousas fixéranse a prol da opinión e soubérase gañar". "Acaso fixeran ben?", insiste o entrevistador. "Acabo de dizer (enérgico) que se fixeran a prol da opinión e soubérán gañar. E non vou engadir nin tirar unha palabra ao que dixen". Fraga entende que o Partido socialista está acabado. "O partido socialista é algo acabado en todo o mundo. Primeiro, porque hoxe non hai quien defende as teorías socialistas. Que era o socialismo? A defesa do seitor público, das nacionalizacións, do pacifismo e nada de entrar na OTAN. Unha serie de cousas que eles xa non pratican. Unha filosofía que rematou."♦

Máis negros condenados a morte

Os negros procesados en Nova Xersei teñen dez veces mais opcións de seren sentenciados a morte ca os brancos, dicindo cunha estatística do Tribunal Supremo do Estado que publica *El Diario de Nova Iorque*, na súa edición de 19 de Febreiro. "O Tribunal analisou 341 casos de asasinato cometidos desde 1982 nos que os encausados reberan condea á morte. Un cidadán de raza tiña dez veces más opcións de ser condenado ca un branco. Os fiscais teñen a confianza de que esta investigación convenza ao alto tribunal de que a Lei de pena de Morte de Nova Xersei (de 1982) vai contra a Constitución dos Estados Unidos. A noticia do resultado do inquérito foi calificada de demasiado boa para ser real polo advogado Dale Jones, que representa aos defensores pagados polo Estado que loitan contra a pena capital".♦

Porcos felices

O semanario *DER SPIEGEL* de Hamburgo publica un traballo sobre a rendibilidade dos porcos criados en mellores condicións sanitarias. "Denantes de se converter en costeletas, os porcos pasan case seis meses a escuras. Desque nacen até a matanza viven atafegados nun espazo mínimo. Os defensores dos animais queren que se subvencione a cría de porcos en liberdade, pero os criadores din que non pode pagar esas condicións. Existe unha solución intermédia que é a granxa de grande escala, adaptada ao animal. Os porcos poden moverse libremente nela, ducharse e xogar. Cada porco fai en todo momento o que lle peta", explica o enxeñeiro Gerhardt Schwarting, do centro agrónomo de Nürtingen. A peza clave da granxa son as cocheiras de descanso, nas que os porcos poden botar unha soneca durante o dia ou se retirar pola noite. A madeira mantén a temperatura do animal que aguanta a cabeza fora para ventilarse. Con este sistema, as enfermidades pulmonares desparecen prácticamente e xa case non empregan antibióticos. Amás de duchas, os porcos disponen de retretes limpos, apartados dos lugares de paseo e repouso. Ao teren espazo para correr os porcos comen máis e engordan antes. Os carnícieros díngue lle sacan a esta clase de porcos un 30 por cento máis de rendimento".♦

"Castelao falaba con paixón nos mítines en Cuba contra a invasión fascista"

Angel Augier e Mary Cruz son netos de galegos e levan toda a vida imaxinando un país que só agora coñeceron. Angel naceu no ano 1910 e militou nas filas comunistas xa antes da revolución. Entre os seus recordos garda a participación nos actos de apoio á República nos que Castelao desenvolvera unha grande actividade. "Lembro a sua enerxía que o levou a recorrer toda a illa en actos contra a invasión fascista en España e lembro con que paixón falaba nos mítines e os seus inesquecíveis debuxos publicados na revista *España Republicana* e no xornal comunista *Hoy* di o escritor para quen aquel momento histórico serviu tamén para a política cubana "porque rompeu a censura no sistema dictatorial que houbo, tivo unha grande repercusión que favoreceu moito a nosa causa".

Mary Cruz ten entre os seus escritores preferidos a un galego e unha galega aos que lle adicou varios anos da sua vida. O primeiro é Creto Gangá, un galego que foi de neno a Cuba e escribiu a sua obra coma se fora un negro "gangá", é dicir, "un afrocano que vivía en Cuba tratando de falar español, na lingua deformada que falaban os negros,

é un personaxe que non se esquece despois de coñecelo". Era o que no século pasado se coñecía como "língua bozal", porque "non pronunciaban correctamente o español e entón comezouse a dizer que era como se tivesen un bozal na boca". Nengun outro escritor conseguiu ser tan permeable a este xeito de comunicarse como o galego Bartolomé José Crespo e Borbón que chegou a escribir nos mellores xornais da época do mesmo xeito que o faría "un negro que nunca fose á escola".

Pero ainda maior paixón demostra Mary Cruz ao falar de Rosalía de Castro, "unha das grandes mulleres da Humanidade",

á que lle adicou dous estudos e da que pensa que é "social aínda que fale de si mesma, porque expresa os sentimentos, as ideas, as esperanzas de todas as mulleres, é un exemplar casi diría único neste sentido, respetuo e querío moito". Admira neila a sua firmeza para se "mantener firme nas suas conviccións, para buscar o lugar da muller, o noso espazo na terra que non llo queremos tirar a ningúen porque nós mesmas temos os noso, non precisamos descaracterizarnos e por iso Rosalía escribia como unha muller, só en guerra contra os sistemas que nos queren ter apartadas".

E á par dos estudos de Rosalía, Mary Cruz está a novelar tamén a vida de Gertrudis Gómez de Avellaneda, "un tipo de muller similar pero con mellor sorte e non sofrío o que Rosalía", que con 22 anos chegou de Cuba á Coruña para logo viaxar até Sevilla e Madrid e por iso unha parte da obra está ambientada na Galiza. "Foi poeta, narradora e autora teatral con obras de grande éxito que con moito superaron aos cabaleiros, pero tamén era unha muller moi valente que, como Rosalía, se atrevía a dizer as verdades e desafiou á sociedade".♦

Rosalía de Castro é unha das grandes mulleres da Humanidade

(Mary Cruz)

Vivimos no mellor dos mundos posíbeis (Felipe González)

"Os índios xíbaros, os famosos reducidores de cabezas do mato ecuatoriano do Amazonas —conta Eduardo Galeano— cren que o inimigo non está de todo vencido en tanto non se lle cerra a boca. "Córtanlle a cabeza e ben logo redúcenla, para que non resucite. Pero ademáis de reducila, péchanlle a boca, cósena cunha fibra que non apodrece endexamais, para que non fale. O vencido é o mudo".

O historiador Xosé R. Barreiro
Fernández dedica un artigo do primeiro número da publicación *Estudios Migratorios*, que edita o Consello da Cultura, a falar da publicidade das compañías de navegación na prensa do XIX. Mágoa que non analise a relación entre esta publicidade e a postura favorabel á emigración que mantiveron certos xornais.

Aclaración de Bieito Lobeira

No último número de ANT —713—, un artigo asinado por Xosé Lois Hermo Parrado aludía ao acontecido nun debate celebrado na Facultade de Matemáticas de Compostela, no que estiveron presentes representantes de Juventudes Socialistas, Área da Mocidade de EU e GALIZA NOVA (ausencia non desculpada de NN.GG.). Os despropósitos verquidos na carta de Xosé Lois Hermo a respecto do acontecido neste debate son tais que me vexo na obriga de pongoalizar as inexactitudes —á marxe doutras consideracións que a carta me mereza— manifestadas.

En nengun momento fixen alegatos independentistas nese debate, nem falei "en todo momento" da independencia de Galiza, entre outras razóns, porque nen GALIZA NOVA nem o B.N.G. son organizacións independentistas. Sobra portanto, por falsa, a etiqueta ideoloxista que se me intenta colocar. Teñío pés ben chantados na terra (nesta, por certo), e corazón equidistante do estómago e da cabeza. Isto non impide que siga mantendo que os problemas da mocidade galega, ainda que específicos, son derivados da situación global que atravesa o país. Así o manifestei, con dados sobre desemprego xuvenil, dificultades para o acceso ao ensino, servizo militar, lingua e cultura, etc. Ou que a Unión Europea é perjudicial para mozos e mozas galegas en tanto que cidadáns deste país.

Prefiro non entrar no "espírito construtivo" demostrado na carta de Xosé Lois Hermo: expresións do tipo "insoportábel chularia", "histérico imponente", "discurso excluyente e sectario", ou "habitual chularia" elegantemente dirixidas a mi, ou a referencia ao "sector dominante" en GALIZA NOVA, ou o gracioso (?) cambio do meu nome, contrastan coa absoluta ausencia de valoracións a respecto das intervencións de David Balsa e o representante de EU nese debate, mália a representaren —sobretodo no primeiro caso— o máximo exponente da aberración política e do auto-ódio más flagrante. Contodo, a carta de Xosé Lois Hermo garda coeréncia interna con afirmacións do calibre que segue: "o nacionalismo político galego (...) ten ainda maior responsabilidade histórica no fracaso cultural e económico de Galiza do que os partidos sucesoristas". Sen comentários.

Non son partidario de inventar polémicas, ou inclusivo de entrar nelas, ainda que en moitas ocasións eu mesmo fose branco delas. Máxime en campaña eleitoral, cando o traballo non falta precisamente, cumple traballar politicamente con ilusión. Con ese reto, co de ver á nosa nación representada através do B.N.G. nas Cortes do Estado, fago un convite, tamén a Xosé Lois Hermo, para participar neste Proyecto de País no que todos e todas —tamén eu— temos cabida.♦

BIEITO LOBEIRA DOMINGUEZ

EN MEMÓRIA DE FERNANDO SALAS

NANINA SANTOS

Eu son desas xentes que estou agradecida a quen fixeron posibel que saibamos dos GAL: Que existiron e reivindicaron, que teñen no seu haber vinte e pico de mortos, das testemuñas probadas de que era, en efecto, o Estado (policías, xefes de policías, directores xerais, ministros e talvez o propio presidente) quen estaba detrás pulando, amparando, financiando e protegendo tales accións. Así, con cuartos públicos se organizaban partidas destinadas ao crime organizado, e outras partidas a premiar e calar aos criminais.

Outra xente, pola contra, considera que todo o traballo de esclarecemento e levar aos tribunais aos culpables non é senón conxura, campaña orquestada, acoso e derribo e estas voces arrecian agora decindo que falar dos GAL ten dado azos a ETA, a quen se deron ferramentas para lexitimar o seu terrorismo. Así Alfonso Guerra ou Rodríguez Bereijo, presidente do Tribunal Constitucional.

Sigo sendo desas xentes que pensan que os GAL superan con muito a ETA. Sobre o denominador común de banda armada, crimes, secuestros, o GAL é o propio Estado (estos si contribuen á destrucción do Estado de Dereito, da democracia... Sr. Bereijo) con abuso de autoridade e força e malversación de caudais públicos.

E creo que temos que falar ainda mais dos GAL e esixir todas, absolutamente todas as responsabilidades e castigo derivado de tal horror, senón o tempo nos pasará esta factura.♦

Expulsión do Colégio Maior

Meu nome é Manuel Fernández Delgado. Son estudiante de Terceiro Ciclo na Facultade de Física da Universidade de Santiago de Compostela. Desde Outubro de 1989 até Xullo de 1995 fun residente na CMU "Rodríguez Cadarso". No verán de 1994 Manuel Ladra González foi designado director deste. Desde aquela, e a todo o longo do curso 1994-95, este señor distinguise polo seu talante totalitário, en múltiples ocasións: entrada e rexistro de todas os cuartos da residencia (30 residentes o denunciaron por iso); proibición de levar xente a dormir nos cuartos; confiscación da bicicle-

ta; denuncia de ex colexial, motivo doura denuncia; proibición arbitraria de todo tipo de festas; ameaza directa de expulsión a quen coloca carteis criticando a sua xestión. Isto xerou unha importante crítica desde un amplio sector de residentes, entre os cales inclúome.

Cando se abriu un expediente sancionador contra mí, non me preocupei:

non tiña violado nenguna das normas do colégio.

Sendo inocente, como era, non tiña que temer.

Acusábase-me de pór carteis que ofendían ao Sr. Ladra.

Eu non os puxera. O procedimento dirixiu o director,

xuíz e agraviado, o cal dá unha idea das miñas posibilidades de defensa.

Para iso apresentei unha alegación: pésie a negalo todo (o cual era verdade), a sentenza final foi de expulsión (para mí e outros 8 colexiais). Nunca vin as suas probas, se tiñan algunha, porque non as necesitaba. Non houbo nengun cargo cos posíbeis testemuñas que el tivera. Non pude defenderme verbalmente. Nada.

Miñas esperanzas dun xuizo xusto e a convicción da miña inocencia leváronme a recorrer ante o Reitor. A resolución non contestou a nenguna das razóns que argumentei. Non importa se o director é xuíz e parte. Non importa se non me pude defender. A miña palabra nada vale frente á de "a máxima autoridade do centro". A miña presunción de inocencia "non existe, xa que existen probas de cargo" ... Ainda que sexan falsas, só importa quen as presenta.

Asi se me expulsou, ainda que non violei norma nenguna. A única norma é a vontade do director. Non serven de nada as demais cando un tipo pode expulsar a quen quer, cando quer, como quer e porque quer. En palabras de Ladra: "O ano pasado botei a 14 persoas, non me pasou nada, e non me importa volvelo facer este ano".♦

MANUEL FERNANDEZ DELGADO
(Dpto. Electrónica e Computación, Fac. Física Univ. Santiago de Compostela)

A Nosa Terra ainda non é nosa

Dende a fundación do Movimento Estudantil Universitario (MEU) o pasado 1995 vimos constatando no periódico *A Nosa Terra* unha actitude de ocultación de informacións referentes á nosa organización (conferencias, xornadas, iniciativas universitarias, etc.), amosando con isto unha certa hostilidade cara nós, ou cando menos "pasividade" cara ao MEU.

Exemplo salientable desta ocultación foi a nula referencia ao acto multitudinario celebrado na Facultade de Filoloxía organizado polo MEU, que consistiu nun-

ha conferéncia verbo dos 30 últimos anos da Galiza a cárrego de Xosé M. Beires e Antón Reiña (persoas nada sospitosas de seren españolas, adxectivo co que certa xente nos alcuma)...

Non se pode poñer coma desculpa unha falta de información, xa que o MEU dirixiu-se en tempo e forma a *A Nosa Terra* comunicando-se-lle o dia e a hora da celebración do acto. Este valero en *A Nosa Terra* fai-se tanto más patente tendo en conta que a conferéncia si apareceu nas páginas doutros xornais gallegos e mesmo na Televisión Local de Santiago.

É significativo que da mesma maneira que se agachan informaciones referidas ao MEU aparen constantemente en *A Nosa Terra* referencias á organización que na actualidade se fai chamar CAF, magnificando incluso as suas actuaciones coma por exemplo no caso do conflito da Escola de Empresariais de Lugo (cando no se fai referencia á Xunta de Facultade de CC. Económicas e Empresariais de Compostela da que depende administrativamente a Escola U. de Empresariais de Lugo, nén ás posturas ali defendidas polo MEU). Igualmente todos os actos dos auto-denominados CAF aparecen pontualmente nas páginas de *A Nosa Terra*.

É significativo que da mesma maneira que se agachan informaciones referidas ao MEU aparen constantemente referencias á organización que na actualidade se fai chamar CAF

A Nosa Terra é un periódico que se move dentro das ordenadas do nacionalismo de esquerdas, nas que tamén se move o MEU (tal e como se recorre nos Estatutos da nosa organización). Polo tanto non comprendemos a que se deve este bloqueo informativo, do mesmo xeito que non entendemos a atitude daquelas persoas vencelladas ao nacionalismo que non queren participar nos nosos actos.

Semella que só son nacionalistas aquellas organizaciones estudiantis que figuraron nas ponencias de determinados grupos políticos, independentemente da sua praxe política.

Desexamos que nun futuro *A Nosa Terra* tamén sexa nosa, xa que até o de agora non o foi.♦

CO-ORDENADORA DO MOVIMENTO ESTUDANTIL UNIVERSITARIO (MEU)

Dunha nai a un xuíz

Diríxome a vostede cun sentimento de dor, impotencia e raiña despois de coñecer a sentenza dunha xoven aos que vostede en calidade de "Xuíz" sentenciou sendo inocentes e detidos ilegalmente en Febreiro do ano 95. Transcorreu un ano de espera e confiamos en que, a xustiza os absolvería dunha detención e unhas acusacións falsas, máxime cando durante ese

DANIEL

ESTAMOS ATERRORIZADOS.
TEMOS MEDO DE QUE NOS BAIXEN A
PENSIÓN, QUE CACHARRO DESPIDA Á
FILLA, QUE LLE RETIREN A SUBVENCIÓN AO
MEU CUÑADO, QUE LEVEN A
FARMACIA DA VILA...

ano se veu aplicando o medo e o terror nun bairro por parte de escuros pero poderosos intereses de todo tipo.

Son a nai dun deses xóvenes que tiña tan só 16 anos cando isto ocorreu. Non coido que vostede, en calidade de xuíz e encarregado de ditar a inocencia ou culpabilidade, saiba como nos sentimos despois de coñecer a sentenza. É inxusto e cruel o que nos fixo cos nosos fillos, fixome crer que a Xustiza non existe.

Nesta carta escrébole os meus sentimentos, os dunha nai doída e un bairro humillado, si, humillado porque sentimos a unión e solidariedade das xentes sinxelas e isto nos deu forza e moral para oponernos a unha agresión tan forte como a chegada ao pé da nosa casa de todos os lixos de Vigo e outros municipios da provincia. Vostede de no só os xulgá a eles na Sala, todos nos sentimos xulgados. Detiveronos ilegalmente e a vostede as declaracions das testemuñas non lle merecen credibilidade por seren veciños da zona. Ali, señor Xuíz, foi onde os detiveron e polo tanto non ian vir doutro lugar que non fose o noso bairro, pois non quererla que viñesen de Coia, Bouzas ou de 20 km. foras dese lugar.

Non creo na Xustiza que marca

A Aldea Global
está aberta ás vosas colaboracións,
débense incluir o nome e apelidos.
Os textos non deben exceder as 45 liñas.

Envíos a:
A ALDEA GLOBAL
A NOSA TERRA
Apart. 1.371
36200 Vigo
ou através do Fax:
(986) 22 31 01

a uns xóvenes boas persoas que teñen unha vida digna e se relacionan nun ambiente sano. Sempre desexei, como calquier pai ou nai, o mellor para o meu fillo; sígolo intentando con todas as miñas forzas para que siga sendo así. Pero non vostede nén ninguén nos quitará a nosa dignidade.♦

**CONCEPCION ORTEGA ORTEGA
(VIGO)**

A pior violencia

Que pior violencia pode haber que a opresión de un povo, o feito de que un povo non poda ser libre, non poda vivir nun país libre?

Que pior violencia pode haber que a destrucción da lingua e a cultura de un povo, o desprezo total e absoluto cara unha nazón á que negan a sua existencia e explotan constantemente?

O imperialismo español, o fascismo, o império do capital,..., acaso iso non é violencia?

E son eles, os que nos explotan e ainda falan por nós, son eles os que nos chamam terroristas, son eles os que nos chaman fascistas.

Que pior violencia pode haber que o desprezo cara unha nazón á que negan a sua existencia e explotan constantemente?

A luta de un povo pola sua liberdade, a luta de un povo contra o imperialismo e o capitalismo, a luta de un povo contra a opresión, é a luta contra a violencia.♦

**PAULO CONDE FERRO
(OURENSE)**

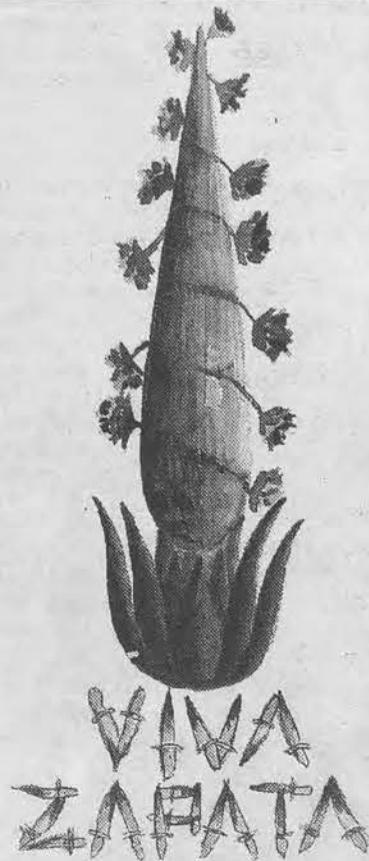
Coordinar aos traballadores da normalización lingüística

Queremos presentarvos unha nova asociación de tipo profe-

Falan os méios de comunicación do enfrentamento entre China e Taiwan. A esta illa chamábaselle na guerra fria China nacionalista, por distinguila da outra. Pero ainda máis coñecido era o seu nome de Formosa, baptizada así polos portugueses en honor á sua beleza. Tampouco se recorda que o nome do famoso cadro de Velázquez, *Las Meninas*, é ben portugués.

O novo relóxio
Seiko Kinetic
preséntase como ecológico: "Cria a sua propia enerxía de forma limpa e natural. A forza inesgotable do movemento".
Mádialeva! Os relóxios que desde hai máis de vinte anos toman a corda

CANTINA MEXICANA

RUA MARTIN CODAX - VIGO

Alexandre de la Sota, arquitecto universal

Morreu o 13 de Febreiro na sua Pontevedra natal

■ PLÁCIDO LIZANCO

Alexandre de la Sota pontevedrés nado no 1913 morria a noite do pasado 14 de Febreiro. A sua longa andaina na arquitectura comezaria en 1942, ano no que se titula na escola de Madrid. Axíña a sua obra hase espallar por todo o Estado; nun principio presa dos invariantes castizos imperantes na épocas e que moi logo irá abandonando. No referido 1942 proxectaría médica dúa de povos para o Instituto Nacional de Colonización, proseguindo o seu traballo xa na década dos 50 co deseño do edificio que acolle á Misión Biolóxica de Galiza en Salcedo (Pontevedra), a Delegación de Fazenda da Coruña (non construída), o Governo Civil de Tarragona, e os talleres aeronáuticos de Barajas en Madrid, entre outras menores. Nas décadas seguintes elaboraría os proxectos para a central leiteira da Clesa e o ximnasio do Colexio Maravillas ambos en Madrid; o Pazo dos Deportes e o edificio de vivendas da Rua Riestra ambos e dous en pontevedra.

Un vanguardista

De la Sota pode ser describido como un arquitecto místico, un home fiel á suas ideas, alonxado de prototipos e de modas.

A sua arquitectura, fondamente profesional, refexa un enorme amor pola arte de construir. Amor que se materializa nos seus elegantes pormenores. De la Sota incorporaría á sua bagaxe cultural todos os procesos constructivos vanguardistas que a tecnoloxía poña de actualidade tratando de empregalos nos seus proxectos. En

XURXO LOBATO

palabras de Julio Cano, arquitecto autor do Auditorio de Santiago, "Alexandre idealiza o mundo artificial da tecnoloxía avanzada, transmutando o avanxe tecnolóxico en matéria poética".

A obra

Da sua vasta obra poden tirarse como exemplos significativos o edificio do governo civil de Tarragona (1957), e más o pazo de te-

lecomunicacións de León (1984). Estas duas obras sinalan unha liña que, salvando os lóxicos avatares que poden suceder nun cuarto de século definen un labor que gañou progresivamente en intensidade. Ambos e dous edificios xenéranse pola superposición dun programa exacto de necesidades sobre unha retícula estrutural de traza xeométrica. Confórmase así unha edificación-caixa formada por unha acumulación de elementos individualmente recoñecibles, amalgamados por unha doutrina tecnolóxica. Deste xeito o edificio resultante é como unha grande máquina "derrubábel cun destornillador". Un edificio funcional porque funciona "como un armario ben ordenado".

Buscando esta orde tecno-racional Sota preferiría utilizar elementos montados en taller, baixo control, antes que os traballados en obra, rudos e maleábeis. El mesmo afirmaría con relación ao edificio leonés, "forcei a sua construcción cara a cómo pode entenderse e pode construirse hoxe... un estar ao dia do que a arquitectura pode ser".

A obra de De la Sota é a obra dun home que facendo unha aproximación tecnolóxica, ainda que respeitosa coas circunstancias de cada lugar e de cada proxecto, tenta darlle á arquitectura a dignidade que merece.

Alexandre de la Sota, arquitecto, pasa agora a engrosar a lista de grandes galegos que encontraron fóra da súa terra a admiración namentres aquí permanecian ignorados. ♦

O imortal en xogo

VITOR VAQUEIRO

No comezo do relato *El Inmortal*, Borges, referíndose ao momento no que o anticuario de Esmirna, Joseph Cartaphilus, entrega á marquesa de Lucinge os seis volumes da *Ilíada* de Pope, o autor escribe: *se manejaba con fluidez e ignorancia en distintas lenguas. En muy pocos minutos pasó del francés al inglés y de este a una conjunción enigmática de español de Salónica y portugués de Macao*.

Non podo evitar que este párrafo, da factura inconfundible do escritor arxentino, volte á miña mente nas veces —por sorte, non moitas— que presencio o programa desportivo da Televisión Galega, dos domingo á noite, titulado *En xogo*. Fico abraido perante a fluidez e ignorancia con que Término Carrera e Alfonso Hermida se exercitan na práctica incorrecta do noso idioma. A segurana no erro, a pulcritude no fallo, a certeza na infracción e, en resumo, o pormenorizado descoñecemento que arboran, acho que non pode ser produto da casualidade. Nen una soa dúbida na imperfeita colocación dun pronomé, nen unha soa vacilación na pescuda persoal de termos inexistentes no léxico galego —fóra da cuestión de calquera norma—, nen un só descoido fonético que delate a sua orixe galega, lixan o seu discurso, que se emite con rigorosa diligéncia nun acento que podería semellar aguilareño, oscense ou bilbilitano. Ao chegar aquí non podo deixar de me lembrar do finado Luis Urquiza, alavés, con alma de gudari, que fora treinador do Real Club Celta e verdadeiro profesional na asignación correcta de xentilicios. Teimo outra volta no fío condutor: coido que unha tal eficácia no exercicio da imperfección lingüística debeu vir precedido de horas e semanas de esforzo afoutado, co único obxectivo de atinxir esa capacidade de homicidio idiomático.

Coido que os responsables da área correspondente deberían intervir con prontitude. Hai soluciones doadas. Unha: imersión (non trabucar o termo co de mergullamento, de consecuencias fatais as más das veces) inmediata en zonas montesias do Cadramón, Candán, ou da Serra da Queixa. Duas: vacacións —e ben pagas: os ouvintes habemos agradece-lo en mariñas de Caldebarcos, nos cantís de Teixido, ou no Cabo Prioriño. Tres: leitura obligatoria e controlada de obras en galego. Por derradeiro, sen sairen da Casa, pasantía viva voce dun experto, que, como as meigas, hai-nos, en reciclaces súbitas. Sen sairmos da área de deportes, Manuel Pampín, por pormos un exemplo. ♦

POR UNHA ARQUITECTURA LÓXICA

ALEXANDRE DE LA SOTA

Se non existise seguridade na inutilidade do intento, o cambio que hoxe pretendem que sufra a Arquitectura sería tema preocupante.

Para que un cambio aconteza é necesario un conxunto de condicións que teñen necesariamente que concorrer puntualmente. Na Arquitectura existiu nos anos 20 e agora non houbo aínda motivos profundos que fagan cambiarlo conseguido co cambio iniciado daquela: seguimos, pois, con aquel cambio.

Non se lle pode chamar cambio á volta atrás dun proceso. Ningún traballo humano cambia volvendo a pasadas posturas: isto chámase revisión e unha revisión ten por obxecto recoller algo que teñamos deixado no camiño, cando este se andou á lixeira ou frívola. Non se debe confundi-la postura revisionista coa nostálgica, xa que os resultados da súa aplicación son moi distintos.

É unha sensación morbosa a que produce a contemplación da Arquitectura froito hoxe do intento de cambio. É máis inaguantable a morbosidade literatura que a acompaña querendo xustificala. Estas xustificacións encerran unha infantilidade impropria. Fálase nelas de impersonalidade, de repetición, de perda de memoria colectiva... e a Arquitectura non debe ser persoal, é un feito abstracto; debe repetirse, xa que os problemas que ha resolver son múltiples e repetidos. Encantados de producir novo por serios motivos, perdendo con razón a memoria.

A Arquitectura é intelectual ou popular. O de-mais é negocio. A Arquitectura intelectual repitiuse sempre. Frontóns rectos ou curvos, en-

'A arquitectura é intelectual ou popular. O demais é negocio'

teiros ou partidos existen en tódalas portas e ventás do mundo e tamén rematan edificios de tódalas latitudes e en tódolos tempos da nosa civilización. Por iso non houbo nunca ningunha queixa. Ata hoxe non se fala de fastío da repetición en Arquitectura.

Sen fachenda podería falarse de métodos para conseguir hoxe unha Arquitectura lóxica.

(...)

O procedemento para face-la Arquitectura lóxica é bo: plantéase un problema en toda a súa extensión, ordénanse tódolos datos que se fan exhaustivos tendo en conta tódolos posibles puntos de vista existentes. Estúdianse tódalas posibilidades de resolve-lo problema de tódalas maneiras posibles. Estúdianse tódalas posibilidades materiais de construí-lo resolto no que xá entraron estas posibilidades. Un resultado obtido: se é serio e se é verdade o camiño percorrido, o resultado é Arquitectura.

É curioso comprobar como é necesario o uso da totalidade dos datos e como non dá producto a falta de tan só un deles.

Foi patente o éxito da Arquitectura racionalista dos anos trinta en España. Non houbo, sen embargo, pouco máis que simplificacións arquitectónicas efectivas. Quixera sinalar dous exemplos en que por ter dado entrada a outro máis, e moi importante, o uso da técnica, da tecnoloxía, dun enxeñeiro, o logro foi un producto de cambio: o Hipódromo da Zarzuela e o Frontón Recoletos. Ó lado de Arniches e Domínguez e de Zuazo, a presencia de Torroja foi o toque inevitable para o novo producto, a nova posibilidade. Facer Arquitectura sen cambio tecnolóxico ten o valor que sempre tivo no mellor dos casos. Palabras de Wright: "En Bear Run Housen a primeira casa onde entrei en posesión do aceiro e formigón para construir..."

Non nota... a necesidade de ter un novo técnico e unha nova técnica ó noso lado é mal empezar. Se impersonalizamos e falamos dun novo material, coa súa propia forza, estamos outra vez no bo camiño.

Se ó noso lado non sentímos cambios socioeconómicos, económicos, técnicos, materiais; se non son analisados un a un con independencia para xuntos obter resultados ¿como se pode falar de cambios en Arquitectura e en nada? ¡Ah a Bauhaus!, puidemos dubitar sempre, historicamente, de canta Arquitectura ten existido. ¡Quen foi Palladio?

Avogo pola Arquitectura lóxica ¡Quen puidese dici-lo mesmo e tan claro en todo! ♦

(1982)

7 DIAS

■ Antón Cortizas gaña por terceira vez o *Barco de Vapor*

A decimosegunda edición do premio *O Barco de Vapor* xa ten gañador: Antón Cortizas co seu libro *Os gritos das illas Lobeiras*. A obra finalista é de Benjamín Rocha e titúlase *O mundo lironado picáballo o lombo contos da vila de gurus*. O primeiro premio está dotado dun millón de pesetas e o finalista con duascas mil. Antón Cortizas xa gañara *O Barco de Vapor* nos anos 1988 e 1991. ♦

■ Xa hai unha escola de equitación gratuita

A Asociación de Amigos do Cabalo do Sar *O Acivro*, que abrangue os concellos de Dodro, Padrión e Rois, ven de cumplir un soño de xa hai tempo: abrir unha escola gratuita para nenos de oito a trece anos. Unha finca pechada en Dodro, cedida polo dono, será o lugar onde se impartan as clases para aprender a montar e entrar en contacto cos cabalos. ♦

■ Festa da caricatura en Ourense

Do 2 ao 15 de Marzo, celébrase en Ourense a *III Bienal da Caricatura*, organizada polo Clube Cultural Alexandre Bóveda, a Casa da Xuventude e a Asociación Cultural Tres Pontes. Para inaugurar estas xornadas de exposicións e actividades, entregaranse os prémios do *III Concurso de Caricaturistas Noveis*. Debuxantes galegos e portugueses estarán presentes expoñendo as suas caricaturas; os primeiros farán por medio de más de cen orixinais aparecidos na prensa. Miguelanxo Prado, Xaquín Marín, Xosé Lois, Pepe Carreiro, Siro, Carlos Quesada, Bofill, Gogue, Fernando Ruibal, Pinto e Chinto e Omar Pérez amosarán os diferentes enfoques dos seus debuxos. O novo presidente de Portugal, Jorge Sampaio, estará reproducido por quince dos principais debuxantes do país veciño.

Augusto Cid, Antonio Antunes, Joana Campante, Miguel Soares e Joao Mota, entre outros, exponerán a cara coa que ollan ao presidente.

Tamén Manuel Fraga, presidente da Xunta, é un dos personaxes más caricaturizados polos debuxantes, polo que terá unha

colección adicada na Bienal. Algunhas das que el conserva, deixounas emprestadas para esta ocasión. Alvaro Cebreiro, nacido en Betanzos e falecido en 1956, terá tamén a sua sá cos debuxos que fixo durante os anos vinte e trinta. Siro tamén celebrará os

seus vintecinco anos no mundo do cómic cunha mostra retrospectiva. Frente aos autores consagrados, os caricaturistas noveis que participaron no concurso verán expostos os seus orixinais. Estarán, entre outros, Roberto Arguelles, Begoña Osende, Marcos Valdín, Fernando Calvar, Soledad Soledad González e o gañador desta edición, Xesús Sanmartín "Suso".

Entre as actividades previstas dentro da *III Bienal da Caricatura* hai que reseñar unha conferencia de Osvaldo de Sousa sobre o humor e a caricatura en Portugal, a actuación dos locutores do programa radiofónico *Corre Carmela que chove* e a presencia de Vizcarra, debuxante de *El Jueves*, que asinará os exemplares da sua compilación de caricaturas. ♦

■ Xira galega dos *Pleasure Fuckers*

For your pleasure é o último traballo do grupo *Pleasure Fuckers* que, durante uns días, estarán na Galiza para presentalo. O Xoves 22 están na sa 2 Copas, de Lugo, o Venres 23, na sa Factoría, de Santiago e o Sábado 24, no Pranta Baixa, de Vigo. O grupo liderado polo basco Kike Turmix conta con tres

músicos curtidos, tamén, noutras aventuras, o baixo Barnaby Bowies e os guitarras Mike Soblesky e Norah Findlay. Os seus concertos son lembrados pola enerxía que lle imprimen os membros deste grupo, que recebe moi boas críticas dentro e fóra do Estado. ♦

■ Queixas contra un concurso de esculturas en Vigo

O Consorcio da Zona Franca de Vigo entregou os prémios aos proxectos apresentados para o Polígono Industrial *A Granxa*, do Porriño, que se convertirán nas esculturas do mesmo. O gañador foi, nesta ocasión, o basco Pello Irazu e o segundo prémio foi para a obra conxunta de David Liste e Holga Méndez, recén licenciados na Facultade de Belas Artes de Pontevedra. A organización deste concurso non foi ben acollida por varias persoas relacionadas co mundo da arte que así o fan expresar nun comunicado apoiado con cincuenta sinaturas. Denuncian que a composición do xurado non sexa pública, a insuficiencia dos cartos destinados á execución da obra e as diferencias que hai entre as medidas reais da praza na que se vai ubicar a obra e as que aparecen nas bases. Entre os asinantes deste comunicado destaca Laxeiro, Berta Alvarez Cáccamo, Xosé Freixanes, Darío Alvarez Basso, Pedro del Llano, Oliveira, Silverio Rivas e Paco Pestana. ♦

Reunión de artistas pola dignidade de Ourense

A Mesa pola Normalización Lingüística organiza unha exposición para reivindicar a galeguización do topónimo

■ A. ESTÉVEZ

Os artistas tamén reivindican o topónimo Ourense para a sua provincia. Dese xeito queda reflectido na exposición *Ourense, por dignidade*, onde pintores, escultores e debuxantes participan dando a coñecer a sua obra e manifestan o seu apoio á campaña emprendida por *A Mesa pola Normalización Lingüística*. O Museo Municipal é o lugar escollido para esta mostra que pecha o 25 de Febreiro.

Asunción Arias é a responsable da *Mesa*, en Ourense, e a encargada de coordinar esta exposición, na que se reuniron corenta e cinco artistas da provincia, desde os máis velllos até os novos, con diferentes visións da arte. É posíbel atopar desde as pinturas más clásicas até novas instalacións. "Queda amosada a sensibilidade que os artistas

teñen polos temas do país. Hai un mellor resposta a nivel deste colectivo que no ámeto político, pero, desde logo, é moi salientable que artistas que nalgún caso non viven na Galiza, solidarízase coa reivindicación do topónimo", conta Asunción Arias.

Xaime Quessada, María Ruido, Ana Lorenzo, Xavier Zapata, Arturo Baltar, Antón Buciños, Nieves Fernández e Xosé Lois son algúns dos artistas que contribuíron a facer realidade esta exposición. "Conseguimos unha exposición máis que digna para esta causa. Tamén serve de reivindicación para o mundo da cultura, xa que ao poder nunca lle interesa que sexa comprometida. A solidariedade e vontade dos artistas ourensáns amosa moita más arte que a definida como arte de gobernar a política", comenta Asunción Arias. Calquera que visite a

exposición ten que pasar pola instalación de Xan de Dios *As ferramentas do meu avó*, na que se reproduce nunha sá o contido dun cadro.

A inauguración da exposición *Ourense, por dignidade* fixouse con orixinalidade, despois de que desde *A Mesa pola Normalización Lingüística* tentarase implicar a diferentes colectivos na causa do topónimo. Asunción Arias e Xosé Manuel Sarille, presidente desta asociación, vestironse de raiña de Ourense e rei da Coruña, dándolle a inauguración un carácter histórico para reivindicar unha toponimia non castellanizada. "A xente da rua sabe que hai unha reclamación e parécelle razoabel e xusta. Do que teñen que ter conciencia é de que depende deles que vaia adiante. Recuperar a toponimia non ten ningún color político e

tenemos todos porque, realmente, sería importante que todas as organizacións o reivindiquen", di Asunción, que valora moi positivamente a implicación dos concellos, xa que varios xa aprobaron en pleno unha solicitude ao Congreso dos Deputados para que emitira un decreto coa galeguización do topónimo, despois de que o Parlamento autonómico fixera o propio.

Comezar polas matrículas

Despois de manifestacións en Ourense, Ribadávia, Allariz e Santiago, son moitos coches da provincia os que se fixeron con autocolantes co OU para a sua matrícula. "Comezamos cunha tiraxe de mil e xa hai perto de cinco mil circulando por Ourense. Moita xente non as pega na matrícula pero pónennas xunto a ela

ou nos cristais", di a responsável da *Mesa*. O vindeiro 9 de Marzo, ás seis da tarde, terá lugar unha subasta das obras da mostra *Ourense por dignidade* no Ateneo da cidade.

"Todos os artistas cederon a sua obra e a subasta serve para recaudar fondos para a campaña que estamos a levar a cabo. É unha oportunidade para o público de adquirir obras de artistas de prestixio a un preço excepcional e contribuir a que poidamos seguir con esta campaña", di. Desde *A Mesa pola Normalización Lingüística* está claro que a vontade dos habitantes de toda a provincia é que se estableza o topónimo histórico. Pero todo depende dun decreto que tería que aprobar o Parlamento de Madrid. Asunción Arias sinala que un hipotético cambio de goberno perxudaría e retrasaría esta decisión. ♦

Dublins . Unha viaxe na noite

MARTIN CODAX, 11 VIGO - TELÉFONO 22 07 50

Teatro

Outra forma de ver e contar o arrabalde da morte

Sarabela Teatro estrea *A Esmorga* de Blanco Amor

Ánxel Cuña fai de *A Esmorga* un texto de teatro. A adaptación do Grupo Sarabela cumple todas as intencions plásticas e representativas que os críticos anunciaran reiteradamente á novela de Blanco Amor e a realidade frustrara sen clemencia. *A Esmorga* de Sarabela fai certo aquilo de que o mellor texto de teatro só está garantido pola representación.

Para que a novela volvese nacer baixo espécie dramática, Cuña trazou con acerto un plano preciso da montaxe no que salientan varios elementos. O primeiro é unha versión levantada sobre a matrícula dramática da novela pero más pegada á letra da narración que outras adaptacións prévias. A confianza na fondura e riqueza do texto é evidente. Baixo o cañón de luz Cibrán *O Castizo*, ou tamén *O Puchapodre* cumple a vella tradición retórica de contar a sua historia e, coma na novela, el é quem governa a un tempo a sua relación dialogante e inferiorizada co xuiz e as entradas e saídas dos outros esmorgantes, cofrades e atropelados pola traxéda.

O segundo é que a perspectiva

Pilar Pereira (A Esquilacha) cura a Cibrán, Fernando Dacosta.

do Cibrán non está entregada ao fatalismo costumista da orxia de arrabalde que outros preferiran antes na traxéda de Blanco Amor. *A Esmorga* non é un caso de xente pobre rica en sangue de Caín, como choraba Maírena, senón de marxinación, de xente probe á que fixeron escuálida e beoda e lle roubaron a língua para que non acertase a man coa ferida.

Desde este tratamento, o monólogo de Cibrán é conmovedor porque se trata de puro ácido realista precipitado en poética teatral pola forza do texto e a voz. Que outra

personaxe teatral podería ilustrar máis cabalmente que un relato cámbia segundo e como quen o conte? Fernando Dacosta vive un Cibrán que non precisa alzar a voz para transmitir a sua traxéda. A voz segura e a fonética enlevan á audiencia. A palabra de Cibrán-Dacosta abre a fiestra dun mundo no que están a diglósia (o español implícito do Xuiz), a violencia dunha cultura que ten licencia para esmagar a outra ou o Séximo de Cabaleiría contra o indio; a dignidade do mundo próprio agredido, desde o que Cibrán non renuncia a golpear ao poder, baixo a cobertura da retranca e as continuas ape-

lación a outra forma posibel de ver e contar o mundo; o proxecto dunha vida mellorada, na que poña existir o amor e a paz, que se esfarela.

Alento de actores

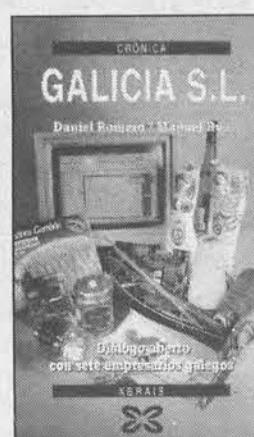
Clásico é quen abre un mundo descoñecido á visión dos espectadores. Cibrán é un clásico de Blanco Amor porque a través dos seus ollos vemos o trebón que enche os ríos e enlama as veigas. A arte de Ánxel Cuña Bóveda consiste en facer que estas cousas aparezcan. A condición previa e o respeito por estes ca-

CRÓNICA

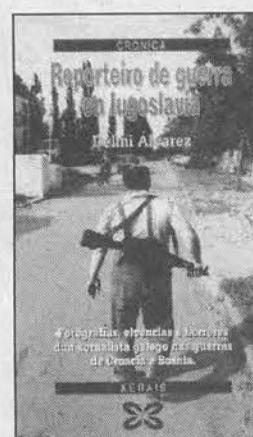
*Libros vivos***Aportación para unha historia da conflictividade laboral en Galicia**

José Gómez Alén, historiador e presidente da Fundación 10 de marzo, preparou esta nova entrega da colección CRÓNICA, As CC. OO. de Galicia e a conflictividade laboral durante o franquismo, que constitúe a primeira historia sistemática sobre o sindicato CC. OO. de Galicia durante a etapa franquista.

NA MESMA COLECCIÓN

GALICIA S.L.
Daniel Romero
Manuel Rúa

REPORTERO DE GUERRA
EN IUGOSLAVIA
Delmi Alvarez

Publicado o Prémio Alvaro Cunqueiro 1995

Xavier Láma xa ten publicada a obra coa que gañou a última edición do Prémio Alvaro Cunqueiro de literatura. Editorial Galaxia ven de poner na rua *Os moradores da nada*, onde máis de vinte contos retratan a toda unha ristra de personaxes imaxinarios, que se resisten ao seu destino e, entre os que se atopan, varios escritores. "Admiro aos autores que escriben para seguir sen entender o que non entenden, aos que aman as zonas escuras coa clarividencia de que nesa imposibilidade de comprensión é onde reside a literatura en estado puro", di Láma. ♦

conta de libros

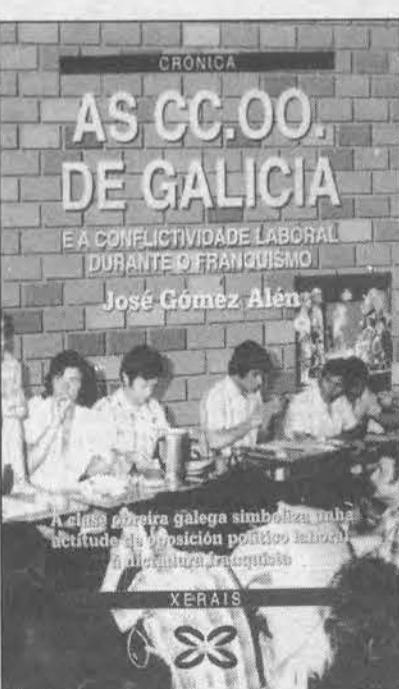

Textos de Concha Blanco para os cativos

A colección *A curuxa* de Edicións do Cumio ofrece dous títulos de Concha Blanco para os más pequenos. *A disco ecoloxista* conta o retorno ao hábitat natural de dous mosquitos, fartos de levar co trapo ou a zapatilla. No bosque atoparán a todos os seus amigos animais e farán funcionar unha discoteca ecoloxista. *A maxia da bola metálica e outros contos* é un compendio de cinco histórias con outros tantos protagonistas: unha bola máxica, un coello, un gato, un aprendiz de pastor e unha pompa de xabón. ♦

Mulleres no Santiago do século XIX

Serrana M. Rial García está a rematar a súa tese doutoral en Santiago, na que parte de qué a participación das mulleres nas actividades económicas é incuestionábel. *Las mujeres en la economía urbana del Antiguo Régimen: Santiago durante el siglo XVIII*, publicado por Edicións do Castro, pódese considerar un antípodo do traballo da tese. Este traballo, que foi premiado en 1993 co *Xohana Torres* de investigación, convocado polo concello de Santiago, indaga no grau de integración laboral da muller hai dous séculos en Compostela. ♦

AS CC.OO.
DE GALICIA
José Gómez Alén

XERAIS

Teatro

racteres que viven nun mundo deformado e desprecioso e respiran mellor no interior dunha botella de pedralume. Desde o alento dos actores, a directora deixa ver o tamaño da pena que se esconde baixo as luces da bebedeira de arrabalde.

Quen recoñecerá a Sérxio Pazos, neste Milhomes que con tanta facilidade se move na extrema que divide o riso chocanteiro da ironía? Eran matices que lle valerán leitores por milleiros ás páxinas de *A Esmorga*, pero nunca os víramos representados nun teatro. No caleixón do desastre, outras voces lles darán réplica con altura: Elena Seixo, no papel da Raxada (e no da Nonó) e Fina Calleja no da Socorrito (e a Costilleta).

Unha uralita translúcida é o grande aparello cénico de *A Esmorga* para representar, sobre todo, a choiva, o outro grande protagonista do relato. As proxeccións sobre este fondo ilustran as cores da noite. Isto e o coro de máscaras, que sirven non comezo e non remate de referencia á *Commedia*, son os únicos elementos non estreitamente realistas da montaxe.

Un auditório ateigado de alumnos de BUP facía de Minerva de calquier falso refexo da representación de *A Esmorga*. Debe ser que non o hai, senón todo o contrario. A mocidade seguiu en silencio tenso a obra e no remate obrigou aos actores a saudar cinco veces. Que isto escreve, confesa que nunca tal vira desde os tempos lonxanos do *Celtas sen Filtro*. ♦

G. LUCA

A Esmorga

de Eduardo Blanco Amor. Sarabela teatro, Cibrán, Fernando Dacosta, Milhomes, Sérxio Pazos. Bocas, Suso Diaz. Raxada, (e Nonó) Elena Seixo, Esquilacha, Pilar Pereira. Socorrito (e Costilleta) Fina Calleja. Viguesa (e señora Andrada) Sabela Gago. Adaptación de Begoña Muñoz e Carlos Couceiros. Cenografía e máscaras, Xesús Costa. Vestuario e maquillaxe, Carmela Montero. Música, Arturo González; iluminación, Antón Rodríguez e Suso Diaz; producción, Araceli Gallego. Distribución, Fernando Dacosta. Dirección, Anxeles Cuña Bóveda; axudante de dirección, Quico Cadaval.

Sarabela Teatro, Rúa Escultor Faílde, 11 4º, As Lagoas Ourense. (988) 245287.

**A poesía é de quen a necesita
O carteiro (e Pablo Neruda)**

Antonio Skarmeta, home de cine, xornalista e novelista chileno, escribiu hai anos un libro onde se narraban as relacións (saídas da ficción) entre un carteiro de povo e Pablo Neruda cando aquel lle levaba ao poeta a correspondencia á sua residencia de Isla Negra en Chile. Skarmeta situaba a acción nas vísperas do golpe de Estado de Pinochet e, xa morto Neruda, facía que logo do golpe militar o carteiro pasase a engrosar as ringleiras dos milleiros de desaparecidos durante o rexime de terror inaugurado co asesinato de Allende e co exterminio da Unidade Popular. Segundo se pode ver, o texto de Skarmeta tiña unha clara referencia política que agora desaparece nesta adaptación cinematográfica por decidir os autores resituar a acción nun pretendido exilio italiano do poeta, alá polos anos cincuenta; ainda que, iso si, respetando as relacións que se estableceron entre ese carteiro, agora italiano do sul, e o autor de *Canto General*. Caisas fose a eliminación das referencias a ese contexto político concreto o que fixo que, á marxe dos extraordinarios valores que o filme posue, os académicos de Hollywood se decidisen a nominar ao filme para catro premios Oscar, ao mellor director Michael Radford, ao mellor actor Massimo Troisi, á mellor película e á mellor guión adaptado.

"Il Postino (e Pablo Neruda)" é una película de mérito, ben construída no seu guión, ben fotografada e esplendidamente interpretado por Philippe Noiret, como Neruda e un Massimo Troisi que foi

a alma mater da fita, coodirixindo, adaptando con outros o guión e inspirando de xeito absoluto a natureza da súa personaxe de carteiro, merecedor de Oscar, ainda que este poida ser póstumo, xa que o actor italiano, xa gravemente enfermo durante a rodaxe do filme, morrera aos 42 anos de idade unha vez rematado este.

Trátase erguer a palabra á categoría de deusa suprema do coñecemento

"O carteiro" contémplase con agrado e emoción contida, de xeito relaxado, penetrando o espectador en todas as circunstancias narradas gracias, en gran parte, mercé ao traballo de Troisi que compón unha personaxe chea dunha ternura e autenticidade que, por outra banda, envolve a todas as demás criaturas da historia e mesmo aos elementos formais que a integran, entre eles a música, moi presente durante todo o filme, mesturando ese ritmo

tanguero (Gardel, e a sua peza "Madreselva" e un certo estilo Piazzolla) con claros motivos musicais tirados da rica tradición popular italiana.

A película asinada polo realizador británico Michael Redford conecta de xeito evidente con elementos de indubidable raíz e referencias neorrealistas (dende "Terra Trema" de Visconti a "Stromboli" de Rossellini) e eleva a paisaxe a unha categoría, non só ambiental ou de cenário, senón tamén de indentidade e carga expresiva e dramática: a luz da illa, o son das ondas, as redes tristes, o traballo dos mariñeiros, ou a máxica das estrelas, non son para ser olladas como tarxeta turística senón como apéndices da propia experiencia vital das personaxes, a quen como no caso do noso carteiro Mario contribuen a cincelar.

Porén, hai un aspecto concreto na fita que conviría resaltar. Na miña opinión trátase de erguer a palabra á categoría de deusa suprema do coñecemento. Ainda que de distinta natureza, o filme e a personaxe de Mário ten certos elementos comuns co Gabino

Ledda do "Padre, padrone" dos Taviani. Como naquela espléndida película (Ledda descubría a lingua) o verbo, ese "ordet" dreveriano, converteuse en protagonista. É a palabra como liberación, a palabra como descubrimento, a palabra como atributo da identidade e do eu, a palabra como canle para a autoestima, a palabra para a conquista do amor. E ese descubrimento ao que o noso carteiro chega logo do seu encontro con Neruda é a poesía. A poesía como argamasa da beleza, a poesía "de quen toma partido até luxarse" e de quen morre antes de decila diante dos seus camaradas. A poesía conducirá a Mário gracies ao maxistério que para con el exerce Neruda como guía, á conquista dun novo descubrimento: o das "metáforas" e o seu poder de artellar soños, sensacións, deseños, mundos... "A poesía dirá Mário nunha das suas conversas co poeta chileno- non é de quen a escrebe, senón de quen a necesita". Por iso películas como a que agora comentamos devóllvenlle ao cine a sua necesidade como alimento de todo espírito libre. ♦

CELSO X LOPEZ-PAZOS

**Mercado ou sensibilidade
Arco 96**

Segundo o diccionario da Real Academia Galega, o termo feira significa: "Mercado público, xeralmente ao aire libre, onde se compran e venden mercancías..." Nunha segunda acepción definise como: "Reunión periódica na que se presentan ao público mostras de diversas mercancías".

Dacordo con estas definicións, a Feira de Arte Contemporánea, Arco, que recentemente pechou en Madrid, resposta ao segundo dos significados. Porque, durante a semana que durou achegáronse a ver as máis de 195 galerias milleiros de persoas. Pero nos espectadores non había moito interese en mercar nen grandes nem cativás obras de arte. Había unha atitude que tiña máis que ver coa contemplación, coa curiosidade e, ás veces, coa sorpresa.

En relación con isto, dícia a directora de Arco, R. Gómez Baeza, que "o visitante medio, xeralmente, lévase obra gráfica e revistas ou libros de arte". No mesmo sentido tamén dicía: "vendemos contactos, moitos contactos. As grandes operacións realízanse unha vez rematada a feira".

Daquela, para que sirve Arco? Se cadra para comer uns pinchos de tortilla e beber uns vasos de "Rioja". Para contactos de grandes operacións non é preciso organizar feiras, gastar unha chea de cartos e alugar casetas ás galerías a prezos astronómicos. Para ter contactos comerciais, non abonda co teléfono, co fax, co modem ou, se nos poñemos nostálgicos, cunha carta?

Se a función principal dunha feira, segundo a primeira definición do diccionario, é a compra e venda de mercancías, o seu sentido monetario queda desvirtuado, polo que, non se trata dunha feira propiamente, senón dun lugar de contemplación.

Resulta curioso escutar que trala época de vacas fracas desta década, estase a iniciar unha nova xreira de ventas. Ullo? Certamente vénense algúns cousas e algunas obras de certa relevancia ás grandes multinacionais que se acollerán ao rexime de mecenazgo. Algo, por outra banda, comun a moitas empresas que se interesan pola arte. No caso galego, ademais de Fundación FENOSA, o Centro de Arte Contemporánea

"viaxou" a Madrid coa carteira aberta para pagar o "aluguer" da colección da Fundación Arco que podemos contemplar en San Domingos. En fin, a arte ten a cada vez máis que ver cun "voyeurismo" que con meter as mans no peto. ♦

A feira "como mostra de diversas mercancías" cumpliu o seu cometido. Atrae tanta xente coma os parlamentos do Papa ou un partido de fútbol entre duas equipas de grande rivalidade. Estamos ante un fenómeno de masas con todas as suas consecuencias. Un exemplo deste fenómeno témolo no Museo do Prado polo que pasaron milleiros de persoas a ver o cadro de "Inocencio X"; pero, coñecen moitas destas persoas algunas das outras grandes obras de Velázquez? A propaganda e os medios de comunicacións, está claro, que moven ás masas.

Por iso, me pergunto: Terá algo que ver todo isto coa verdadeira creación? O artista asume os roles de relaciones públicas e os directores de museus ou de galerías, teñen más que ver cun banqueiro rexíndose polas leis de mercado e das modas que pola verdadeira sensibilidade.

PEDRO RIELO LAMELA

Arte

É autor da *Gramática Histórica do Galego* publicada por Laiovenento

Manuel Ferreiro

“O galego ainda non ten un dicionario histórico e outro etimolóxico”

■ XAN CARBALLA

Confesa duas paixóns, a gramática histórica e a obra de Eduardo Pondal, e ambas e duas produciron varias obras de importancia. A *Gramática Histórica* que ven publicar Laiovenento está desde hai varias semanas entre os libros más vendidos. Ferreiro forma parte do grupo de investigadores do galego que viro fanado o seu traballo coa supresión da titulación de filoloxía galega na Universidade da Coruña.

Por que é tan importante termos unha Gramática Histórica e por que tardou tanto en facerse?

Pódese considerar pioneira porque é a primeira que se fai desde aquí, con amor pola lingua e polo país. Todos os espacios das lenguas románicas teñen gramáticas históricas desque empezaron a aparecer desde finais do XIX. A liña contínua dunha lingua, desde a idade media a hoxe, pódese comprobar nunha gramática histórica, ademais de nos textos literarios. Unha nación esmagada ten que recuperar a historia en todos os campos, da arquitectura á música, da arte á lingua. Esta gramática axuda a cobrir eses ocos quon quedan.

Eu sempre sentí especial paixón pola historia da lingua e as gramáticas históricas que había miraban por riba do ombreiro ao galego. Cando dou clases na universidade esta é a especialidade que eu imparto, sempre cos textos de Williams ou de Nunes. Cando desaparece a especialidade de galego na Universidade da Coruña, e passo a dar matérias menos gratas para mi, é cando me decido a facer esta gramática. Como galego resultábase deprimenti que os estudiantes só puidesen consultar textos de fóra; que fosen profesores italianos os que se adicase a editar os nosos textos antigos.

Hai varias razones que coinciden para non haber un texto anterior. Dunha banda hai pouca xente que se adique á diacronia lingüística, cónstanse cunha man os profesores da Universidade. A xente tense dedicado a tareas más urxentes, porque houbo que facer gramáticas de hoxe, sincrónicas, houbo que elaborar materiais de ensino... todos estamos moi escravizados pola ruda adversidade urxente que diría Pondal. Se pensamos nun país normalizado academicamente no que atinxé á lingua é imprescindible termos unha gramática histórica, ou un dicionario etimolóxico galego, que ainda non existe; un dicionario histórico, para o que hai moitas aportacións pero

ANXO IGLESIAS

“Vai sair o material de Pondal co que preparou o Himno Galego”

Manuel Ferreiro publicou hai uns anos “Eduardo Pondal. Do dandysmo á loucura”. Exprésase como “un apaixonado” polo bardo de Ponteceso ao que ten dedicado á sua tese doutoral e do que é un dos meirandes especialistas. Responde á nosa pregunta sobre a aparición, ainda hoxe, de documentación inédita sobre os autores do rexurdimento, “existen uns materiais de ‘Os Eos’, pero non unha obra propriamente dita. Son dun valor literario e lingüístico extraordinario e espectacular, pero non se trata dunha obra fechada. De feito para cada octava ten dez, vinte e até cincuenta versións diferentes. Que liña seguimos? Ademais hai

que ainda non se armou. E os materiais portugueses só nos valen até determinado punto. A Gramática precisaba máis deses dicionarios do que estes daquela, e por iso para lle dar forma tiven máis dificultades.

A edición en Laiovenento fai aparecer este texto fóra do canon universitario, mesmo na propia redacción hai diferencias do que podia ser un traballo académico.

A miña intención foi fuxir do formato erudito, ainda que iso é imposible por completo. Pensaba moi nos alumnos e na xente que se interesa polas cuestións lingüísticas. Por exemplo procurei non abusar do elemento medieval, que é moi fácil, porque os problemas comezan a partir do século XV. Tomamos unha expresión ou unha forma no período medieval, sobre o que hai abundosa documentación, e praticamente reaparecenos no XIX con outra forma. Daquela hai problemas de documentación, léxico que aparece no XIX e do que non hai referencias anteriores....

máis materiais dos que se conservan na Academia, por exemplo no Arquivo de Parga Pondal. A edición feita por Amado Ricón —sobre a que me reservo a opinión— non esgota, nem moi menos, a verdadeira publicación que se pode facer dos materiais de Os Eos. Ler muitos manuscritos de Pondal é pior que enfrentarse a certos escritos medievais. Serían un desafío para un paleógrafo”.

Xa non é Academia aquel reino escuro?

Na Academia hai agora unha nova situación más aberta, sen as pezas demenciais de hai uns anos. Reapareceron cousas que

se crean perdidas, e hai unha atitude de maior disposición ao público e aos investigadores. Mesmo teñen un traballo, de saída inmediata, sobre os manuscritos do Himno Galego e a sua preparación, o diálogo postal de Viegas e Pondal.... Aparecen cousas novas sobre Pondal como sobre outros devanceiros nosos. Sinceramente penso que más que intencionalidade, había desleixo e abandono dentro da Academia en particular. O meu traballo sobre Pondal foi feito mercé á xenerosidade extrema dos seus descendentes e pésie ao desastre que antes había na Academia, na que reapareceron textos que pensei que xa se perderan para sempre.♦

O galego minimizado na Universidade

A situación dos estudos sobre o galego ten a ver con problema político ou especificamente coa orientación da universidade?

“Despreciouse a demanda de filoloxía galega e agora aparece Fraga dando un discurso sobre que a Universidade da Coruña debe tratar o galego con agarimo. Vaites!”

As grandes contribucións á historia da literatura galega viñeron de fóra da Universidade, comezando pola História de Carvalho Calero, feita desde o exilio en Lugo, ou rematando na contribución ao estudo de Rosalia de Franciso Rodríguez. Onde se fai a sociolingüística galega? Fóra da Universidade. E iso non pode ser. O deseño hoxe na Universidade está ben claro. O núcleo de estudos filolóxicos concéntrase en Santiago, cunha estrutura investigadora, medios e tradición, ben que sexan mellorables. Aparecen as Universidades de Vigo e A Coruña, e na primeira, que ten concedida Filoloxía Galega e coido que por razóns espurias non se pon en marcha, e despois na Coruña elimináronse os estudos de filoloxía galega.

Cal é a análise que fai pasados dous anos da eliminación de Filoloxía Galega na Coruña?

Foi e é un drama social para os alumnos, porque cortou o cordón umbilical que os unía cunha estrutura docente e de investigación que se nucleaba no departamento; é tamén un drama para o profesorado,

que estamos subsidiados dando un número ínfimo de aulas que non corresponden ao noso perfil docente e investigador. Eu dou clases de lingua galega, como asignatura troncal en carreiras de lenguas más “imperiales”. Tamén é un drama para a Universidade porque é a primeira vez que se produce, a nivel estatal, a eliminación dunha titulación. Os legalistas poden dicir que non habrá tal, e que o desdobramento de Filoloxía Hispánica non tiña que dar necesariamente en titulacións galega, hispánica e portuguesa, pero iso é botar balóns fóra. Finalmente é un drama para o país, porque pon de manifesto anomaliada social, lingüística e política na que nos movemos: hai tres universidades e catro campus na Galiza. Nos catro poden os alumnos licenciarse en Filoloxía española, en tres en Filoloxía inglesa e só poden licenciarse en Filoloxía galega no campus de Santiago. É un sarcasmo que alumnos rusos ou xaponeses podan estudar Filoloxía galega e os alumnos da Universidade da Coruña ou Vigo non. O más triste e desesperante é que cando había dentro da antiga Hispánica duas subseccións (galego-portugués e español) tiñamos tantos ou más alumnos en galego. Esa demanda despreciosa e agora aparece Fraga dando un discurso sobre que a Universidade da Coruña debe tratar o galego con agarimo. Vaites!

O Centro Ramón Piñeiro apareceu en escena cunha dotación multimillonaria sobrepondo á estrutura universitaria. Como o valoriza pasado o tempo?

Todo o que se faga a prol do galego paréceme que de principio é bon. Discutíbelo como se organiza e por que. Sei que hai grupos de traballo investigando e apesar de algúns publicacións que se poden considerar “exóticas”, coido que hai que ter unha marxe de espera. O que me chama moi a atención é que o 90% do persoal que ali traballa ou nen sequier está titulado en filoloxía galega ou ben curricular e academicamente adicase ao español. Iso é desesperante. Non quer dizer que non houbese chamadas aos que nos adicamos de cheo ao campo do galego para nos incorporar de certa maneira, pero a sua dependencia política parece tan evidente que estar rodeados mesmo de persoas que desde a súa práctica lingüística en español están dirixindo un Centro como ese paréceme unha impostura inadmisibl.

Se existe un deseño institucional para controlar a investigación do galego, parece que o ILG xa non valía e o Ramón Piñeiro condonou. Non falo mal de ningun dos dous, porque o ILG fixo un labor que tivo mérito, pero esgotou o seu papel controlador. Eu acrediato na necesidade dos institutos universitarios, de altos estudos, lingüísticos e literarios. O ILG mesmo ten un papel institucional como garante da norma, xunto á Academia. Pero está por definir o seu papel. Non me doen prendas á hora de recoñecer méritos dos demás, eu mesmo para a miña Gramática manexei o estudo dialectolóxico que fixo o ILG, pero lamento que non desen un paso máis e fosen uns abandeados da normalización social da lingua.♦

O teatro do Noroeste e Ningures representan *Terra de Lobos* de Méndez Ferrín

Alexandre Passos

"Hai que aprofundar a relación entre os teatros da Galiza e Portugal"

■ FERNANDO A. FERNANDES

No dia mundial do Teatro —27 de Março— estreia-se no Teatro Municipal de Viana do Castelo a obra "Terra de Lobos" adaptação do conto

"Lobosandaus" de Méndez Ferrín. A posta em cena estará a cargo das Companhias de Teatro do Noroeste de Viana do Castelo e Teatro de Ningures de Cangas, e será a primeira grande co-produção entre o teatro português e galego.

"Terra de Lobos" foi escrita pelo dramaturgo António Torrado a partir do conto de Ferrín, e terá como encenador a José Martins, director de Teatro do Noroeste. A interpretação será da responsabilidade de quatro actores portugueses —Manuel Geraz, Francisco Costa, Luís Barroso e Teresa Mónica— e de três actores galegos— Cazilda García, Xosefa Barreiro e Salvador Ribeiro, actores todos eles de excelente qualidade e grande experiência. A música e Direcção Musical é de Jôao Loio, os cenários de José Rodrigues e os figurinos de Catarina Amaro. Este projeto conta com o apoio da Fundação Gulbenkian, e sobre tudo isto, sem esquecer a história do Teatro do Noroeste, que conta no seu currículum com as extraordinárias cifras de 23 obras realizadas desde 1991 a 1995, com 664 representações, ás que assistiram cerca de 88.000 espectadores.

Desta obra, fala-nos Alexandre Passos, actor e Secretário da Direcção Artística:

Como surgiu a ideia desta co-produção?

Esta ideia surgiu porque o TEATRO DO NOROESTE verificou que as companhias portuguesas estavam quase de costas viradas para as companhias daqui de tão perto, da Galiza. A única coisa que havia como antecedente, era o facto de alguns encenadores portugueses terem ido á Galiza dirigir alguns espectáculos, e por sua vez, alguns encenadores galegos terem vindo, principalmente ao Porto fazer o mesmo. Nós entrámos em contacto com o Teatro de Ningures (uma das boas companhias de Galiza, com sede em Cangas, que tem feito uns belíssimos trabalhos) e, realmente nasceu a ideia de juntarmos e combinarmos as forças para realizar uma co-produção. Também nessa altura, a Fundação Gulbenkian criou e convocou o concurso para o cargo de dramaturgo residente, com a função de escrever propositadamente para a companhia em que

trabalhassé, e nós propusemos o António Torrado, dramaturgo com quem já tínhamos feito uma peça para a infância; homem com uma escrita muito fluida, muito boa, com quem vamos este ano fazer três peças, sendo uma delas essa co-produção com a adaptação de um conto do escritor galego Méndez Ferrín. Se bem que a peça seja considerada uma produção portuguesa com uma escrita de um autor português, é inspirada num autor galego como melhor forma de conjugar esforços e conseguir o melhor resultado final conjunto.

Dessas palavras devemos entender que "Terra de Lobos" é uma obra que vai ser feita em português?

Vai ser uma obra em galego e português. Os actores galegos representarão em galego porque serão personagens galegas, e os actores do Teatro do Noroeste representarão em português ás personagens portuguesas.

Na vossa programação existe um trabalho anterior com um texto de outro autor galego; refiro-me ao "Entremez famoso

É também uma peça que está muito actual, agora, com os problemas da frota pesqueira, as quotas, as negociações com Marrocos...; quanto á co-produção, Teatro de Ningures foi a companhia que encontrámos mais receptiva. Esta companhia surgiu-nos, assistimos a alguns dos seus espectáculos e verificámos que tem duas actrizes e um actor verdadeiramente extraordinário que já estiveram aqui em Viana do Castelo com a obra *Tic-Tac de Suso de Toro*.

**Relacións
Galiza-Portugal**

A parte do empenho notório das duas companhias, no sentido de aprofundar no trabalho e cooperação entre os dois povos e culturas, sabe dizer-me se entre as instituições oficiais dos dois países com responsabilidades neste campo, existe algum tipo de comunicação?

Eu não sei bem como é que se processam os apoios na Galiza, mas, pelas informações que tenho, creio que privilegiam o Centro Dramático Galego, em detrimento

nos apoio do que nós aqui em Portugal, se bem que o nosso apoio tendo em conta a companhia que é, é irrisório. Em relação ás instituições, eu não sei se já haverá contactos com entidades oficiais galegas mas creio que não, porque, quanto a este caso foi dado conhecimento ás entidades que nos subsidiam aqui em Portugal mas, por esta produção os nossos apoios não foram aumentados.

Uma questão de carácter geral; qual é a situação do teatro, em Portugal, e mais concretamente no norte?

Desde que me conheço oíço dizer que o teatro está em crise, mas essa crise que vem resistindo a tudo tem solução, porque há umas quantas pessoas a quem interessa superá-la, principalmente nas companhias de cidades pequenas como Viana do Castelo. Aqui surgiu a necessidade de se formar uma companhia profissional a partir de um núcleo que havia no Centro Cultural do Alto Minho, o Cine-Teatro, que na sua evolução constatou que para avançar tinha necessidade de constituir-se em companhia profissional. Então o Zé Martins e a di-

A arte como loita contra a adversidade

Margot Marcuño comenzou a pintar e esculturar para vencer a enfermidade

■ A. ESTÉVEZ

Margot Marcuño Campos descubriu a sua veia artística en 1990 cando xa se achegaba aos sesenta anos. Desde ese momento, non parou de criar e, agora, unha exposición na Fundación BBV, de Vigo, amosa toda a súa produción; desde as primeiras caretas de madeira e os cadros até os esmaltes, o seu último descubrimento. Procedente dunha familia de xoieiros e ebanistas, Margot di que agora cae na conta do importante que foi a arte na súa vida.

Mália participar en várias exposiciones colectivas, nunca organizara unha mostra coa súa obra en solitario. O primeiro que chama a atención é a variedade e cantidade de obra e, o segundo, o seu gosto pola natureza. "Fago senderismo e as veces observo a distancia un pau de madeira e xa teño na miña cabeza a forma que lle quero dar", di. Traballa con raíces de árbores converténdoas en diferentes animais entrelazados. "Góstame traballar con madeiras autóctonas, como o castiñeiro e, ainda que me dean moito traballo, cando as miro, son felix. Antes era modista e cando facía un traxe que me levaba moitas horas, tiña que ver como o leaban. Nunca podía ter o froito do meu traballo. Agora, si", comenta.

Margot Marcuño tivo que deixar de coser a raiz dun accidente de automóbil que lle deixou unha grave dolencia pola que non pode voltar traballar. Viviu unha época difícil e asegura que saiu adiante graciás ao seu traballo artístico. "Non sei se é exaserar pero se non foras polas tallas e os cadros, estaría morta. As veces paso quince días na casa pechada e os vecinos preocúpanse pero estou ocupada e concentrada no meu", conta Margot, que ten sesenta e dous anos.

Dos cursos da Universidade Popular de Vigo quedalle a aprendizaxe da técnica pero ela foi buscando as suas fontes de inspiración. Nas tallas, abordan os animais; nas pinturas, a paisaxe e a inspiración dos clásicos. "Desde sempre ollando a Velázquez e agora doume conta que é un modelo que me gusta seguir", comenta. Tamén se atreve con materiais más novos, como o latón, para facer obxectos con diferentes utilidades. Margot Marcuño pensa seguir enchendo a súa casa de arte que é, para ela, a mellor terapia contra a enfermidade. ♦

Cena da obra "Ilustre casa" representada polo Teatro do Noroeste.

sobre a pesca no río Miño", de Gabriel Feijó Araújo. Que motivaciones impulsaram o Teatro do Noroeste a realizar essa obra?

De vez en quanto nós fazemos umas peças pequenas, com montagens simples para poderem circular por espacios onde realmente não há teatros. E como já estava na forja essa idea da co-produção como o teatro galego, resolvemos fazer uma peça de interesse para os dois países, como esta, pois trata do problema que aconteceu pouco depois do Tratado de Paz da Guerra da Restauração, referente á pesca, quando os portugueses ficaram com uma quota maior que os galegos e que estes não podiam aceitar, surgindo assim escaramuças por causa disso.

É tambén una peça que está muito actual, agora, com os problemas da frota pesqueira, as quotas, as negociações com Marrocos...

das pequenas compañias independentes, que são um pouco marginais desde o punto de vista económico, e que têm muito me-

rcado do Centro fizeram uma proposta á Cámara Municipal que foi aceite, nascendo o Teatro do Noroeste en 1991 e que se manteve no mesmo Centro Cultural até 1993. Como se verificou que a compañía estava um pouco espartilhada ao continuar ligada a uma colectividade cultural mais ampla, en 1994 constituiu-se como cooperativa, tendo vindo desde ese momento a traballar, para alargar e tentar chegar a umas camadas cada vez maiores e diversificadas de públicos da rexión. Gostaria de fazer notar que para além do protocolo que temos com a Cámara de Viana, en 1995 conseguimos assinar outros 5 protocolos con Cámaras daquela do distrito, o que significa que em 1996 colaboraremos e continuaremos a traballar para chegar a mais público. ♦

O ILG celebra o seu XXV aniversario cun congreso sobre *História e Actualidade do Galego*

Celebrarase en Santiago do 16 ao 20 de Setembro

No próximo Outono o Instituto da Língua Galega vai celebrar o seu vintecinco aniversario coa celebración dun encontro internacional sobre "A língua galega. Historia e actualidade", que pretende facer balance das accións acometidos e do estado da língua "cara á sua defensa e promoción".

Dez conferencias plenarias e catro mesas redondas componen o esqueleto do Congreso organizado polo ILG, que ten aberto até o 10 de Abril o prazo de presentación de comunicacions que se queiran enviar e que serán seleccionadas e admitidas por un comité científico.

As dez conferencias plenarias serán impartidas polos profesores da Universidade Galega Alonso Montero, Manuel C. Diaz, Constantino Garcia, Ramón Lorenzo e Antón Santamarina; Ivo Castro e Manuela Ferreiro (Univ. de Lisboa), Dieter Kremer (Trier), Zariko Muljacic (Berlin) e Xosé Luis Pensado (Salamanca). O prazo de inscripción para o congreso finaliza o vindeiro 25 de Maio.

O obxectivo do congreso é o estudo e debate sobre a língua galega en dez seccións temáticas: gramática histórica, historia da língua, gramática moderna, fonética e fonoxia, dialectoloxía, onomástica, lexicografía, sociolingüística, planificación lingüística e edición de textos, e pretende valorar o estado do galego "despois de 25 anos do ILG e outras institucións investigadoras do galego, 15 de anos de presencia no ensino e 10 con medios de comunicación oficiais en galego".

As mesas redondas previstas refíranse precisamente á situación do galego na literatura, nos medios de comunicación, no ensino e na sociedade.

25 anos de ILG

O Instituto da Língua Galega foi fundado en 1971, e neste tránsito de 25 anos ten-modificado a sua

Paco Fernández Rei, secretario do Congreso.

actividade en tanto se incorporaron novos organismos e se avanzou na formalización institucional da normalización lingüística. Actualmente, en tanto aos proxectos de investigación, está a preparar o Tesouro Lexicográfico da Língua Galega, o Dicionario Xeral da Língua, a Fonética Acústica do Galego; a completar o Atlas Lin-

güístico do que van publicados dous tomos, a Gramática descriptiva da língua galega e a História do Galego Escrito, entre outros proxectos.

O Instituto da Língua Galega tivo un papel primordial na elaboración das vixentes Normas oficiais do galego (de 1995 é a 15ª edi-

ción), en conxunto coa Real Academia Galega. En 1989 publicou en edición non venal, e de circulación restrinxida, do denominado Volga (Vocabulário ortográfico da Língua Galega) que serve ao ente ILG-RAG de base para a fixación do galego estándar e é seguido por algúns dos diccionarios editados nos últimos anos.

O ILG fará pé neste encontro internacional para relanzar o seu protagonismo, disminuído cando hai dous anos foi criado ex-novo o Centro de Investigacións Lingüísticas Ramón Piñeiro, dirixido por Constantino García, e cunha dotación económica moi superior á recibida nunca polo Instituto universitario. ♦

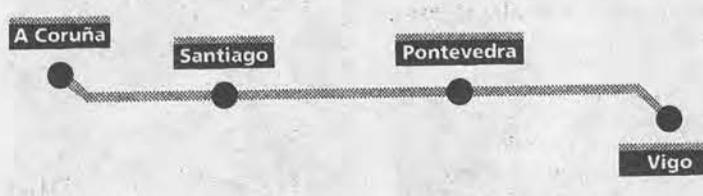
AQUI
CHEGA
O TEU TRENO

Rexionais Galicia

Aquí chega a forma más rápida e cómoda de moverse por Galicia. Un medio de transporte moderno que, por moi pouco diñeiro, te achega cada

día ao teu traballo, á túa familia ou aos principais centros comerciais e culturais da túa comunidade. Con Rexionais Galicia chega o tren que estabas

agardando. Infórmate sobre os diferentes descontos que podes disfrutar: abono mensal ou anual, Tarxeta Dourada e Carnet Xove. Este é o teu tren.

DE PUNTA A PUNTA, 26 VECES AO DÍA.

REXIONAIS
RENFE

TÁBOA REDONDA COA NOVA POESÍA

Rafa Villar, Marta Dacosta, Paco Souto, Igor Lugris, Lupe Gómez e Eduardo Estévez

“Hoxe somos moitos os que asumimos a poesía como unha militancia”

Forman parte dos trescentos poetas que temos no país e que só no pasado ano publicaron uns cincuenta libros de poesía.

Son dos más novos e talvez por iso os más atrevidos.

Alguns deles fixérónse ouvir no último congreso da Asociación de Escritores en Língua Galega e, ante todos os consagrados, deixaron clara a sua militancia poética. Como aval presentaron a multitud de recitais e actos nos que a

cotío participan, volvendo a “poesía ás suas orixes” e levando os seus versos a todos os recunchos.

“Democratizando” enfin o feito literario. Non é extraño velos en pub e cafés recitando os seus versos, por Cuba, polos presos, pola língua, polos insubmisos... respondendo a unha chamada e rodeados de xente nova que a cada máis se vai achegando a poesía.

■ CARME VIDAL

Rafa Villar, Marta Dacosta, Paco Souto, Igor Lugris, Lupe Gómez e Eduardo Estévez coñécense da sua coincidencia en actos literarios. Os tres primeiros, pese a sua mocidade, levan máis de dez escribendo e contan con obra publicada. Lupe ven de autoeditar o seu primeiro libro, Igor ten verquido os seus versos a várias revistas e publicará proximamente en Edicións do Dragón e Eduardo Estévez está a espera de poder tirar do prelo o seu primeiro na Galiza despois de ter xa dous na Arxentina onde viviu até hai ben pouco. E a pesares de que de cada edición apenas se vendan 200 ou 300 libros -menos que o número de poetas, como eles lembran- están conseguindo sementar o país de poesía como non pasaba hai moitos anos.

Rafa Villar: A nómina de poetas até hai ben pouco remataba en Fernán Vello ou en Paulino Vázquez e nós sabíamos que había unha continuidade e decidimos apresentarnos sen buscar paterna-

lismos. Sabíase que había xente nova escribindo pero non se nos daba o recoñecemento oficial e por iso por primeira vez decidimos asistir ao congreso da Asociación de Escritores en Lingua Galega.

Paco Souto: E non falamos só de poetas que publican o seu primeiro libro. A pesares de ser novos, entre os que estamos aquí hai xente que leva dez anos traballando e ten varios libros na rua.

Rafa Villar: Entramos por vontade propia, axudándonos só entre nós.

Marta Dacosta: Iso foi importante para dar o paso e entrar na AELG. Falábamos entre nós e a nosa relación foi fundamental para levar moitas ideas adiante, a min non me axudou ningúen dos que estaban antes.

Compartimos unha vontade comun. Diciao Emilio Insua ao presentar o seu libro. Falaba de tres características na nova poesía, desvalorización das formas, apa-

riéncia de sinceridade e tratamento de temas universais. Eu restaría importancia á última e si me quedaria coas outras duas que ao mellor é o que temos en comun.

Rafa Villar: Non teño ainda claro que nos diferéncia da anterior xeración, nen por onde vai a ruptura estética.

Lupe Gómez: Hai moitas diferencias entre nós que impiden globalizar todo o que hoxe se está a facer en poesía. Ás veces acúsannos de certo atrevimiento, choca que rompas co marco establecido.

Marta Dacosta: Pode, en todo caso, que nos chamen impacientes.

País de poesía

Rafa Villar: Neste momento na poesía galega estase a dar un convívio de xeracións. Escrebe xente como Manuel María xunto a Pepe Cáccamo ou Antón R. López ou Lupe Gómez que naceu no 1972. É certo que hai unha eclosión de xente nova pero o número de poetas é alto.

Marta Dacosta: Pero o feito de que haxa máis persoas escribendo en galego é para nós o ideal de normalidade.

Rafa Villar: Esta xeración que está entrando na poesía é a que xativamente no ensino un contacto directo co galego.

Igor Lugris: E iso é algo que influe moi, o estudo no bacharelato e o achegamento á literatura galega é fundamental para que a xente se poña a escrever.

Rafa Villar: Partimos tamén de que o xénero prestixiado neste momento non é a poesía, é a narrativa e dentro dela a novela.

Igor Lugris: E tamén hai un gran número de narradores.

Rafa Villar: Pero os poetas facemos ver máis porque un narrador non pode levar a sua novela a un pub como facemos nós. Digamos que si, que se nos ve máis, pero de narradores hai unha chea deles, e novos, que están aí.

Paco Souto: Os que escribemos agora somos fillos dun momento trascendental. Somos fillos e tomamos parte, pero xa tarde, da transición. Temos capacidade de acción política e iso nótase na xente que escreve da nosa idade. Case sempre son militantes que levan a sua militancia á poesía ou á literatura en xeral. Obviamente

‘Non entendo a postura de autores que deixan que os seus libros traducidos ao español se distribúan na Galiza’

Igor Lugris

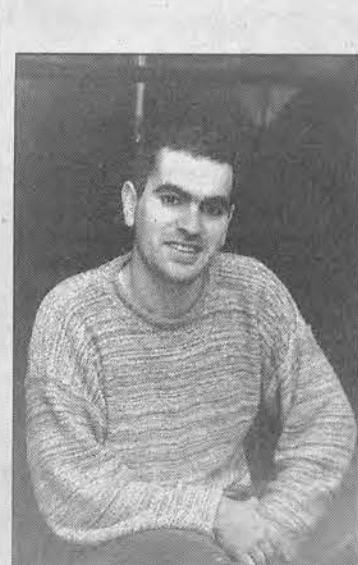
‘Ás veces acúsannos de certo atrevimiento. A sociedade chócalle que rompas o marco establecido’

Lupe Gómez

‘Non se reconoce a existéncia dunha literatura nacional que é a galega. Identificamos como noso a Pérez Reverte ou Muñoz Molina’

Rafa Villar

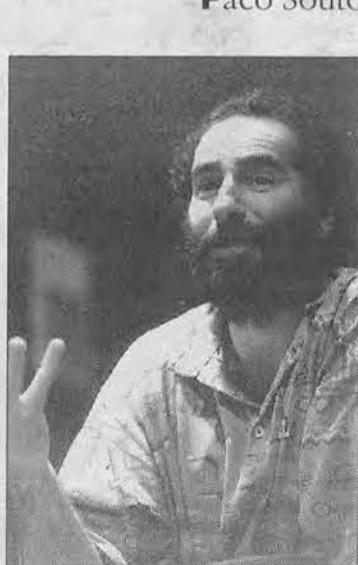
‘En determinados tramos de idade as cousas abondan máis, da xente nova que escrebe poesía, quen vai quedar?’

Marta Dacosta

‘Con independencia de que nos gusten ou non, entendemos a necesidade política de facer recitais. Sentímos a obriga moral de estar aí.’

Paco Souto

Reportaxe fotográfico: ANDRÉS PANARO

non son todos, pero teño a impresión de que un grande número de poetas asume a poesía como parte da sua militancia e neste sentido podes atopar a Marta, a Rafa, a Paco, a Igor, a Chus Pato e demás, en canto recuncho poético existe. Imos non xa porque nos gusten os recitais senón porque entendemos esa necesidade política de fazer recitais de poesía no país. Creo que ademais tamén se nota na escrita.

Volver á orixe da poesía

Rafa Villar: Somos militantes da poesía e do feito literario, como di Paco, e iso fainos que Marta e eu, por exemplo, vaimos dar un recital o 17 de Maio a Verin ou a un acto de solidariedade con Cuba ao Barco de Valdeorras.

Lupe Gómez: E o próprio feito de recitar abonda, échete.

Paco Souto: Sentimos a obriga moral de estar así. Eu veño cada Martes desde Muros a Compostela a presentar a un poeta novo que vai recitar no pub Tarasca e vou a Salvaterra á festa da poesía porque apoio a unha xente que aposta forte por unha cousa.

Igor Lugris: Igual que unha militancia política se plasma nunha manifestación ou nun mitin, unha militancia poética plásmase nun recital e na idea de democratizar a poesía e demostrar á xente que todo o mundo se pode achegar a ela.

Lupe Gómez: É ao tempo unha atitude persoal, hai militantes da poesía que non fan recitais.

Igor Lugris: E levas grandes sorpresas, nalgún que fixemos Rafa e eu nun pub perdido quedamos abraidos da cantidad de xente que asistiu.

Eduardo Estévez: Un amigo meu de Bos Aires que organizaba recitais nunha librería cos poetas arxentinos más coñecidos escribíume encantado porque xuntaba a unhas trinta persoas e estámos a falar dunha cidade de dez millóns. Aquí en Compostela, no pub Tarasca, sempre hai trinta como pouco.

Marta Dacosta: Estamos volvendo a poesía ao seu sentido orixinal.

Rafa Villar: Esse compromiso non tira para que estemos no momento de más heteroxeneidade da poesía galega; están abertos más camiños, más vias literarias por onde ir. Hai dez anos poderíanse indicar as liñas que seguía a poesía, era máis fácil, pero hoxe, estamos nun momento de eclosión de cousas que ao mellor no futuro se poderán ver con más claridade. No que non hai dúbida é nese regreso á poesía comprometida que se está a ver.

Igor Lugris: Ao mellor non é o compromiso máis claro, pero si se nota no propio perfil dos actos que se organizan.

Rafa Villar: E á contra, cando se organiza un acto de solidariedade con Cuba, cos insubmisos ou cos presos, todo o mundo pensa nun recital de poesía.

Paco Souto: Porque para un recital sábese que hai uns determinados poetas cos que podes contar de seguro. Iso é importante e dame a impresión que non acontecia antes. Os recitais de poesía da xente de *Amor e Desamor* eran os seus recitais, ainda que logo a nivel individual a maior parte deles

De esquerda á direita Lupe Gómez, Rafa Villar, Marta Dacosta, Eduardo Estévez, Igor Lugris e Paco Souto.

"Somos a xeración na que as mulleres irrumpiron na producción poética"

Marta Dacosta: Non creo que se poda falar de poesía de muller porque significaría ao tempo falar de poesía dos homes. O que si se pode dicir é que agora hai unha maior presencia da muller escribendo.

Eduardo Estévez: Non acredito na discriminación positiva porque acaba formando ghettos. Parece como se as mulleres non se poidesen meter no sistema literaria. Como se non puidesen facer literatura, só literatura de mulleres.

Rafa Villar: Asistimos claramente a unha irrupción da muller nos libros publicados e abonda mirar seis ou sete anos para atrás

e ver como se deu un avance tremendo porque socialmente tamén se deu.

Eduardo Estévez: Toda a nosa xeración asume a igualdade e a discriminación parécenos extrana.

Lupe Gómez: Non é xeral esa igualdade, segue pesando a tradición.

Rafa Villar: Esta é a xeración do salto, estase propiciando esa irrupción.

Marta Dacosta: Estámolo propiciando individualmente, cada unha de nós.

Lupe Gómez: Si, ningúen nos

empurra.

Marta Dacosta: De repente constátase que hai moitas mulleres publicando e con calidade, pero o número ainda é menor.

Lupe Gómez: É importante que haxa unhas poucas que o fagan dunha forma natural. Teño estado en actos de poesía e ser a única muller sen por iso me sentir extrana.

Marta Dacosta: A min tamén me ten pasado sen me decatar no momento de que era a única muller, e isto xa é un signo de normalidade. Síntese en igualdade de condicións. Pero ás veces ás mulleres esfíxenos máis.

tiveron militancia no nacionalismo de esquerdas e a nivel persoal asumisen ese traballo político non o facian como poetas.

Lupe Gómez: Os recitais son tamén unha forma de comunicar poesía, unha forma distinta de facela chegar, distinta do propio feito de escrever.

Marta Dacosta: Tamén che gusta ver o texto en acción. É interesante para os autores ver o resultado do seu texto directamente o que non se pode facer cando é lido por alguém. Ademais achégaste a diversos planos, porque estás con compañeiros que escriben cos que podes intercambiar ideas pero tamén tes ao receptor perta.

Paco Souto: Son un encontro entre amantes da poesía, pero o feito de facer recitais en sitios non especificamente pensados para a poesía implica que levas a poesía a outro nivel, estás en contacto coa xente da roua que, por exemplo, vai tomar copas a un pub e lle levas ali a poesía. Tamén é unha boa maneira de que poetas aos que lle resulta difícil publicar teñan deste xeito unha forma de dar a coñecer a sua obra pero agora as cousas mudaron e os atrancos non son tantos. Sobre todo desde que existen as Edicións do Dragón que fan carpetas de poesía para xente nova e outras maneiras de se meter no mundo da edición, ai temos a Rafa

'A producción literaria en galego tende a normalizarse'

Eduardo Estévez

Villar ou Lupe Gómez que fixeron unha edición de autor ou a Marta Dacosta que ten gañados vários premios. Hoxe está medianamente cuberta a posibilidade de que autores noveis cheguen a ver publicados os seus textos.

Onde poñer a peneira?

Lupe Gómez: Estás pondo as cousas moi fáciles e a realidade non é esa. Segue sendo difícil que unha persoa nova sexa capaz de publicar os seus textos.

Igor Lugris: Ás veces incluso diría que é demasiado fácil. Hai unha grande ansia de publicar, escrebes catro versos e xa os queres ver publicados onde sexa e non é difícil acceder a revistas ou publicacións. Debia haber unha peneira por parte do propio autor.

Marta Dacosta: Pode haber unha literatura máis normalizada a todos os niveis. Ningúen se cuestiona es-

creber en español pero si sofremos certa subsidiarie da nosa escrita. Os leitores galegos non son quen de identificar a sua literatura cando identifican como seus escritores como Pérez Reverte ou Muñoz Molina. Preocúpame máis iso que a pouca venda dos libros, o problema está en non recoñecer a existencia dunha literatura nacional que é a galega. Umberto Eco tivo nun escaparate de Compostela trinta libros expostos e iso non acontecería con ningún galego.

Igor Lugris: Pasa coas traducións. Non entendo a postura dos propios autores que deixa que libros traducidos seus ao español se distribúan aquí e ademais con pouca honestidade porque se xustifican falando da edición en galego cando a Galiza non chega a su tradución, por exemplo, ao alemán.

Paco Souto: Ái o autor ten moito que dizer, el é o que asina o contrato.

Igor Lugris: Si, pode poñer as suas condicións. Pasa agora co disco de Antón Reixa que non deixa de soar en español. Eu ainda non fui capaz de escotalo en galego na rádio. Debiñase coidar estas cousas.

Marta Dacosta: Tamén está o caso dos libros que non aparecen. Eu gañei un premio da deputación e o libro non se encontra porque o enviaron só aos centros galegos espallados polo mundo adiante, no segundo intento non tiven mellor sorte porque levo un ano á espera e ainda non se sabe nada. Gañas un premio e logo non sabes nada, iso é de deputación en deputación. Pero hai outras propostas, existe por exemplo o premio Espiral Maior.

Eduardo Estévez: Pero non se está sobrevalorando, significa un libro dun autor novo publicado ao ano.

Igor Lugris: Tamén é importante que sexa sen contia económica. Non entendo eses premios que, se botas contas, páganche a mil pesetas o verso e ao mellor a obra non vai a ningures, nem a publican nem a distribúen.

A lingua, preocupación común

Marta Dacosta: Hai tamén unha cuestión fundamental que é a situación da lingua. Se todas as lenguas teñen problemas, tanto más unha que está loitando por ser reconñecida no seu próprio territorio.

Igor Lugris: Nunca tivo tantas cousas en contra.

Rafa Villar: Sen dúbida a principal preocupación de todos nós. Isto si que é algo que nos une.

Eduardo Estévez: Teño a impresión de que a producción literaria en galego tende a normalizarse.

Rafa Villar: Pero, como dicía antes, non hai recoñecemento dos poetas galegos.

Eduardo Estévez: E o Estado Español reconoce aos seus poetas?

Marta Dacosta: Todos saben que Rafael Alberti é un poeta seu.

Lupe Gómez: Tamén aquí todo o mundo coñece a Rosalía de Castro.

Rafa Villar: Pero os galegos asumen a Alberti como un poeta próximo e iso é un problema extraliterario.♦

Convocatorias

Autodefensa para mulleres

A Coordenadora Feminista Donicela o seu curso de autodefensa para mulleres "A autodenfesa é outro método de loita contra as agresións, nesa loita por sair do silencio. En xeral é unha combinación de exercicios físicos, con preparación sicolóxica, utilizando técnicas de dinámica de grupos, en base a un contido feminista". Terá lugar do 2 ao 23 de Marzo, Sábados de 10,30 a 13,30 h. no Pavillón de Coia (Vigo). A matrícula que custa 2.000 pta. pódese facer polo teléfono (986) 22 04 64, ou no local de Donicela: Colón 9, entrechán-oficina 4. Vigo.

Atención temprana

A atención temprana aos cátivos, nos seus aspectos médicos, sicológicos, sociais e educativos, é o cerne das xornadas organizadas pola Fundación Paideia os días 15 e 16 de Marzo na Coruña. A coordinación vai da man de Javier Cairo Antelo (Xefe do Servicio de Rehabilitación Infantil do Hospital Teresa Herrera da Coruña) que escolleu como ponentes a José Arizcun Pineda (Xefe do Servicio de Neonatología do Hospital San Carlos de Madrid), Ana Fornós Barreras (Responsable do programa de atención precoz da Generalitat de Catalunya) e Mercedes Valle Trapero (do Servicio de Neonatología do San Carlos de Madrid). A inscripción custa 6.000 pta. Maior información nos teléfonos (981) 22 67 77 e 22 39 27.

Autocoñecimiento e expresión corporal para mulleres

A Coordenadora Feminista Donicela artella un curso de técnicas de expresión corporal dirixido a mulleres. As sesións comezan os Xoves 29 de Febreiro e durarán até o 9 de Maio, todos os Xoves de 8,30 a 10 da noite no Pavillón Municipal de Coia (Vigo). Donicela afirma que "permítens expresar o que sentimos fainos máis libres, así como sentirnos merecedoras e valoradas desde o que somos cada unha, dárano unha maior seguridade en nos mesmas". A inscripción (2.000 pta.) pódese formalizar chamando ao (986) 22 04 64, ou pasando polo local da Coordenadora: Colón 9, entrechán-oficina 4. Vigo.

Clube Compaso

A Asociación A Nau Catrina de acción sócio-cultural ten unha sección denominada Clube Compaso de Itinerarios que realiza unha saída mensual de entre tres e un dia de duración. As excursións están abertas a maiores de 18 anos que poden solicitar o calendario de rotas para este ano de 11 a 13 h., no local da Asociación: Rua do Vilar 68, 3º. Santiago. Teléfono (981) 58 00 33.

Concurso de contos para EXB, BUP e FP
O Ateneo Santa Cecilia propón un concurso de contos con tema libre para

todos os escolares de Marin e arredores que cursen EXB, BUP ou FP. Para participar hai que cubrir unha ficha á disposición do público no local do Ateneo: Caracol, 35-baixo. 36900 Marin. Os contos non poden exceder tres folios escritos por unha cara, e chegar ao Ateneo antes do 23 de Marzo.

Prémio de teatro viquingo

O Concello de Catoira convoca un prémio de teatro afeizado coa intención de eleixir a obra para representar nas Torres do Oeste os días 26, 27 e 28 de Xullo, e 1, 2 e 3 de Agosto. A peza será interpretada por actores e actrices afeizados de Catoira, baixo a dirección do propio autor que tamén ha ser responsable da montaxe e o vestuario. Os orixinais han de chegar baixo plica mecanografados e por quinto duplicado antes do 30 de Marzo ao Concello de Catoira. Rua do Concello 6. 36612 Catoira. Pontevedra. O prémio ascende a 800.000 pta. que serán entregadas en duas metades. Maior información no próprio Concello de Catoira: (986) 54 60 14.

Formación para mestres

A Asociación Sócio-Pedagógica Gallega organiza coa colaboración da CIG-Ensino uns cursos de formación dirixidos a profesionais da educación. Na Coruña xa comenzaron os obradoiros de *Comentario de texto: filolóxicos, lingüísticos e literarios*, un adicado a Plástica, e outro titulado *Conezo canções de transmisión oral*. Tamén na Coruña os días 14, 15 e 16 de Marzo celebran as IV Xornadas de Educación Especial. En Lugo teñen preparado un curso de Realización de storyboards: o boceto gráfico nos medios audiovisuais. En Vigo comezan duas aulas na última semana de Febreiro: A danza tradicional na escola e a Aula de cantos populares. En Redondela está aberta a inscripción para o curso de animación á leitura *Cantos contos contas ti*, que dará comezo en Marzo. Tamén hai oferta en Tui A didáctica das ciencias sociais na ESO (na última semana de Febreiro e no mes de Marzo), na Guarda A actividade teatral no currículum escolar, Santiago Comentario de textos literarios, e en Ferrol onde están a preparar o programa. Para maior información chamar aos teléfonos: (981) 27 82 50 na Coruña, (982) 36 30 09 en Lugo, (986) 26 26 89 para Vigo, Tui e A Guarda, e (981) 35 87 50 en Ferrol.

Concurso mural de debuxo

A Asociación Española de Emfermos Neuromusculares celebra o Sábado 16 de Marzo no Centro Social de Teis (Buenos aires, 14. Vigo) o seu segundo Concurso Mural Conxunto de Debuxo. A inscripción pode formalizarse no (986) 37 81 01. A ASEM está formada por afectados, familiares, e outras persoas que levan adiante a tarefa de apoiar, orientar e impulsar a quem padece: Distrófias Musculares, Distrófia Miotónica, Miopatías Conxénitas, Atrófias Espinás, Polineuropatías,

Miastenia, Miopatías Metabólicas e outras enfermidades neuromusculares.

Prémio

Antón Losada Diéguez Os concellos de Boborás e O Carballiño convocan a décimo primeira edición do prémio anual Antón Losada Diéguez, para obras xa publicadas. Ven dotado con 500.000 pta. para un traballo de creación literaria e outro tanto para un de investigación, xa publicados. O xurado terá en consideración todos os textos que teñan data de impresión comprendida entre o 1 de Xaneiro e o 31 de Decembro de 1995. O prazo de presentación remata o 29 de Febreiro de 1996, no concello de Boborás (Cristóbal Colón, s/n. 32514 Boborás) ou no do Carballiño (Praza Maior, 1. 32500 O Carballiño). Teléfonos: O Carballiño (988) 27 00 50/27 09 86/27 00 54, e Boborás (988) 27 10 01.

Prémio literario

Ánxel Fole A Fundación Caixa Galicia e o xornal El Progreso convocan a décima edición do certame Anxel Fole (prémio único de 1.000.000 pta.), desta volta adicado á figura e obra de Aureliano José Pereira da Riva. Os traballos han de ser inéditos cunha extensión máxima de 100 folios mecanografados a dobre espazo por unha soa cara. A entrega ten que ser por cuadriplicado e baixo plica antes do 31 de Marzo de 1996 en calquier departamento de Obra social da Caixa Galicia. O teléfono de Obra social de Caixa Galicia en Lugo: (982) 22 40 12.

Prémio escolar

10 de Marzo Convocado pola Fundación 10 de Marzo e aberto a todos os escolares de EXB, BUP e FP en equipas ou individualmente. O tema será O mundo do traballo (condiciones laborais, conflictividade, nacemento e desenvolvimientu das organizacións sindicais, etc.). Os traballos (entre os 20 e 30 folios mecanografados a dobre espazo) enviaranse antes do 7 de Marzo con nome do centro de ensino, do coordinador e dos alumnos, á Fundación 10 de Marzo: República do Salvador, 15-5º. 15701 Santiago. Hai dous premios 50.000 pta. para traballos en equipo (cun mínimo de tres persoas), e 25.000 pta. para individuais.

Concurso nacional de poesía O Facho

A agrupación cultural O Facho convoca a décimo-oitava edición do Concurso Nacional de Poesía, aberto a todos os que non teñan publicado ningún libro de poesía a título individual. Os traballos (tema libre, inéditos, sen limitación na extensión anque cun máximo de 5 poemas por concursante) han de chegar mecanografados a dobre espazo, por tríplicado, baixo lema e plica, antes do 28 de Febreiro de 1996, á Agrupación Cultural O Facho: Federico Tápias, 12-1º. Apartado de Correos 46. A Coruña. O prémio é único de 40.000 pta. ♦

O ESCUDO DA GALIZA DESEÑADO POR CASTELAO EN INSIGNIA OU CHAVEIRO

Chaveiro:
Prezo 500 pta + 160 pta de gastos de envío

Insignia:
Prezo 200 pta

Pagamento a medio de selos de correos ou ingreso na conta de Caixa Galicia 2091 0501 683040001024
Solicita a cantidad que deseas ao apartado 1371, 36200 de Vigo.

O trinque

Teatro

A evitable ascensión de Arturo Ui, obra de Bertolt Brecht, será pronto representada

en Galiza.

Tamén Les Luthiers estarán axiña nos cenários galegos co seu espectáculo musical-humorístico. ♦

Anúncios de balde

■ Curso de vran no Irlanda, para estudiados por titula. E mes de Agosto tr Perguntar por Car 20, ás noites.

■ Xa se pode diferente Ro no 103.6 de 11 da noite 8278.

■ Vender Festa de ficio de gráfico pta), til (r lia lle 9

fio de Anu culo (nº 10, 1.300 pintoras galegas (nº 11, 1... des solicitalos no Apartado 976 uc

■ ARO (Asociación Reintegracionista de Ordes). Enviamos de balde o catálogo das nossas publicacións. Apartado de Correios nº 16, 15681 Ordes. Galiza.

■ Gralha nº 10: entrevista a Nacho do Compostela. Notícias. Galeguizar o computador. Lexicografando. Janela da lingua. Envia-se gratuitamente a quem o solicitar. Apartado 678, 32080 Ourense.

■ Num país livre isto nom aconteceria. Este texto con unha fotografía onde se corrige un topónimo é a nova campaña de Meendinho. Vendem-se en sweters com capuz. Impressos com texto e foto. Apartado 678, 32080 Ourense. Portugal. ♦

Música

Vigo Rock Imsubmisión Duas xornadas adicadas á insumisión no Amordisco de Vigo. O Xoves 22 con Spiral Fish, Foggi Mental Breakdown, Néboa e Unhallowed. O Venres 23 actuan Amarcord, Rebelde Rojito, Skatcha e Dismal. Os dous días a partir das 8 da tarde, cunha entrada de 500 pta., tamén hai un bono de 800 pta. para os dous concertos.

Festa do Queixo de Arzúa

A XXI Festa do Queixo de Arzúa trae esta ano tres actuacións importantes: NaLua, Raimundo Amador e Australian Blonde, todos actuan o 10 de Marzo ás 20,30 h., na Praza da Vila. Información no (981) 57 16 12.

Xenreira, Zénzar en Fame Neghra

Guitarras en luta, ritmos acelerados que van do hard-core ao rap. Tres grupos traen a música e a reivindicación nacionalista da mano o Venres 23-F, ás 9 da noite, á sala NASA de Santiago.

Sinfónica de Madrid

O Auditorio de Galiza (Santiago), conta coa actuación da orquestra madrileña para o Xoves 22. Dirixe Carlos Kalmar, e toca no piano Guillermo González.

Filarmonía de Novosibirsk

Dixida por Arnold Katz, con Alejandro de Luca ao piano. Actua o Xo-

Grupo Neboa.

ves 22 ás 20,30 h. no Centro cultural Caixavigo.

Dos Lunas

O Sábado 2 de Marzo na Iguana de Vigo actúa o grupo rock de Aragón Dos Lunas (ex-proscritos). ♦

Exposiciones

Bicis pola paz

Os primeiros cinco anos da Asociación Pacifista de Chantada *Bicis pola Paz*, retratados na mostra aberta na Casa da Xuventude da sua vila. Artículos de imprensa, pegatinas, cartas ou fotografías resumen un lustro de actividade e iniciativas da asociación que propón a consigna *Bicis si, bombas non!*.

De Picasso aos nosos días

Un percorrido pictórico na sá de Cai-xagália en Santiago. Pecha o 29 de Febreiro.

Pintores e escultores caribeños contemporáneos

A galería Apolo Arte de Lugo artellou esta mostra aberta desde o pasado 23 de Febreiro.

Afra Blanchin e Tobia Scarpa

Obra recente, até o 29 de Febreiro de 9 a 13 e de 16 a 20 h. na sala do Colégio Oficial de Arquitectos de Galiza en Vigo (Marqués de Valadares, 27-baixo). Afra Blanchin e Tobia Scarpa, graduouse na Facultad de Arquitectura de Venecia en 1969. Entre as suas obras destançan as restauracións de Villa Minelli (Ponza), a Villa Benetton (Ponza), a casa Fraiacomo (Trieste), ou os traballo de deseño como a butaca 925, exposta no Museo de Arte Moderna de Nova York.

José Afonso, andarilho, poeta e cantor

A Asociación Xiria de Cangas abriu a mostra dedicada a Zeca Afonso, que pechou o pasado Luns 12 o Ateneo Redondelán. Iste homenaxe ao poeta e cantor portugués comprende fotografías e escritos que estarán á disposición do público de Cangas até o vindeiro 30 de Febreiro. Tamén se poderá visitar no Liceum do Porriño durante o mes de Marzo, e na primeira quincena de Abril en Vigo da man da Asociación Cultural Vigo.

Estampas populares

A sala Caja Madrid de Pontevedra expon a partir do Venres 16 unha serie

de 15 pezas recentes de Isaac Pérez Vicente, presentadas como *Estampas populares*. A mostra conta cun catálogo no que destaca a introducción de José Manuel Bonet, director do Instituto Valenciano de Arte Contemporánea. Os cadros permanecerán até o 3 de Marzo na sala, que abre de 19 a 21,30 de Luns a Venres, Sábados de 12 a 14 e de 19 a 21,30 h, e Domingos de 12 a 14 h.

Degradación do casco histórico de Monforte

Fotografías, planos e textos na mostra do Colégio de Arquitectos de Galiza. Aberta até o 27 de Febreiro na Casa da Cultura de Monforte.

Miguel Fernández

Expón pinturas na Nova sala Caixavigo. Abre do 14 ao 27 de Febreiro de 18,30 a 21,30 h., os Domingos de 12 a 14,30 h.

Raquel Blanco

Até o 27 de Febreiro na sala de arte Caixavigo. Segundo X. Antón Castro "Para Raquel Blanco pensar a pintura é situarse nos límites que, a miúdo,

Raquel Blanco.

son rescatados por aqueles clásicos que funden unha posición ideolóxica co pracer do acto criativo. Richter ou Polke serían os millores modelos".

González Lagares

Mais de 50 obras, todo un percorrido pola traxectoria de Francisco González Lagares desde o ano 1974 en que empezou a expoñer. En palabras de Francisco Pablo, "Lagares é un neocubista, especialmente interesado na paisaxe e o bodegón (...). O seu por ríba da descripción representativa, é o clima. É un creador de atmósferas". Até o 29 de Febreiro no Museo do Povo Galego en Santiago.

Somos diferentes somos iguais

Mostra fotográfica encadrada na campaña institucional europea contra a xenofobia e o racismo, nado no círculo de Viena onde se reuniron xefes de estado e de goberno dos estados membros do Consello de Europa. Recolla aspectos da vida cotiá dos indios peruanos ou de comunidades asiáticas, entre outras. Os organizadores non da consideración de racismo á persecución que fai a Garda Civil das *pateras* de inmigrantes africanos no estreito. Fica aberta na Casa da Xuventude de Noia até o 29 de Febreiro.

Antolóxica de Tàpies

O Auditório de Galiza (Santiago), acolle un percorrido, de 1959 a 1995, pola obra do artista Antoni Tàpies

Ecobiblioteca

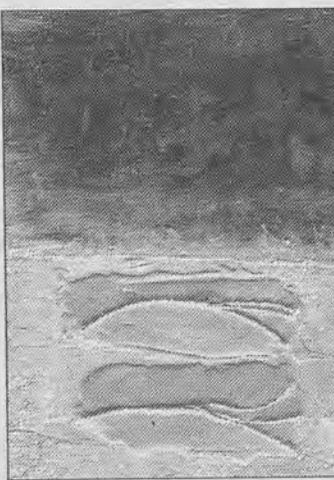
O colectivo ecologista de Chantada Papaventos pon a disposición dos centros de ensino a sua Ecobiblioteca con máis de 400 títulos comprometidos coa defensa medioambiental. Os centros interesados en acoller a mostra durante uns días poden pedila no (981) 16 25 82.

Guichi a Guichi

Pinturas e esculturas de Pablo Peixe Otero na Casa da Xuventude de Ourense.

Paisaxes e figuras

Os cadros de Alfonso Albacete van do abstracto ao figurativo, con telas híbridas que recollen as duas linguaxes. Espón até o 16 de Marzo na galería Marisa Marimón de Ourense.

Obra de Uxío Noceda.

Uxío Noceda

Expón cadros na galería Sargadelos de Vigo. Até o 29 de Febreiro.

Gallaecia fulget

A Universidade de Santiago organiza unha mostra co gallo do seu quinto centenario, dividida en cinco locais de Compostela: A Xénesis 1495-1767, no Colégio de Fonseca; O Debate que abranxe do 1767 até o Século XX, na Igrexa e no claustro da Universidade; O Presente sobre o tempo que vai do 1900 até hoxe; e outros dous apartados titulados A Nostalgia (na Casa da Troia) e O Futuro (na Casa da Conga). Abre de Martes a Sábado de 10,30 a 13,30 e de 15,30 a 20 h. Domingos de 11 a 19 h. Para concertar visitas en grupo ou peder algúna información chamar ao (981) 56 31 00, extensión 1099.

Félix González-Torres

Obras da última década en distintos formatos. Desde fotos do nazi Klaus Barbie ou Kurt Waldheim recibindo comisión do Papa, a valos de publicidade contra a discriminación sexual. Abre até o 3 de Marzo no Centro Galego de Arte Contemporánea en Santiago.

Colección Laxeiro

A Casa das Artes de Vigo, garda a colección Laxeiro do concello. Unha morea de obras de varias épocas do grande pintor. Pódese visitar de Luns a Venres de 11 a 14 e de 17 a 21,30 h. ♦

Cinema

Producción galega

Aproba (1995) de Alfonso Arauza, producida por Non Si, unha historia nas aulas da facultade de Santiago cuns profesores con pinta de gansters que van controlar un exame; e *Edipo e Techné* (1996) de Ignacio Vilar e a mesma productora, unha revisión do mito de Edipo no colo da era da técnica. Os dous curtos de 10 minutos ocupan o programa do Centro Galego de Artes de Imaxe (Durán Loriga, 10-baixo. A Coruña), para o Xoves 29. A sesión comeza ás 20,15 h., con entrada de balde.

O Sol do Marmelo

O Xoves 29 ás 20,30 e ás 22 h., na Casa da Cultura de Ourense. O Cine club Padre Feijoo escolleu o filme rodado en 1995 por Victor Erice, seducido polo fallo do Kurado do Festival de Cannes cando lle outorgou por unanimidade o Prémio da Crítica: "Unha película maxistral que descobre o mundo nun xardín, nas transaccións entre o artista e o seu tema, a luz e a sombra, a arte e a natureza, o documental e o soño".

Área de servío

O Martes 27 ás 20,30 h. no auditórium do Concello de Vigo. O Cine club Lumière pasa diante do filme o curto *Achupe* (1991. 15') de Nacho Machado, e depois do filme *Área de Servicio* (USA. 1991) de Allison Anders.

Máis de Eisenstein

A Asociación Máximo Gorki de Vigo continua o seu ciclo dedicado ao cineasta soviético Serguei Mijailovich Eisenstein. Os pasos teñen lugar no local da asociación (Marqués de Valadares, 14-1º) ás 8 do serán. Os máis próximos son *Que viva México* para o Mércore 28 de Febreiro e *Alexander Nevsky* para o Mércore 13 de Marzo. Os filmes virán precedidos dunha presentación e seguidas dun colóquio.

Fresh

O Mércore 28 ás 19,45 e ás 22,15 h. no local de Caja Madrid e dentro do programa do Cine club Pontevedra. O filme realizado por Boaz Yakin en 1993, segue a vida dun mozo negro de 12 anos en Brooklyn. Un mundo de complicacións na venda de heroína e crack a pequena escala, a marxinación ou a pobreza. ♦

Ana Zanatti e Carla de Sá nunha representación de "O Ensaio".

ne Lisboa, con encenificación de João Brítez. Até Marzo na Sala Estrela 60 (07-351-1-395 32 89). **O poder do dinheiro** texto concebido a partir de árias e canzóns sobre a relación dinheiro-poder, con encenificación de Graciela Galván. Até o 17 de Marzo no Teatro Nacional D. Maria II (07-351-1-347 22 46). **Histórias da puta da vida militar (Não matarás)**, unha adaptación de Henrique Santana sobre o cómic de Ivà, interpretada por António Monteza, Igor Sampaio, Marco Horácio, Paulo Vásco e Ângelo Torres. Pódese ver no Teatro María Vitoria, teléfono 07-351-1-347 54 54. O ensaio de Jean Anouilh, unha comédia negra onde se prova que o crime compensa ás veces, interpretada polo **Novo Grupo** nunha versión de João Lourenço e Vera San Payo Lemos. Pódese ver até Marzo no Teatro Aberto (07-351-1-797 09 69). ♦

Teatro

Relacións

Portugal

Exposiciones

EN LISBOA:

Pintura e escultura de Moçambique: expoñen Garizo do Carmo, Lívio de Moraes, Shikhani e Teresa Roza D'Oliveira, até o 29 de Febreiro na Galería Arte Convoso. **Muralistas mexicanos: os grandes mestres.** José Clemente Orozco, Diego Rivera e David Alfaro Siqueiros, arte mural dos anos 20 mexicanos, até finais de Febreiro na Galería das Descobertas do Centro Cultural Belém (07-351-1-301 96 06). **Colección Cobra**, até o 14 de Marzo no Culturgest (teléfono 07-351-1-790 51 55). Ven do museu Stedelijk de Amsterdam, que reconstituiu a breve vida do grupo Cobra (activo entre 1948 e 1951). **Magnum cinema**, obra de Robert Capa, Eli Lotan, Burt Glinn, Dennis Stock, Eve Arnold, Frank Driggs e Max Sheler entre outros. Comprende unha centena de fotos de presentación dos filmes no momento da súa creación. Até o 4 de Abril no Culturgest (07-351-1-795 30 00). **Imagens de luz de Manuel Álvarez Bracamontes**, antolóxica dun dos maiores fotógrafos do século, cunhas liñas poéticas entre o sonho e a realidade. Até finais de Febreiro na Galería das Caravelas do Centro Cultural Belém.

EN LISBOA:

B.B. King & Bluesband xunto Rui Veloso o Venres 1 de Marzo ás 9,30 da noite no Coliseu dos Recreios. Teléfono (07-351-1-343 16 77).

Música

EN LISBOA: **B.B. King & Bluesband** xunto Rui Veloso o Venres 1 de Marzo ás 9,30 da noite no Coliseu dos Recreios. Teléfono (07-351-1-343 16 77).

Teatro

EN LISBOA:

Mão cheia de nada sobre texto de Ire-

ves 22 ás 8, o Venres 23 ás 8 e ás 10,30, e o Sábado 24 ás 10 da noite, no Teatro Principal de Ourense. ♦

Agradecemosvos que enviádes as informaciones das actividades: exposiciones, fanzines, anuncios de balde, música... como dia tope até o Luns a través do Fax (986) 22 31 01 ou por correo.

Páginas coordinadas por IAGO LUCA

axenda

Agradecemosvos que enviádes as informaciones das actividades: exposiciones, fanzines, anuncios de balde, música... como dia tope até o Luns a través do Fax (986) 22 31 01 ou por correo.

Páginas coordinadas por IAGO LUCA

axenda

Agradecemosvos que enviádes as informaciones das actividades: exposiciones, fanzines, anuncios de balde, música... como dia tope até o Luns a través do Fax (986) 22 31 01 ou por correo.

Páginas coordinadas por IAGO LUCA

axenda

Agradecemosvos que enviádes as informaciones das actividades: exposiciones, fanzines, anuncios de balde, música... como dia tope até o Luns a través do Fax (986) 22 31 01 ou por correo.

Páginas coordinadas por IAGO LUCA

axenda

Agradecemosvos que enviádes as informaciones das actividades: exposiciones, fanzines, anuncios de balde, música... como dia tope até o Luns a través do Fax (986) 22 31 01 ou por correo.

Páginas coordinadas por IAGO LUCA

axenda

Agradecemosvos que enviádes as informaciones das actividades: exposiciones, fanzines, anuncios de balde, música... como dia tope até o Luns a través do Fax (986) 22 31 01 ou por correo.

Páginas coordinadas por IAGO LUCA

axenda

Agradecemosvos que enviádes as informaciones das actividades: exposiciones, fanzines, anuncios de balde, música... como dia tope até o Luns a través do Fax (986) 22 31 01 ou por correo.

Páginas coordinadas por IAGO LUCA

axenda

Agradecemosvos que enviádes as informaciones das actividades: exposiciones, fanzines, anuncios de balde, música... como dia tope até o Luns a través do Fax (986) 22 31 01 ou por correo.

Páginas coordinadas por IAGO LUCA

axenda

Agradecemosvos que enviádes as informaciones das actividades: exposiciones, fanzines, anuncios de balde, música... como dia tope até o Luns a través do Fax (986) 22 31 01 ou por correo.

Páginas coordinadas por IAGO LUCA

A NOSA TERRA

Fariña, burros e rabos

Proibicións en tempos de carnes tolendas

■ X.E.A.

A depredación e manipulación interesada dos costumes que aparecen en tempos de *carnes tolendas* foi causa de calquer poder e en calquer tempo. As proibicións adoptan contidos relíxiosos, civis e mesmo relíxiosos. No 1896 o gobernador militar de Pontevedra decretou a abolición da festa na capital da provincia por mor da insurrección independentista cubana. No 1916 o alcalde coruñés Manuel Casás abonou na idea proibicionista e ideou un grande coso nos Cantóns no que se circundara a animación explosiva que inundaba as ruas con combates de garabanzos, cascás de ovo, serrín, area e fabas. Daquela un bando advertia das sancións nas que incorrían os que circulases pola vía pública con máscara e sen estar dotado do correspondente permiso.

Os cronistas carnavalescos coruñeses leaban ano tras ano desde a prensa burguesa denunciando que nas datas de entroido o populacho suprimía "la higiene y la moral". Na sua particular limpeza de espírito desprezaban o uso da fariña e as siringas de auga coas que se divertian mozos e mozas.

Polo 1862 o alcalde Abella mobilizou as sociedades elíticas e militares para efectuar un desfile de carrozas ao estilo veneciano. Foi orixe do esvaecimento do entroido popular e rural. Carré Aldao receive a introdución do novo carnaval como unha chamada ao bon sentido. Remataba segundo el, unha "lamentable diversión" e transformábase "en una fiesta culta y simpática" para de seguido reconecer que "otra vez la procacidad popular la había de hacer insoportable". Situacións semellantes prodúcense en Pontevedra ou Santiago, onde ilustrados e liberais desprezaban os "costumbres bárbaras" do noso entroido e impul-

Antroido de Cobres, en Vilaboa.

coa sua vella vasoira, que tomaban as ruas de novo. Xunto aos *papafilloas*, os xogos das olas, e a colocación do *burro* ou o *rabo* aguantaron durante anos ao lado dun enterro da sardiña aproveitado, as más das veces, como foro de crítica política.

Como exemplo valerian estas coplas cantadas por unhas labregas no contexto fúnebre que saíra no 1889 en Pontevedra: *Xa non hai mozos na aldea/ que vai ser logo de nós; Goberno que tal consiente/ non ten perdón de Dios.*

Todo imerso nunha festa sostida "por viciosas ideas de incultura y costumbres harto torpes, heredadas

de los pasados tiempos" como gostaban transmitir aos seus leitores os periodistas do xix. Mesmo, nun mesmo xornal, as notícias que informaban dos bailes carnavalescos nas sociedades separábanse por tratamiento e lugar das que informaban dos abusos dos labregos en tempo de entroido.

Excesos que consistían en borralladas e enzoufar as caras con fariña manchada por veces en lama ou facer moito ruído con estadullos e buguinas. Mientras, as mozas de boa familia botábanse doces e confites ou auga de colonia.

Nos bailes en locais ligados a prostitución —como o *do Grelo* na Moura pontevedresa— refúgio dos ambientes más especiales. Xuntábanse neles desde "la más ilustre fregona hasta la más encopetada señorita". A desculpa atopábase cos carteis que penduraban das suas portas e polos que se evitaba a toda costa a entrada sen carauta.

Ás sete da mañá remataba a troula. Logo, os mozos ian cara aos arrabaldos para seguir a tradición de tomar leite fresco.♦

ENTROIDO DE BENESTAR SOCIAL

X. ENRIQUE ACUÑA

O entroido está, as más das veces, en mans de concellerías de distintos nome e condición. Unha festa rachada que agora é Educación e Cultura e mesmo Bénenestar Social. Se non é de recibo porlle atrancos e censuras non hai mellor camiño para o seu control e internacionalización paduana de contidos que a subvención ou a inclusión nos orzamentos municipais.

Lonxe daquel primeiro estoupidu no que tomou as ruas despois da morte do ditador o entroido móvese cun disfarce de si mesmo. É unha repetición ano tras ano de ordenados desfiles, enterros e carautas. O mesmo sermon.

Máis patética ainda e a sua reclusión televisiva pola que, ano tras ano, os restos do naufráxio cultural dos nosos entroidos fan parodia e representación católica dos seus farrapos carnavalescos en 625 liñas.

Préstanse, impúdicos, aos chamados dun programa —como é Luar— convertido en representación espectacular e ideolóxica do conceito frágil da autoidentificación. Ali fan táboa cénica ao lado de El Fary, Sarita Montiel ou calquer outra pailanada servida con nome anglosaxón. Unha presenza que ás veces non é más que o pago no fielato dos caciques locais, agora descobridores da bagaxe rendista do entroido na política local.♦

TRES EN RAIA

Barrei

■ XOSÉ A. GACÍN

Lémbranse

Metade realidade física. Isto muro de Berlin— e metade metáfora ideolóxica, fora o grande símbolo da separación entre os dous bloques da guerra fria. Aquel telón xa caeu, pero outras barreiras —metáforas ou reais— van erguéndose na nova orde internacional.

Por exemplo, en San Diego, cidade de California fronteiriza con México, levantaron un muro de aceiro de tres metros de altura para pechar o paso de inmigrantes ilegais. Coa mesma intención aumentaron sensiblemente a iluminación na autopista que enlaza con México e empregaron centos de millóns de dólares en instalar os más sofisticados sistemas de control e detección. Todo iso permitiu aumentar as capturas dos que, apesar de tantos atracos, ainda se impeñan en cruzar a fronteira, unha fronteira por certo que está aberta á circulación de capitais e mercancías (polo polémico tratado de libre comercio entre Canadá, Estados Unidos e México) pero non aos homes que buscan a subsistencia no presunto paraíso das oportunidades.

Barreiras para impedir a saída ou barreiras para impedir a entrada. Seguen a ser o símbolo da división entre bos e malos, ricos e pobres, intransigentes e solidarios... Neste caso, sen embargo, non hai unha poderosa máquina de propaganda para satanizar aos deseñadores da separación e a marxinación dos povos oprimidos.♦

VOLVER AO REGO

O s obxectores, os insubmisos e as feministas censuran do exército algo que antes se daba por natural e ben empregado: o seu machismo. O escritor, Eduardo Galeano, que pagou o prezo de duas ou tres ditaduras, afirma que "sempre son os ricos, os brancos, os machos e os militares os que se fan donos do poder". Umbral define a Cela, en *Las palabras de la tribu*, como "voz personal e macho". Ten razón. O macho adota a ser intolerante e a carecer de piedade, como Cela.

Aos machos padécenos as mulleres, claro. E os homes sensíbeis e humanos (vália a redundancia) que teñen que ir desde cativos co disfraz de caballo de varas: o que sempre dá a última palabra e o que ten vedados os sentimientos.

O macho é ben pior que o burgués, porque este pode ainda gozar da pintura e da música. Ao macho clásico, en cambio, só lle aquecen as marchas militares e as correaxes. O que no macho moderno ven sendo música heavy e chupa de moitas fivelas.♦

MINHÓ EXPRESSO

VIAGENS

SAIDA DO OPORTO

OFERTA en VOOS

— IDA E VOLTA —

BUENOS AIRES	112.000 Pta.
SANTIAGO DE CHILE	115.000 Pta.
RIO / SÃO PAULO	102.000 Pta.
NEW YORK	72.000 Pta.
TORONTO	72.900 Pta.
FRANKFURT	55.500 Pta.
AMSTERDAM	56.000 Pta.
LONDRES	36.000 Pta.
PARÍS	29.000 Pta.

MILAN	56.000 Pta.
XENEBRA	42.500 Pta.
OSLO	76.700 Pta.

—SÓ IDA—

BUENOS AIRES	69.000 Pta.
RIO / SÃO PAULO	75.500 Pta.
AMSTERDAM	36.900 Pta.
PARÍS	16.700 Pta.

Transporte ao Aeroporto. Tamén para viaxes a Londres e Amsterdam

TEFL. (07 - 35151) 82 48 93 - FAX 23.798 — VALENÇA DO MINHO

